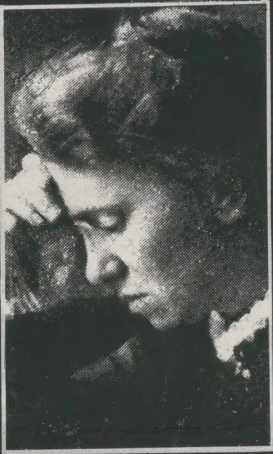
ΕΜΜΑ ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ

η κοκκινη εμμα μιλαει

ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

η κοκκινη ΕΜΜΑ μιλαει

Πρώτη έκδοση: «Πόλη Γυναικών», 1984.
Υπεύθυνη: Ντίνα Μαλλιάκου.

Δεύτερη έκδοση: Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη, 1984.

«Η ΚΟΚΚΙΝΗ ΕΜΜΑ ΜΙΛΑΕΙ»
Πρώτη έκδοση 1972, Σικάγο:
«Red Emma Speaks»

Μετάφραση από τα γερμανικά και αγγλικά:
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ΑΙΑ ΒΑΚΕΝΤΗ, ΜΑΓΔΑ ΧΑΛΙΚΙΑ

Κεντρική διάθεση: Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη,
Βασ. Ηρακλείου 26, Θεσσαλονίκη.
Τηλ. 236.555, 231.811, 224.900.

ΕΜΜΑ ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ

Η ΚΟΚΚΙΝΗ ΕΜΜΑ ΜΙΛΑΕΙ

Β΄ ΕΚΔΟΣΗ

ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η Έμμα Γκόλντμαν 23 χρονών, την εποχή της μετανάστευσής της

1. ΤΙ ΠΙΣΤΕΥΩ...

Πολλοί γραφιάδες καταπιάστηκαν με την συγγραφή του «τι πιστεύουν». Ακούστηκαν τόσες βάρβαρες και άσχετες κουβέντες για μένα, που δεν είναι περίεργο, στο άκουσμα και μόνο, του ονόματος «Εμμα Γκόλντμαν», να παθαίνει κι ένας απλός άνθρωπος ταχυκαρδία. Πραγματικά, είναι κρίμα που δεν ζούμε πια στις εποχές που οι μάγισσες καίγονταν ή βασανίζονταν για να βγουν από μέσα τους τα κακά πνεύματα. Γιατί σίγουρα η Εμμα Γκόλντμαν είναι μάγισσα. Βέβαια δεν τρώει μικρά παιδιά, αλλά κάνει κάτι ακόμα χειρότερο: Φτιάχνει βόμβες και παίζει με τα κεφάλια των βασιλιάδων. Φρίκη!!!

Αυτή είναι η εντύπωση της κοινής γνώμης για μένα και τις ιδέες μου. Γιαυτό είναι προς τιμήν του «The World», που δίνει τουλάχιστον τη δυνατότητα στους αναγνώστε του να μάθουν πια είναι στην πραγματικότητα η γνώμη μου.

Αυτός που ασχολείται με την ιστορία της προοδευτικής σκέψης, γνωρίζει καλά, πως κάθε καινούργια ιδέα παρουσιάστηκε αρχικά νοθευμένη στην κοινή γνώμη και πως ακόμα οι εκπρόσωποί της διαψεύσθηκαν και κυνηγήθηκαν. Δεν χρειάζεται να πάει κανείς 2000 χρόνια πίσω — τότε που οι οπαδοί του Χριστού ρίχνονταν στην αρένα ή στα μπουντρούμια — για να αντιληφθεί το πόσο λίγο γίνονται κατανοητοί οι μεγάλοι στοχαστές και οι μεγάλες ιδέες. Η ιστορία της προόδου γράφτηκε με το αίμα αυτών των αντρών και των γυναικών, που τόλμησαν να καταπιαστούν με μια καθόλου «λαοφιλή» υπόθεση, όπως για

παράδειγμα, με το δικαίωμα των μαύρων πάνω στο σώμα τους, ή το δικαίωμα της γυναίκας πάνω στην ψυχή της. Αφού λοιπόν πάντα απέναντι στο ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ υπήρχε η αντίδραση και η κατάρα γιατί να μην περιβληθούν και οι δικές μου σκέψεις τον ακάνθινο στέφανο;

Το «τι πιστεύω» είναι περισσότερο μια διαδικασία σκέψης παρά μια οριστική διατύπωση των ιδεών μου. Οι οριστικές διατυπώσεις ανήκουν στους θεούς και στις κυβερνήσεις, και όχι στην ανθρώπινη λογική. Μπορεί βέβαια ο ορισμός της ελευθερίας, που έδωσε ο Herbert Spencer σαν μια πολιτική βάση της κοινωνίας, να είναι ένας από τους σημαντικότερους που δόθηκαν. Όμως η ζωή είναι κάτι περισσότερο από κανόνες. Στον αγώνα για την ελευθερία, όπως τόσο καλά το διατύπωσε ο Ίψεν, σημασία έχει ο ίδιος ο αγώνας γιαυτήν και όχι τόσο το αποτέλεσμά του. Αυτός ο αγώνας αποκαλύπτει ό,τι πιο ισχυρό, σταθερό και όμορφο υπάρχει στον άνθρώπινο χαρακτήρα.

Ο αναρχισμός δεν βαδίζει μόνο προς τα μπρος σαν μια διαδικασία «με σκυθρωπά βήματα», και που ομορφαίνει τα πάντα που σε σχέση με την οργανική εξέλιξη είναι ολοκληρωμένα και δημιουργικά. Είναι και μια καθαρή διαμαρτυρία με τον πιο μαχητικό χαρακτήρα. Δείχνει μια τέτοια ασυμβίβαστη, πεισματάρικη και διεισδυτική δύναμη, που μπορεί να αντιστέκεται και να ξεπερνά και την πιο λυσαλέα επίθεση και κριτική αυτών, που φυσάνε τις τελευταίες τρομπέτες μιας εποχής που καταποντίζεται.

Οι αναρχικοί δεν είναι σε καμμιά περίπτωση παθητικοί παρατηρητές στο θέατρο της κοινωνικής εξέλιξης. Αντίθετα έχουν μερικές πολύ θετικές απόψεις σ' ότι αφορά στόχους και μεθόδους.

Για να εκφραστώ όσο πιο καθαρά γίνεται — χωρίς να πιάσω πολύ χώρο — ας μου επιτραπεί να δώσω τον θεμάτικό διαχωρισμό του «τί πιστεύω».

Ι. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

«Ιδιοκτησία» σημαίνει να κυριαρχεί κανείς πάνω σε πράγματα και να εμποδίζει τους άλλους να τα χρησιμοποιούν. Όσο η παραγωγή ήταν προσαρμοσμένη σε φυσιολογική ζήτηση, η θεσμικά κατοχυρωμένη ιδιαιτησία θα μπορούσε να είχε κάποια δικαίωση ύπαρξης. Αν όμως ρωτήσει κανείς τις οικονομικές επιστήμες, θα δει ότι η παραγωγικότητα της δουλειάς έχει ανέβει τόσο πολύ τις τελευταίες δεκαετίες, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες μας κατά εκατό φορές. Έτσι η ιδιοκτησία έγινε όχι μόνο ένα εμπόδιο μια για την ανθρώπινη ευημερία, αλλά κια μια τροχοπέδη, ένα θανάσιμο φράγμα για κάθε πρόοδο. Η ατομική ιδιοκτησία πάνω στα πράγματα καταδικάζει εκατομμύρια ανθρώπων σε μια κατάσταση μηδαμινότητας, ζωντανού πτώματος δίχως αυθεντικότητα ή δύναμη για πρωτοβουλία. Τους καταδικάζει να γίνουν ανθρώπινες μηχανές από σάρκα και οστά, που στοιβάζουν βουνά πλούτου για άλλους. Σ' αντάλλαγμα, αμοίβονται με μια μουντή, βαρετή και κακομοιριασμένη ύπαρξη. Πιστεύω, πως δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική ευημερία, κοινωνική ευημερία, όσο αυτή θα κοστίζει ανθρώπινες ζωές: ζωές νέων, γέρων και νεογέννητων μωρών.

Όλοι οι ριζοσπάστες στοχαστές έξηγούν πως η βασική αιτία αυτής της φοβερής κατάστασης, βρίσκεται στο γεγονός πως α) ο άνθρωπος πρέπει να πουλάει τις παραγωγικές του δυνάμεις και β) πως οι ικανότητες και η κρίση του βρίσκονται κάτω από τη θέληση ενός αφεντικού.

Ο Αναρχισμός είναι η μόνη φιλοσοφία, που μπορεί και θέλει να σταματήσει αυτή την ταπεινωτική και εξευτελιστική κατάσταση. Διαφέρει από όλες τις άλλες θεωρίες, επειδή είναι η μόνη που τονίζει, πως μόνο η εξέλιξη του ανθρώπου, η σωματική του ευρωστία, οι εσωτερικές του ικανότητες και οι έμφυτες τάσεις του μπορούν να καθορίσουν το είδος και τους όρους της εργασίας του. Κατά

τον ίδιο τρόπο, το πόσο θα μπορεί να καταναλώνει, θα καθορίζονται από την φυσική και πνευματική του αξιολόγηση καθώς κι απ' τις ψυχικές του ανάγκες.

Πιστεύω, πως η πραγματοποίηση κάτι τέτοιου, θα είναι δυνατή μόνο σε μια κοινωνία, που θα βασίζεται στην εθελοντική συνεργασία αποκεντρωμένων παραγωγικών ομάδων, κοινοτήτων και κοινωνιών. Μια τέτοια κοινωνία έχοντας σαν κίνητρο την ισότητα των συμφερόντων, θα εξελιχθεί κατά πάσα πιθανότητα σ' έναν ελεύθερο κομμουνισμό. Δεν μπορεί να υπάρξει κανενός είδους ελευθερία, με την πιο πλατειά έννοια της λέξης, ούτε κι αρμονική εξέλιξη, όσο οι ενέργειες του ατόμου θα καθορίζονται από κερδοσκοπικές και οικονομικές τάσεις.

ΙΙ. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Πιστεύω πως οι κυβερνήσεις, ο οργανωμένος αυταρχισμός και το κράτος έχουν σαν μ ο ν α δ ι κ ό σκοπό την διατήρηση και την προστασία της ιδιοκτησίας και του μονοπώλιου. Σ' ότι αφορά την λειτουργία της σαν προστάτης της ατομικής ελευθερίας, της ανθρώπινης ευημερίας και της καπονικής αρμονίας, η κυβέρνηση κατηγορήθηκε σαν ανίκανη απ' όλα τα μεγάλα πνεύματα του κόσμου.

Για το λόγο αυτό πιστεύω, όπως και οι αναρχικοί σύντροφοί μου, πως όλοι οι νομικοί κανόνες, οι νομοθετικές και συνταγματικές διατάξεις αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες. Ποτέ δεν κατόρθωσαν να επιβάλλουν στον άνθρωπο να κάνει κάτι, που με βάση την λογική και το ταπεραμέντο του, ούτε θα μπορούσε, ούτε θα ήθελε να κάνει. Ποτέ δεν κατόρθωσαν να εμποδίσουν τον άνθρωπο να κάνει αυτό που ήθελε. Η θαυμάσια περιγραφή του Millet του «ανθρώπου με την αξίνα» και το έργο του Merunier για τους μεταλλορύχους, που συνέβαλλαν στο να εξυψωθεί η εργασία από την ταπεινωτική της θέση, η περι-

γραφή του υπόκοσμου από τον Γκόρκι και η ψυχανάλυση της ανθρώπινης ζωής από τον Ίψεν δεν θα μπορούσαν ποτέ να ήταν δημιουργήματα μιας κάποιας κυβέρνησης. Ό,τι οδηγεί έναν άνθρωπο να σώσει ένα παιδί που πνίγεται ή μια ανάπηρη γυναίκα από το σπίτι που καίγεται, δεν πηγάζει ούτε από νομικές διατάξεις ούτε από αστυνομικά γκλοπ. Νομίζω — είμαι σίγουρη — πως ό,τι καλό και ωραίο υπάρχει στον άνθρωπο, όπου και νάναι αυτό, δεν εκφράζεται ούτε και εκδηλώνεται εξαιτίας της κυβέρνησης αλλά άσχετα με την ύπαρξή της.

Οι αναρχικοί πιστεύουν, ότι ο Αναρχισμός — η έλλειψη εξουσίας — θα εξασφαλίσει την πιο πλατειά προοπτική για την ανεμπόδιστη εξέλιξη του ανθρώπου, που είναι και η βάση της κοινωνικής εξέλιξης και της αρμονίας.

Στο στερεότυπο επιχείρημα, πως η κυβέρνηση θα μπορούσε να ελέγξει τα εγκλήματα και τους κακοποιούς δεν πιστεύουν πια ούτε και οι ίδιοι οι νομοθέτες. Αυτή η χώρα δίνει εκατομμύρια δολλάρια για την διαβίωση των «εγκληματιών» στις φυλακές, αλλά παρόλα αυτά η εγκληματικότητα αυξάνεται. Η κατάσταση αυτή δεν προέρχεται από τις ατέλειες που παρουσιάζουν οι νόμοι. Το 90% του συνόλου των εγκλημάτων προέρχεται από διενέξεις πάνω σε ζητήματα ιδιοκτησίας και έχει τις ρίζες του στην οικονομική εκμετάλλευση. Όσο θα διαρκεί αυτή η εκμετάλλευση δεν θα μπορούσαμε να ασκήσουμε και την παραμικρή επίδραση πάνω σ' όσα εγκλήματα συμβαίνουν γύρω μας, ακόμα κι αν κάναμε όλους τους στύλους των φαναριών κρεμάλες. Εγκλήματα που βασίζονται σε γενετικές ανωμαλίες, σίγουρα δεν μπορούν να εμποδιστούν από τους νόμους. Γνωρίζουμε σήμερα καλά, πως τέτοια εγκλήματα μπορούν αν το θέλουμε να αποφευχθούν με τις νέες ιατρικές μεθόδους και κυρίως με το πνεύμα μιας βαθύτερης κατανόησης, συντροφικότητας και ευγένειας.

III. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΜΙΛΙΤΑΡΙΣΜΟ

Δεν θάθελα κανονικά να αφιερώσω για το θέμα αυτό έναν ιδιαίτερο χώρο, γιατί συμπεριλαμβάνεται πάνω - κάτω στο θέμα «κυβέρνηση». Αλλά είμαι αναγκασμένη να αναφερθώ ξεχωριστά, αφού αυτοί οι ίδιοι, που αντιτίθενται στις ιδέες μου και μάλιστα με το επιχείρημα ότι αυτές υποστηρίζουν την βία, είναι υποστηρικτές του μιλιταρισμού.

Στην πραγματικότητα οι μόνοι πραγματικοί συνήγοροι της ειρήνης, κι οι μόνοι που προσπαθούν να εμποδίσουν την αυξανόμενη τάση προς τον μιλιταρισμό, που κατάντησε την κάποτε ελεύθερη χώρα μας σε ιμπεριαλιστική και δεσποτική δύναμη, είναι οι αναρχικοί.

Τίποτα δεν είναι τόσο ανελέητο, άκαρδο και στυγερό σαν το μιλιταριστικό πνεύμα. Συντηρεί έναν θεσμό, για τον οποίο δεν υπάρχει καμμιά υποψία για δικαίωση. Ο στρατιώτης είναι ένας επαγγελματίας σφαγέας ανθρώπων, για να μιλήσουμε όπως ο Τολστόι. Σκοτώνει όχι από αγάπη για το φόνο όπως ένας άγριος, ή από πάθος όπως ένας φονιάς.

Είναι ένα ψυχρό μηχανικό όργανο, υπάκουο στους προϊσταμένους του. Είναι έτοιμος, μόλις δοθεί η διαταγή από τον διοικητή, να κόψει λαρύγγια ή να βυθίσει ένα πλοίο, χωρίς καν να ξέρει ή να νοιαστεί για το πως, το γιατί, και για πιο λόγο. Ένα γεγονός που επιβεβαιώνει την άποψή μου είναι το εξής: θυμάμαι την επιστολή του στρατηγού Funston στην εφημερίδα «New York Evening Post» της 30 Ιουνίου. Στην επιστολή του αυτή μιλάει για την περίπτωση ενός στρατιώτη με το όνομα William Buwalda, που προκάλεσε μεγάλυ εντύπωση σ' ολόκληρη την βοριοδυτική περιοχή. Ο τιμημένος πολεμιστής μας γράφει: «το πρώτο καθήκον κάθε αξιωματικού ή κάθε απλού στρατιώτη είναι ή χωρίς όρους υπακοή και ή χωρίς όρους πίστη στην κυβέρνηση, στην οποία έχει ορ-

κιστεί αφοσίωση. Είτε αναγνωρίζει αυτή την κυβέρνηση είτε όχι».

Πως μπορεί να συμφιλιωθεί το «της χωρίς όρους υπακοής» με το πρότυπο «της ζωής της ελευθερίας και του αγώνα για την ευτυχία»; Η θανατηφόρα δύναμη του μιλιταρισμού διαφημίστηκε σ' αυτή την χώρα, όσο ποτέ άλλοτε, με την καταδίκη του William Buwalda, της πρώτης μονάδας μηχανικών του Σαν Φραντσίσκο, σε 5 χρόνια στρατιωτική φυλακή από το στρατοδικείο.

Ένας άνδρας που υπηρέτησε ακατάπαυστα επί 5 χρόνια. «Ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά του ήταν άμεπτοι» μας λέει ο στρατηγός Funston, που λαμβάνοντας τα στοιχεία αυτά υπ' όψιν, μείωσε την καταδίκη του Buwalda σε 3 χρόνια. Ο στρατιώτης όμως αυτός εκδιώχθηκε ξαφνικά απ' το στρατό ατιμασμένος, δίχως δυνατότητα για συνταξιοδότηση και ρίχτηκε στην φυλακή. Εσείς οι ελεύθεροι γεννημένοι Αμερικάνοι ανοίξτε καλά τ' αυτιά σας. Ο Buwalda επισκέφθηκε μια ανοιχτή εκδήλωση, και στο τέλος της έδωσε στην ομιλήτρια (Γκόλντμαν, σ.τ.μ.) το χέρι του. Ο στρατηγός Funston εξηγεί στο γράμμα του, πως η πράξη αυτή του Buwalda «είναι ένα μεγάλο στρατιωτικό παράπτωμα, πολύ πιο χειρότερο κι από την λιποταξία». Ακόμα και στο Potland του Oregon συνέχισε ο στρατηγός να λέει, πως «το έγκλημα του Buwalda ισοδυναμούσε με προδοσία».

Σίγουρα, την εκδήλωση την οργάνωσαν οι αναρχικοί. Αν όμως την οργάνωναν οι σοσιαλιστές, τότε, λέι ο στρατηγός Funston δεν θα υπήρχαν αντιρρήσεις για την παρουσία του Buwalda. Και συνεχίζοντας λέει ο στρατηγός: «δεν θα δίσταζα καθόλου, να πήγαινα κι εγώ ο ίδιος σε μια σοσιαλιστική εκδήλωση». Αλλά: η συμμετοχή σε μια αναρχική εκδήλωση με την Έμμα Γκόλντμαν σαν ομιλήτρια δεν θα ήταν κάτι αντίστοιχο με «προδοσία»;

Γι' αυτό το «φοβερό έγκλημα» λοιπόν λιώνει κάποιος άνθρωπος στις φυλακές. Ένας ελεύθερος αμερικα-

νός πολίτης, ατιμασμένος, χωρίς κανένα πόρο ζωής, που θυσίασε γι' αυτή την χώρα 15 πολύτιμα χρόνια της ζωής του, κατά την διάρκεια των οποίων ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά του υπήρξαν άμεμπτα.

Μπορεί να υπάρξει κάτι, που να καταλύει περισσότερο το ιδανικό της ελευθερίας, από εκείνο το πνεύμα που προκάλεσε την καταδίκη του Buwalda; Από το πνεύμα της «χωρίς όρους υπακοής»; Θα έπρεπε να θυσιάσει ο αμερικάνικος λαός γι' αυτό το πνεύμα τα τελευταία χρόνια 400 εκατομύρια δολλάρια, την εσωτερική του δύναμη κι ενέργεια;

Πιστεύω, πως ο Μιλιταρισμός — ένας μόνιμος στρατός και ναυτικό σ' οποιαδήποτε χώρα — είναι ένα δείγμα για την καταστολή της ελευθερίας και την καταστροφή όλων εκείνων που θεωρούνται στην χώρα μας τα καλύτερα και ωραιότερα στοιχεία της.

Η ολοένα και εντονότερη απαίτηση για περισσότερα πολεμικά πλοία και καλύτερα εξοπλισμένο στρατό, με την αιτιολογία πως θα εξασφάλιζε την ειρήνη, είναι το ίδιο άτοπη σαν κι εκείνο το επιχείρημα, πως ένας έτοιμος για ειρήνη άνθρωπος είναι αυτός που διαθέτει καλό οπλισμό.

Την ίδια ασυνέπεια βλέπουμε και σ' εκείνους τους «φρουρούς» της ειρήνης, που αντιτίθεται στον Αναρχισμό, γιατί φαινομενικά υποστηρίζει την βία. Οι ίδιοι όμως θα χαίρονταν, αν το αμερικάνικο έθνος θα ήταν σε θέση να επιτεθεί με βόμβες σε απροστάτευτα πλοία.

Πιστεύω, ότι ο μιλιταρισμός θα εξαφανιστεί την στιγμή, που όλοι όσοι αγαπάνε την ελευθερία, θα πουν στους αφέντες τους: «Εξαφανίσου! Σκότωσε μονάχος σου! Αρκετά θυσιαστήκαμε εμείς κι οι αγαπημένοι μας, για να πολεμάς εσύ. Και σαν αντάλλαγμα, μας έκανες τον καιρό της ειρήνης παράσιτα κι εγκληματίες, ενώ σε καιρούς πολέμου μας έσπρωχνες στην βαναυσότητα. Μας χώρισες απ' τα αδέρφια μας, και τον κόσμο τον έ-

κανες σφαγείο ανθρώπων. Όχι, δεν θέλουμε πια να σκοτώνουμε ή να πολεμάμε για σένα και γι' αυτή την χώρα, που μας έχεις κλέψει».

Πιστεύω μ' όλη μου την καρδιά, πως η αδερφοσύνη και η αλληλεγγύη μ' όλους τους ανθρώπους θα ξανοίξει τον καταματωμένο από τον πόλεμο και την καταστροφή ορίζοντα.

IV. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Η περίπτωση του Buwalda είναι μονάχα ένα σημείο ενός γενικότερου ζητήματος της ελευθερίας του λόγου, της ελευθεροτυπίας και του δικαιώματος για ανεμπόδιστες συγκεντρώσεις.

Πολλοί καλόπιστοι έχουν την εντύπωση, πως η ελευθερία του τύπου και του λόγου μπορούν να υπάρξουν και να προστατευτούν σωστά, μέσα στα πλαίσια των συνταγματικών εγγυήσεων. Αυτή μου φαίνεται πως είναι η μόνη δικαιολογία για την τρομακτική απάθεια και αδιαφορία μπροστά στους περιορισμούς της ελευθερίας του τύπου και του λόγου, όπως μάλιστα τους έχουμε ζήσει τους τελευταίους μήνες σ' αυτή την χώρα.

Πιστεύω, πως ελευθερία του λόγου και του τύπου σημαίνει το δικαίωμα να λέω και να γράφω, ότι μου αρέσει. Αυτό το δικαίωμα καταντά μια φάρσα όταν καθορίζεται από το σύνταγμα, από νομοθετικές διατάξεις, από τις αποφάσεις του υπουργού Τύπου ή από τα αστυνομικά γκλοπ. Σίγουρα θα με προειδοποιήσουν για τις συνέπειες, όταν ο λόγος και ο τύπος αφεθούν ελεύθερα. Πιστεύω όμως, πως το φάρμακο για τις συνέπειες μιας ανεμπόδιστης έκφρασης της γνώμης, είναι να διευρύνουμε ακόμα περισσότερο αυτό το δικαίωμα.

Η δέσμευση του πνεύματος ποτέ δεν κατάφερε να εμποδίσει την πορεία της προόδου. Μια σειρά από πρόω-

ρες κοινωνικές εκρήξεις προέκυψαν μέσα από ένα κύμα καταπίεσης.

Δεν θα μάθουν ποτέ οι κυβερνήτες μας, πως χώρες σαν την Αγγλία, την Ολλανδία, την Νορβηγία, την Σουηδία και την Δανία, χώρες με την μεγαλύτερη ελευθερία της έκφρασης, είναι αυτές που έχουν να μας δείξουν και τις λιγότερες «συνέπειες»; Αντίθετα η Ρωσία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Γαλλία και δυστυχώς και η Αμερική θεωρούν την αποφυγή αυτών των «συνεπειών» σαν αναγκαίο πολιτικό παράγοντα. Ακόμα, υπάρχει και η αντίληψη πως η χώρας μας κυβερνιέται από την πλειοψηφία. Παρόλα αυτά όμως, κάθε αστυνομικός, που δεν οφείλει την δύναμή του στην πλειοψηφία, μπορεί να διαλύσει μια συγκέντρωση, να απομακρύνει έναν ομιλητή από την εξέδρα και να διώξει βίαια τους ακροατές από την αίθουσα. Ο υπουργός Τύπου άτομο που δεν είναι εκλεγμένο, έχει την δύναμη να απαγορεύει δημοσιεύσεις και να κατακρατά επιστολές. Οι αποφάσεις του είναι το ίδιο ακλόνητες όπως κι εκείνες του τσάρου. Πιστεύω πραγματικά, πως χρειαζόμαστε μια καινούρια διακήρυξη της ελευθερίας. Μα δεν υπάρχει λοιπόν κανένας σύγχρονος Jefferson ή Adams;

V. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Στην τελευταία συγκέντωση των πολιτικών κατάλοιπων μιας κάποτε επαναστατικής ιδέας υποστηρίχθηκε, πως η θρησκεία δεν έχει καμμιά σχέση με τις εκλογές. Και για ποιο λόγο νάχει σχέση, αναρωτιούνται.

Όσο η ανθρωπότητα θα θέλει να εμπιστεύεται την ψυχή της στον διάβολο, άλλο τόσο θα εμπιστεύεται και τα δικαιώματά της, με την ίδια συνέπεια, στον πολιτικό.

Εδώ και πολύ καιρό, υποστηρίχτηκε από διάφορους σοσιαλιστές στην Γερμανία, πριν απ' την εποχή του Μαρξ, πως η θρησκεία είναι μια ιδιωτική υπόθεση. Οι αμερικάνοι μαρξιστές, άτονοι και φτωχοί σ' αυθεντικότη-

τα, πρέπει για χάρη της σοφίας τους να πάνε στην Γερμανία. Η αντίληψη αυτή, χρησιμοποιήθηκε σαν βασικό επιχείρημα, για να σπρώξει μερικά εκατομμύρια ανθρώπων στον καλοπειθαρχημένο στρατό του σοσιαλισμού. Το ίδιο θα μπορούσε να γίνει κι εδώ. Για όνομα του Θεού, λένε, μην τραυματίζετε τα θρησκευτικά αισθήματα του λαού.

Η θρησκεία είναι δεισιδαιμονία, που έχει τις ρίζες της στην πνευματική ανικανότητα του ανθρώπου να εξηγήσει τα φυσικά φαινόμενα. Η εκκλησία είναι μια οργάνωση που φράζει συνέχεια με πέτρες τον δρόμο της προόδου. Η οργανωμένη εκκλησία έκλεψε από την θρησκεία την απλοϊκότητα και απλότητά της. Έκανε την θρησκεία έναν εφιάλτη, που καταπιέζει την ψυχή του ανθρώπου και αλυσσοδένει το πνεύμα του. «Η κυριαρχία του σκοταδιού», όπως ονομάζει την εκκλησία ο τελευταίος αληθινός χριστιανός, ο Τολστόι, ήταν πάντα εχθρός της ανθρώπινης εξέλιξης και της ελεύθερης σκέψης. Για το λόγο αυτό δεν έχει καμιά θέση στη ζωή ενός πραγματικά ελεύθερου λαού.

VI. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΓΑΜΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Πιστεύω, πως δεν υπάρχει σ' αυτή τη χώρα άλλο θέμα, που να είναι τόσο μεγάλο ταμπού όσο κι αυτό. Φαίνεται σχεδόν αδύνατο να μιλήσει κανείς γι' αυτό το θέμα, χωρίς να τραυματιστεί η ευπρέπεια πολλών αξιοπρεπών ανθρώπων. Δεν είναι περίεργη, η άγνοια και οι απορίες που υπάρχουν γύρω απ' το θέμα.

Ακόμα και μια μικρή, ελεύθερη κι έξυπνη πραγματεία δεν αρκεί για να καθαρίσει τον μολυσμένο από υστερίες και υπέρμετρες αισθηματικότητες αέρα, που καλύπτει αυτά τα ζωτικά θέματα. Θέματα τόσο σημαντικά για την ευημερία του ατόμου και της κοινότητας.

Γάμος και έρωτας δεν είναι ταυτόσημες έννοιες. Αν-

τίθετα, συχνά αντιτίθεται η μια στην άλλη. Φυσικά γίνονται πολλοί γάμοι από αγάπη, αλλά το τρυφερό λουλούδι της συμπάθειας γρήγορα μαραίνεται από τα στενά και υλικά όρια του γάμου. Ο γάμος είναι ένας θεσμός, που ενισχύει το κράτος και την εκκλησία, προσφέροντάς τους τεράστια κέρδη, όσο και προσβάσεις για να διεισδύσουν σ' ένα χώρο, που μερικοί άνθρωποι τον θεωρούν εδώ και πολύ καιρό αποκλειστικά δικό τους. Η αγάπη ήταν εκείνη η δύναμη ανάμεσα στις ανθρώπινες σχέσεις που προ αμνημονεύτων χρόνων έσπασε όλους τους νόμους που έκαναν οι άνθρωποι, καθώς και τα δεσμά της εκκλησιαστικής και ηθικής συμβατικότητας. Ο γάμος είναι συχνά μια οικονομική συμφωνία, που παρέχει στην γυναίκα ασφάλεια για όλη της την ζωή, και στον άνδρα ένα ωραίο παιχνίδι ή έναν προμηθευτή απογόνων. Αυτό σημαίνει, πως ο γάμος ή η παιδεία που οδηγεί την γυναίκα προς τα κει, την μετατρέπουν για να μπορέσει να ζήσει, σαν παράσιτο, σαν μια εξαρτημένη κι αβοήθητη υπηρέτρια. Στον άνδρα εξασφαλίζει ένα συμβόλαιο με πλήρη δικαιώματα, πάνω σε μια άλλη ανθρώπινη ύπαρξη.

Πως μπορούν τέτοιου είδους καταστάσεις να έχουν σχέση με την αγάπη; Μ' αυτό το στοιχείο που θάπρεπε να βρίσκεται μπροστά κι απ' τα πλούτη και την εξουσία και να υπάρχει σ' ένα κόσμο αδέσμευτης έκφρασης του ανθρώπου. Δεν ζούμε όμως στην εποχή του ρομαντισμού, στις μέρες του Ρωμαίου και της Ιουλιέτας, του Φάουστ και της Γκρέτχεν, ούτε στην εποχή της σερενάτας κάτω απ' το φεγγάρι, την εποχή των λουλουδιών και των τραγουδιών. Η πρωταρχική μας σκέψη σήμερα είναι το εισόδημα. Τόσο το χειρότερο για μας, αν φτάσαμε στην εποχή, που θα πρέπει να απαγορευτεί και το παραμικρό φτερούγισμα της ψυχής.

Τι γίνεται όμως όταν δυο άνθρωποι αγαπιούνται, τι γίνεται με το χρυσό μοσχάρι με το γάμο; «Αποτελεί την μόνη σιγουριά για την γυναίκα, το παιδί, την οικογένεια,

το κράτος». Παρόλα αυτά δεν προσφέρει καμμιά σιγουριά στην αγάπη. Και χωρίς αγάπη δεν μπορεί να υπάρξει πραγματικό σπιτικό. Χωρίς αυτή δεν θάπρεπε να γεννιούνται παιδιά, δεν θα μπορούησε να υπάρξει μια ειλικρινής σχέση ανάμεσα σε μια γυναίκα κι έναν άνδρα. Ο φόβος, πως η αγάπη δεν δίνει καμιά επαρκή υλική σιγουριά είναι απαρχαιωμένος.

Ο φόβος, πως η αγάπη δεν δίνει επαρκή υλική σιγουριά στο παιδί, είναι ξεπερασμένος. Πιστεύω, πώς όταν η γυναίκα προσπαθήσει να απελευθερωθεί, η πρώτη διακήρυξη για την ανεξαρτησία της θάναι, πως αγαπάει και θαυμάζει έναν άντρα για την καρδιά και το πνεύμα του κι όχι για το πορτοφόλι του. Η δεύτερη διακήρυξή της θάναι, πως έχει το δικαίωμα να αγαπάει χωρίς την έγκριση ή τις αντιρρήσεις που περιβάλλοντός της. Η τρίτη και σημαντικότερη διακήρυξή της θάναι το απόλυτο δικαίωμα για μια ελεύθερη μητρότητα.

Πάνω σε μια τέτοια μητέρα και σ' ένα, πάνω στα ίδια πλαίσια, ελεύθερο πατέρα θα βασίζεται η σιγουριά του παιδιού. Διαθέτουν την δύναμη και την σταθερότητα για να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον, στο οποίο — και μόνο — το ανθρώπινο βλαστάρι θα αναπτυχθεί σ' ένα σπάνιο άνθος.

VII ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΒΙΑ

Τελικά έφτασα και στο σημείο αυτό των απόψεών μου, για το οποίο υπάρχουν οι μεγαλύτερες παρεξηγήσεις στην αμερικάνικη καλή γνώμη. «Μα έλα τώρα», μου λένε, «αφού προπαγανδίζεις την βία και διακηρύσεις τον σκοπό σου να σκοτώσεις βασιλιάδες και πρόεδρους». Μα ποιός είπε πως θα κάνω κάτι τέτοιο;

Με ακούσατε ποτέ να λέω τέτοια πράγματα; Με έχει ακούσει ο οποιοσδήποτε να τα λέω; Μήπως τα έχει δει στα κείμενά μας; Όχι. Και όμως οι εφημερίδες το ισχυρί-

ζονται. Όλοι το ισχυρίζονται. Κατά συνέπεια, έτσι θα πρέπει νάναι τα πράγματα. Ω, αυτός ο απαστράπτων νους, αυτή η λογική της κοινής γνώμης!

Πιστεύω, πως ο Αναρχισμός είναι η μόνη φιλοσοφία της ειρήνης, η μοναδική κοινωνική θεωρία, που βάζει την ανθρώπινη ζωή πάνω απ' όλα. Ξέρω, πως μερικοί αναρχικοί έκαναν πράξεις βίας, αλλά οδηγήθηκαν σ' αυτές από τις τρομερές οικονομικές ανισότητες και τις μεγάλες πολιτικές αδικίες κι όχι από τον Αναρχισμό. Κάθε υπάρχων θεσμός βασίζεται πάνω στην βία. Ακόμα κι ο αέρας που αναπνέουμε είναι ποτισμένος απ' αυτήν. Όσο θα εξακολουθούν τέτοιες καταστάσεις, θα μπορέσουμε να σταματήσουμε τις πράξεις βίας, όσο μπορούμε να σταματήσουμε και τους καταρράκτες του Νιαγάρα. Έχω ήδη πει, πως χώρες με σχετικά μεγαλύτερη ελευθερία έκφρασης παρουσιάζουν τις λιγότερες ή και καθόλου βίαιες ενέργειες. Που ακριβώς βασίζεται αυτό το σκεπτικό; Α:πλά εδώ: καμιά ενέργεια από αναρχικό δεν έγινε για προσωπικούς λόγους ή για κέρδος ή για να προβληθεί ο ίδιος, αλλά έγινε σαν συνειδητή διαμαρτυρία για ορισμένα καταπιεστικά, ηθελημένα και τυραννικά μέτρα από την εξουσία.

Ο Κασιέρο σκότωσε τον γάλλο πρόεδρο Carnot σαν απάντηση στην άρνηση του Carnot, να ακυρώσει την θανατική καταδίκη του Vaillant, για την σωτηρία του οποίου ξεσηκώθηκε όλος ο λογοτεχνικός επιστημονικός και ουμανιστικός κόσμος της Γαλλίας.

Ο Bresci ταξίδεψε με δικά του έξοδα στην Ιταλία — τα οποία έβγαλε δουλεύοντας σε μύλους μεταξιού στον Patesson — για να αποδώσει δικαιοσύνη στον βασιλιά Ουμβέρτο, ο οποίος είχε διατάξει να πυροβοληθούν απροστάτευτα γυναικόπαιδα κατά την διάρκεια μιας εξέγερσης για τα τρόφιμα. Ο Angelino σκότωσε τον πρωθυπουργό Canovas, γιατί αυτός επανέφερε στις φυλακές Montjuich το σύστημα της ισπανικής ιεράς εξέτασης. Ο

Alexander Berguen έκανε μια απόπειρα κατά του Henty C. Fricks κατά την διάρκεια μιας απεργίας. Κι αυτό, γιατί λυπήθηκε βαθειά τους 11 απεργούς, που σκοτώθηκαν από στρατιώτες, τις χήρες και τα ορφανά τους που διώχθηκαν απ' τις καλύβες τους — ιδιοκτησία του κ. Carnegie.

Καθένας απ' αυτούς τους άνδρες έκανε — γραπτά ή προφορικά — γνωστούς τους λόγους, που τους οδήγησαν σ' αυτές τις ενέργειες. Και αποδεικνύουν, πως η αβάσταχτη οικονομική και πολιτική καταπίεση, τα βάσανα και η απελπισία αυτών των ανθρώπων, με τους οποίους αισθανόντουσαν συνδεδεμένοι, ήταν οι αιτίες που τους οδήγησαν σ' αυτές τις πράξεις κι όχι η φιλοσοφία του Αναρχισμού. Έξω απ' αυτό ήταν έτοιμοι να δεχτούν ανοιχτά και ελεύθερα τις συνέπειες κι έτοιμοι να δώσουν την ίδια τους την ζωή.

Όταν κάνω την διάγνωση της πραγματικής φύσης της κοινωνικής μας αρρώστειας, τότε δεν μπορώ να καταδικάσω αυτούς που υποφέρουν αθώοι από μια πλατιά διαδεδομένη αρρώστεια. Δεν πιστεύω, πως τέτοιες πράξεις μπορούν να φέρουν την κοινωνική αλλαγή ή ότι είχαν ποτέ έναν τέτοιο σκοπό. Αυτό μπορεί να γίνει μονάχα με μια πλατειά και μεγάλη εκπαίδευση σε σχέση με την θέση του ανθρώπου στην κοινωνία και την πραγματική του θέση με τον συνάνθρωπό του. Και ακόμα μπορεί να γίνει με το παράδειγμα. Με την λέξη «παράδειγμα» εννοώ, να βιώνω πραγματικά αναγνωρισμένες αλήθειες κι όχι μόνο να μιλώ θεωρητικά για το ζωντανό περιεχόμενό τους. Και τελικά το πιο δυνατό όπλο βρίσκεται στην συνειδητή, έξυπνη και οργανωμένη διαμαρτυρία των μαζών, μέσα από την άμεση δράση και την γενική απεργία.

Η γενική άποψη, πως οι αναρχικοί αποπροσανατολίζουν τις οργανώσεις και θέλουν τελικά να φέρουν το χάος, είναι απόλυτα αστήριχτη. Είναι αλήθεια, πως απορρίπτουμε κάθε αναγκαστική μορφή οργάνωσης, που εξα-

ναγκάζει τους ανθρώπους με διάφορετικές κλίσεις και διαφορετικά ενδιαφέροντα, να μπουν σ' ένα καλούπι και που τους κρατάει εκεί μέσα αναγκαστικά. Μια οργάνωση, που είναι αποτέλεσμα μιας φυσικής ένωσης ίσων συμφερόντων, μέσα από μια ελεύθερη συμφωνία, όχι μόνο δεν την απορρίπτουν οι αναρχικοί αλλά και την θεωρούν σαν την μοναδική δυνατή βάση της κοινωνικής ζωής.

Η αρμονία της οργανικής εξέλιξης είναι αυτή που δημιουργεί την ποικιλία του χρώματος και της μορφής: αυτά θαυμάζουμε στο λουλούδι. Με τον ίδιο τρόπο η οργανωμένη δράση ελεύθερων ανθρώπων, που συνδέονται με το πνεύμα της αλληλεγγύης, θα καταλήξει στην ολοκληρωμένη κοινωνική αρμονία. Και αυτό είναι η Αναρχία. Είναι σίγουρο πως μόνο ο Αναρχισμός αφήνει να δημιουργηθούν αντιαυταρχικές οργανώσεις, γιατί μόνο αυτός εξαλείφει την υπάρχουσα αντίφαση ανάμεσα στο άτομο και στην κοινωνική τάξη.

2. Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΥ

Αναρχία,
πάντα ταπεινωμένη, καταραμένη, ποτέ δεν σε κατάλαβαν.
Έγινες ο τρόμος αυτής της εποχής.
Διάλυση της κάθε τάξης, φωνάζουν πως είσαι,
κι αγώνας κι ατέλειωτοι φόνοι.
Ω, άστους να φωνάζουν, αυτούς που ποτέ δεν πόθησαν
να βρούν την αλήθεια, πίσω από μια λέξη.
Έτσι κι αλλιώς η πραγματική σημασία της λέξης
απαγορευμένη τους είναι.
Θα μείνουν τυφλοί ανάμεσα στους τυφλούς.
Εσύ όμως, λέξη τόσο καθαρή, τόσο δυνατή,
τόσο γνήσια, που λέει τα πάντα όσα ψάχνω.
Σε παραδίνω στο μέλλον. Θα είναι δικό σου,
όταν ο καθένας επιτέλους ξυπνήσει μέσα του.
Θα έρθει στο φως; Μέσα στην καταιγίδα;
Δεν το ξέρω... Αλλά κάποτε θάρθει στη γη.
«Είμαι ένας Αναρχικός!» «Γιατί;»
«Δεν θέλω να κυβερνώ, αλλά ούτε και
να κυβερνιέμαι!»

John Henry Mackay

Η ιστορία της εξέλιξης και της ωρίμανσης της ανθρωπότητας είναι συγχρόνως και η ιστορία του τρομερού αγώνα κάθε καινούριας ιδέας, που αναγγέλει και τον ερχομό μιας φωτεινότερης εποχής. Το παλιό πεισματικά ριζωμένο στην παράδοση, δεν δίσταζε στιγμή να εμποδίσει τον ερχομό του καινούριου με τον χειρότερο τρόπο σ' οποια-

δήποτε μορφή και εποχή να εμφανίστηκε αυτό. Δεν χρειάζεται να πάμε σε μακρινές εποχές, για να δούμε την φοβερή αντίσταση, τις δυσκολίες και τα μεγάλα εμπόδια, που βρέθηκαν στον δρόμο κάθε προοδευτικής ιδέας: τα βασανιστήρια, ο τροχός, το μαστίγιο, η φορεσιά του ποινικού κατάδικου και η οργή του λαού. Όλα αυτά συνωμοτούν ενάντια στο πνεύμα, που προχωράει ήρεμα προς τα μπρος.

Ούτε ο αναρχισμός θα μπορούσε να ελπίζει, πως θα ξέφευγε από την μοίρα κι όλων των άλλων ανανεωτικών θεωριών. Ο αναρχισμός, σαν επαναστατική και ασυμβίβαστη θεωρία, γνωρίζει καλά την αμάθεια και την κακία αυτού του κόσμου, που ζητάει να ξαναχτίσει απ' την αρχή.

Ακόμα κι αν ήθελε κανείς να ασχοληθεί, αναφορικά και μόνο, με αυτά που έχουν ειπωθεί και γίνει ενάντια στον αναρχισμό, θα έπρεπε να γραφτεί ολόκληρο βιβλίο. Έτσι θα προσπαθήσω να δώσω την πραγματική σημασία του αναρχισμού.

Η παράξενη εικόνα της αντίστασης ενάντια στον αναρχισμό, φέρνει στο φως την σχέση ανάμεσα στην λογική και στην αμάθεια. Κι όμως δεν θάπρεπε να μας φαίνεται και τόσο παράξενο, αν σκεφτούμε την σχετικότητα ανάμεσα σ' όλα τα πράγματα. Δεν κατακρίνουμε την αμαθή μάζα, επειδή δεν διαθέτει γνώσεις και ανοχή. Εφόσον ενεργεί πάντα παρορμητικά, οι αιτίες των ενεργειών της μοιάζουν μ' αυτές ενός παιδιού: «Γιατί», ρωτάμε. «Γαιτί έτσι!», απαντά. Όμως πρέπει να δώσουμε την ίδια προσοχή στην αντίδραση ενός αμόρφωτου ενάντια στον αναρχισμό, όπως και σ' εκείνη του μορφωμένου.

Τώρα, ποιές ακριβώς είναι οι αντιρρήσεις αυτές που προβάλλονται ενάντια στην ιδεολογία μας; Πρώτον: ο αναρχισμός κι ας είναι ωραίο ιδανικό, είναι απραγματοποίητος. Δεύτερον: ο αναρχισμός σημαίνει βία και καταστροφή, συνεπώς πρέπει νάναι κάτι κακό κι επικίνδυνο.

Και ο μορφωμένος και ο αμόρφωτος δεν βγάζουν τις κρίσεις τους από μια επαρκή γνώση του θέματος, αλλά από διάφορα άλλα ή βάσει λανθασμένων εξηγήσεων.

Μια εφαρμοσμένη μέθοδος, λέει ο Oscar Wilde, είναι ή αυτή που ήδη έχει δοκιμαστεί, ή μια που μπορεί να εφαρμοστεί κάτω από τις υπάρχουσες συνθήκες. Αλλά ακριβώς πάνω σ' αυτές τις υπάρχουσες συνθήκες είναι που βρίσκονται οι περισσότερες αντιρρήσεις.
Το μοναδικό κριτήριο για την χρησιμότητά της δεν βρίσκεται συνεπώς στο αν μπορεί να διαφυλάξει το λανθασμένο ή το ηλίθιο. Το βασικότερο κριτήριο για την χρησιμότητα μιας μεθόδου, είναι το αν διαθέτει αρκετή ζωτικότητα, ώστε να εγκαταλείψει τα λιμνάζοντα νερά του παλιού, δημιουργώντας και ενισχύοντας μια νέα ζωή.

Τα συναισθήματα της πλατειάς μάζας τρέφονται διαρκώς από τις ανατριχιαστικές ιστορίες για τον Αναρχισμό. Τίποτα δεν φαίνεται αρκετά υπερβολικό για να ειπωθεί γι' αυτή την φιλοσοφία και τους εκπροσώπους της. Έτσι ο Αναρχισμός είναι για το μυαλό του απερίσκεπτου, ότι κι η εικόνα του μπαμπούλα για τα μικρά παιδιά: ένα μαύρο τέρας που ζητάει να κατασπαράζει τα πάντα. Με λίγα λόγια Αναρχισμός σημαίνει γι' αυτούς καταστροφή και βία.

Καταστροφή και βία! Πώς μπορεί να ξέρει ο μέσος άνθρωπος, πως το πιο βίαιο στοιχείο μέσα στην κοινωνία είναι η αμάθεια; και πως την καταστροφική της δύναμη είναι αυτή που πολεμάει ο Αναρχισμός; Ακόμα δεν έχει καταλάβει, πως ο Αναρχισμός — του οποίου οι ρίζες είναι μέρος φυσικών δυνάμεων — δεν καταστρέφει τους φυσικούς ιστούς αλλά τα παρασιτικά σαρκώματα, που τρέφονται από το βιός της κοινωνικής ζωής. Ελευθερώνει την γη από τα παράσιτα για να υπάρξουν μόνο υγιεινοί καρποί.

Κάποιος είπε κάποτε, πως χρειάζεται λιγότερη πνευματική προσπάθεια για να καταδικάσεις από το να σκέ-

φτεσαι. Η πλατειά διαδεδομένη στην κοινωνία μας πνευματική αδράνεια κάνει αυτή την διαπίστωση ακόμα πιο αληθινή. Αντί να ερευνήσουν οι άνθρωποι την αιτία κάποιας ιδέας, να εξετάσουν την πηγή και την σημασία της, προτιμούν οι περισσότεροι είτε να την κατακρίνουν εντελώς ή να δίνουν οποιουσδήποτε επιφανειακούς και προκατειλημένους ορισμούς.

Ο Αναρχισμός σπρώχνει τον άνθρωπο να σκέφτεται κάθε κατάσταση, να την εξετάζει και να την αναλύει. Αλλά για να μην πολυπιέσω την σκέψη του μέσου αναγνώστη, μπορώ να αρχίσω μ' έναν ορισμό του Αναρχισμού και να συνεχίσω έπειτα πάνω σ' αυτή τη βάση.

Αναρχισμός: είναι η φιλοσοφία μιας καινούριας κοινωνικής τάξης, που έχει σαν βάση της την ελευθερία, χωρίς περιορισμούς από τους ανθρώπινους νόμους. Είναι η θεωρία που λέει, πως όλες οι μορφές της εξουσίας βασίζονται πάνω στην βία και συνεπώς είναι κακές και βλαβερές και πέρα απ' αυτό αχρείαστες.

Η καινούρια κοινωνική τάξη στηρίζεται φυσικά πάνω στην υλιστική βάση της ζωής. Όλοι οι Αναρχικοί συμφωνούν, πως το υπάρχον κακό βρίσκεται στον οικονομικό χώρο. Παρολαυτά υποστηρίζουν, πως η λύση αυτού του κακού θα δοθεί μόνο, αν ληφθούν υπ' όψη κι όλοι οι άλλοι τομείς της ζωής — της ατομικής και της συλλογικής τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού κόσμου.

Μια προσεκτική εξέταση της ιστορίας της ανθρώπινης εξέλιξης αποκαλύπτει δυο στοιχεία, που βρίσκονται σε έντονη σύγκρουση μεταξύ τους. Δυο στοιχεία, που μόλις τώρα σιγά - σιγά αναγνωρίζονται πως είναι στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους — και μάλιστα με αρμονία αν βρεθούν στο κατάλληλο περιβάλλον — και όχι ξένα. Αυτά είναι τα ατομικά και κοινωνικά ένστικτα. Το άτομο και η κοινωνία βρίσκονται από παλιά σ' έναν άσπλαγχνο και αιματηρό πόλεμο· ο καθένας για να πάρει την εξουσία,

τυφλός για την αξία και την σημασία του άλλου. Τα ατομικά ένστικτα έχουν μια ιδιαίτερα έντονη επίδραση πάνω στην ατομική προσπάθεια και εξέλιξη, πάνω στην ατομική επιθυμία και αυτοπραγμάτωση. Τα κοινωνικά ένστικτα από την άλλη έχουν μια το ίδιο έντονη επίδραση στις προσπάθειες για αλληλοβοήθεια και κοινωνική ευημερία.

Αφού λοιπόν εξηγήσαμε για την θύελλα που μαίνεται ανάμεσα στο άτομο και στο περιβάλλον του, δεν χρειάζεται να ψάξουμε πολύ. Ανήμπορος να συλλάβει την ύπαρξή του κι ακόμα πιο ανήμπορος να συλλάβει την ενότητα όλης της ζωής, ο πρωτόγονος άνθρωπος αισθανόταν έρμαιο αόρατων, κρυμένων δυνάμεων, που ήταν έτοιμες να τον κατασπαράξουν και να τον κοροϊδέψουν κάθε στιγμή. Από αυτή την κατάσταση γεννήθηκαν οι θρησκευτικές αντιλήψεις, πως ο άνθρωπος είναι μόνο μια χούφτα χώμα εξαρτημένος πάντα από δυνάμεις, που κατευνάζονται μονάχα με την απόλυτη υποταγή. Όλοι οι παλιότεροι μύθοι βασίζονται πάνω σ' αυτή την πίστη, πυ βρίσκει την συνέχειά της στο βασικό μοτίβο των βιβλικών μύθων, που μιλάνε για την σχέση του ανθρώπου με τον θεό, το κράτος και την κοινωνία. Έχουμε μπροστά μας πάντα την ίδια εικόνα: ο άνθρωπος είναι ένα τίποτα, οι ανώτερες δυνάμεις είναι το παν. Έτσι, ο Ιεχωβάς δέχεται τον άνθρωπο μόνο με τον όρο της απόλυτης υποταγής. Στον άνθρωπο επιτρέπεται να έχει όλα τα υπέροχα αγαθά της γης, αλλά η συνείδηση του εαυτού του, του είναι απαγορευμένη.

Ο Αναρχισμός είναι η μόνη φιλοσοφία που είναι στον άνθρωπο αυτοσυνείδηση. Η μόνη που λέει, πως ο Θεός, το κράτος και η κοινωνία δεν έχουν αυθόρμητη ύπαρξη και πως οι υποσχέσεις τους είναι ένα τίποτα, γιατί πραγματοποιούνται μόνο με την υποταγή του ανθρώπου. Κατά συνέπεια ο Αναρχισμός αποτελεί την διδασκαλία για την ενότητα της ζωής. Όχι μόνο στην φύση αλλά και στον άνθρωπο. Εδώ δεν υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στα ατο-

μικά και κοινωνικά ένστικτα, όπως δεν υπάρχει σύγκρουση της καρδιάς με τους πνεύμονες: το ένα είναι το δοχείο με έναν χυμό, πολύτιμο για την ζωή. Το άλλο είναι ο χώρος όπου διατηρείται αυτό το στοιχείο και που μένει αυτή η ουσία καθαρή και δυνατή. Το άτομο είναι η καρδιά της κοινωνίας. Αυτή η καρδιά διατηρεί την ουσία της κοινωνικής ζωής. Η κοινωνία αποτελεί τους πνεύμονες, που διαμοιράζουν το στοιχείο, για να διατηρηθεί ο χυμός της ζωής — το άτομο — καθαρός και δυνατός.

«Το μοναδικό πολύτιμο στοιχείο αυτού του κόσμου», λέει ο Emerson, «είναι η ενεργητική ψυχή. Ο καθένας την κουβαλάει μέσα του. Η ενεργητική ψυχή αναγνωρίζει τις ακέραιες αλήθειες, εκφράζει αλήθειες και δρα δημιουργικά». Με άλλα λόγια: το ατομικό ένστικτο δημιουργεί αυτό το πολύτιμο στοιχείο του κόσμου. Είναι η ειλικρινής ψυχή που αναγνωρίζει και δημιουργεί την αλήθεια. Από αυτή την αλήθεια θα ξεπηδήσει σαν συνεπεια μια ακόμα μεγαλύτερη αλήθεια: η ξαναγεννημένη κοινωνική ψυχή.

Ο Αναρχισμός είναι ο μεγάλος ελευθερωτής της ανθρωπότητας από τα φαντάσματα που την κρατούσαν δέσμια. Είναι ο διαιτητής και ο ειρηνοποιός ανάμεσα στις δυο δυνάμεις για ατομική και κοινωνική αρμονία. Για να ολοκληρωθεί αυτή η ενότητα, ο Αναρχισμός κήρυξε τον πόλεμο στις δυνάμεις εκείνες, που εμπόδισαν τόσο πολύ την ένωση των ατομικών και κοινωνικών ενστίκτων· του ατόμου και της κοινωνίας.

Η θρησκεία είναι η εξουσία πάνω στο ανθρώπινο πνεύμα. Η ιδιοκτησία είναι η εξουσία πάνω στις ανθρώπινες υλικές ανάγκες. Η κυβέρνηση είναι η εξουσία πάνω στην συμπεριφορά των ανθρώπων. Όλες μαζί αποτελούν το κάστρο της ανθρώπινης δουλείας και όλων των φόβων που δημιουργήθηκαν εξαιτίας τους. Η θρησκεία! Εξουσιάζει το πνεύμα του ανθρώπου, ταπεινώνει και εξευτελίζει την ψυχή του! Ο Θεός είναι το παν, ο άνθρωπος είναι

ένα τίποτα· αυτά λέει η θρησκεία. Όμως απ' αυτό το τίποτα ο Θεός δημιούργησε ένα τόσο δεσποτικό, τυραννικό, φοβερό και τρομερά αυστηρό βασίλειο, ώστε από τότε που γεννήθηκαν οι θεοί, δεν κυβερνάει τίποτα άλλο την γη από λύπη, δάκρυα και αίμα. Ο Αναρχισμός παρακινεί τον άνθρωπο να εξεγερθεί ενάντια στο μαύρο αυτό τέρας. Σύντριψε τα πνευματικά σου δεσμά — λέει ο Αναρχισμός — γιατί δεν θα νικήσεις την κυριαρχία του σκοταδιού, του μεγαλύτερου εμπόδιου κάθε προόδου, προτού μάθεις να σκέφτεσαι και να κρίνεις ανεξάρτητος.

Η ιδιοκτησία είναι η κυριαρχία πάνω στις υλικές ανάγκες των ανθρώπων και η άρνηση στο δικαίωμα της ικανοποίησης των αναγκών. Αυτό άρχισε την εποχή που η ιδιοκτησία έγινε ιερό δικαίωμα· όταν διείσδυσε μέσα στην ανθρωπότητα με τον ίδιο τρόπο, όπως κι η θρησκεία, και με τα ίδια εκείνα λόγια: «Θυσίασε! Αποκήρυξε τον εαυτό σου! Κάνε αυτό που σου λένε!» Ο Αναρχισμός βοήθησε την ανθρωπότητα να εξυψωθεί. Τώρα ο άνθρωπος στέκεται στηρός, με την ματιά του στραμένη στο φως. Ξέρει πια κι αναγνωρίζει την άπληστη και καταστροφική φύση της ιδιοκτησίας και ετοιμάζεται να την καταστρέψει.

«Η ιδιοκτησία είναι κλοπή», έχει πει ο μεγάλος γάλλος αναρχικός Προυντόν. Σίγουρα είναι έτσι, αλλά συνάμα και χωρίς επιπτώσεις και κινδύνους για τον κλέφτη. Εφόσον η ιδιοκτησία συγκέντρωσε τις συνολικές προσπάθειες του ανθρώπου, του πήρε και το δικαίωμα στην ζωή, τον έκανε έναν παραπεταμένο, έναν ζητιάνο. Ούτε μπορούμε να δεχτούμε την δικαιολογία για την ιδιοκτησία που λέει, πως ο άνθρωπος δεν παράγει αρκετά για να ικανοποιεί όλες τις ανάγκες του. Ακόμα και ο πρωτοετής φοιτητής των Οικονομικών ξέρει, πως η παραγωγικότητα της εργασίας έχει ξεπεράσει κατά πολύ τις συνήθεις απαιτήσεις μέσα στις τελευταίες δεκαετίες. Αλλά τι σημαίνει ομαλή ζήτηση για έναν ανώμαλο θεσμό; Η μοναδική ζήτηση που δέχεται η ιδιοκτησία είναι η ακόρεστη πεί-

να της ίδιας για περισσότερη περιουσία· γιατί περιουσία σημαίνει δύναμη. Δύναμη να καταπιέζεις, να καταστρέφεις, να εκμεταλλεύεσαι. Δύναμη να σκλαβώνεις, να ασκείς βία, να ταπεινώνεις. Η Αμερική περηφανεύεται πολύ για την μεγάλη της δύναμη και για τις μεγάλες εθνικές της ιδιοκτησίες. Φτωχή Αμερική, τι ωφέλεια έχει όλη αυτή η ιδιοκτησία, όταν τα άτομα που απαρτίζουν το έθνος είναι τόσο φτωχά; Όταν ζουν μες την μιζέρια και στην βρώμα, όταν ζουν με εγκλήματα, με νεκρή την ελπίδα και την χαρά, μια στρατιά ανθρώπινων θυμάτων, χωρίς σπίτι και περιουσία.

Λέγεται γενικά, πως η χρεωκοπία είναι αναπόφευκτη, όταν το κέρδος κάποιας επιχείρησης είναι μικρότερο από τα έξοδά της. Αλλά αυτό το απλο πράγμα δεν το έμαθαν ούτε αυτοί που συμμετέχουν στην επιχείρηση «παραγωγής ευημερίας». Κάθε χρόνο μεγαλώνει ο αριθμός των ανθρώπινων θυμάτων στην παραγωγή (50.000 νεκροί, 100.000 τραυματίες στην Αμερική κατά την διάρκεια της τελευταίας χρονιάς, το 1910). Το κέρδος για τις μάζες, που συμβάλλουν στην απόκτηση περιουσίας, μικραίνει όλο και περισσότερο. Αλλά η Αμερική είναι τυφλή μπροστά στην αναπόφευκτη χρεωκοπία του συστήματος της παραγωγής. Κι αυτό δεν είναι το μοναδικό της έγκλημα. Ακόμα μεγαλύτερο έγκλημα είναι να εκφυλίζεται ο εργάτης σ' ένα απλό κομμάτι κάποιας μηχανής, με ακόμα λιγότερη θέληση κι αποφασιστικότητα κι απ' την ίδια την μηχανή, που τοποθετείται ιεραρχικά πάνω απ' αυτόν. Από τον άνθρωπο δεν κλέβουν μονάχα τα αγαθά που παράγει αλλά και την δύναμη για ελεύθερη πρωτοβουλία, την δύναμη της αυθεντικότητας και το ενδιαφέρον ή την απαίτηση του πάνω στα αγαθά που παράγει ο ίδιος.

Ο αληθινός πλούτος βρίσκεται στα αντικείμενα που χρησιμοποιούμε, στα αντικείμενα που ομορφαίνουν το περιβάλλον μας. Στα πράγματα που δυναμώνουν κι ο-

μορφαίνουν το κορμί, στα πράγματα που δημιουργούν ένα περιβάλλον, στο οποίο επιθυμεί κάποιος να ζήσει. Αλλά όταν ο άνθρωπος είναι καταδικασμένος να ασχολείται 30 χρόνια της ζωής του με μια κουβαρίστρα, ή να βγάζει κάρβουνο απ' τη γη, ή να κατασκευάζει δρόμους, τότε δεν μπορούμε να μιλάμε για πλούτο. Αυτά που προσφέρονται στον κόσμο, είναι κάτι μουντά, απαίσια πράγματα, που αντικατοπτρίζουν την βαρετή και αποτρόπαια ύπαρξή του: ζήσε άτονα και πέθανε δειλός. Περιττό να αναφέρουμε, πως υπάρχουν άνθρωποι, που θεωρούν αυτό τον εγκληματικό τρόπο συγκεντρωτικής παραγωγής σαν το πιο σπουδαίο επίτευγμα της εποχής μας. Δεν βλέπουν ούτε στο ελάχιστο, πως η δικιά μας σκλαβιά θα είναι μεγαλύτερη από την παλιά σκλαβιά κάτω απ' την εξουσία του βασιλιά, αν παραμείνουμε υποταγμένοι στις μηχανές. Δεν εννοούν να καταλάβουν, πως ο συγκεντρωτισμός χτυπάει την νεκρική καμπάνα όχι μόνο για την ελευθερία αλλά και για την υγεία και την ομορφιά, για την τέχνη και την επιστήμη. Όλα αυτά δεν μπορούν να υπάρξουν σ' ένα μηχανοποιημένο — όμοιο με τον μηχανισμό ενός ρολογιού — περιβάλλον.

Ο Αναρχισμός δεν μπορεί, παρά να καταδικάσει έναν τέτοιο τρόπο παραγωγής: ο στόχος του Αναρχισμού είναι η όσο το δυνατόν πιο ελεύθερη έκφραση κάθε υπολανθάνουσας δύναμης του ατόμου. Ο Oscar Wilde θεωρεί σαν ολοκληρωμένη προσωπικότητα, αυτήν που εξελίσσεται κάτω από ολοκληρωμένες συνθήκες, και η οποία δεν απειλείται, ούτε καταπιέζεται, ούτε κινδυνεύει. Μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα θα υπάρξει σ' εκείνη την κοινωνία μόνο, στην οποία ο άνθρωπος θάναι ελεύθερος να διαλέξει τον τρόπο και τους όρους της εργασίας του και θα έχει απεριόριστο δικαίωμα για εργασία. Για την ολοκληρωμένη προσωπικότητα η κατασκευή ενός τραπεζιού, το χτίσιμο ενός σπιτιού ή το μαστόρεμα ενός πατώματος θα είναι το ίδιο σημαντικά, όπως για τον ζω-

γράφο ή ζωγραφική και για τον επιστήμονα μια ανακάλυψη: θα είναι αποτέλεσμα μιας έμπνευσης, μιας μεγάλης επιθυμίας και ζωηρού ενδιαφέροντος για εργασία, θάναι μια δημιουργική δύναμη. Επειδή αυτό είναι και το ιδανικό του Αναρχισμού, θα πρέπει να υπάρξουν οι οικονομικές συνθήκες μέσα από ελεύθερες κι εθελοντικές κοινότητες παραγωγών και καταναλωτών, οι οποίες θα εξελιχθούν σιγά - σιγά σ' έναν ελευθεριακό κομμουνισμό. Διότι αυτό το σύστημα παρουσιάζει και την καλύτερη μέθοδο παραγωγής με την μικρότερη φθορά ανθρώπινης ενέργειας. Φυσικά ο Αναρχισμός αναγνωρίζει το δικαίωμα κάθε ατόμου ή και ομάδων να ασχοληθούν οποιαδήποτε στιγμή, ανάλογα με τις κλίσεις και τις επιθυμίες τους, με άλλο είδος εργασίας.

Επειδή μια τέτοια ελευθερία της ανθρώπινης ενέργειας είναι δυνατή μόνο κάτω από απόλυτη ατομική και κοινωνική ελευθερία, ο Αναρχισμός στρέφεται εναντίον και του τρίτου και μεγαλύτερου εχθρού κάθε κοινωνικής ισότητας. Δηλαδή στρέφεται ενάντια στο κράτος, στον οργανωμένο αυταρχισμό ή στην νομοθεσία — την κυριαρχία πάνω στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

Ακριβώς όπως η θρησκεία δέσμευσε το ανθρώπινο πνεύμα και η ιδιοκτησία ή το μονοπώλιο καταπίεσαν κι έπνιξαν τις ανθρώπινες ανάγκες, έτσι και το κράτος σκλάβωσε το ανθρώπινο πνεύμα, με το να του προκαθορίζει κάθε συμπεριφορά του. «Κάθε κυβέρνηση στην ουσία της είναι τυραννία» είπε ο Emerson. Και παράλληλα δεν έχει σημασία, αν η κυβέρνηση εγκαθιδρύθηκε από θεϊκό δίκαιο ή από απόφαση της πλειοψηφίας. Σ' οποιαδήποτε περίπτωση, ο στόχος της είναι η απόλυτη υποταγή του ατόμου.

Σε σχέση με την αμερικάνικη κυβέρνηση, ο σπουδαιότερος αμερικάνος αναρχικός David Thorean έχει πει: «Τι άλλο είναι η κυβέρνηση παρά ένας — έστω και σημερινός — θεσμός, που επιθυμεί να διατηρηθεί και στο

μέλλον, αλλά κάθε φορά χάνει την αξιοπιστία του; Δεν διαθέτει την ζωτικότητα και την δύναμη ούτε ενός ανθρώπου. Ποτέ ο νόμος δεν έκανε τον άνθρωπο δικαιότερο. Ούτε κατά ένα βήμα. Και εξαιτίας του σεβασμού που του δείχνουν, ακόμα κι οι πιο καλόπιστοι γίνονται καθημερινά φορείς της αδικίας».

Η βασική λειτουργία του θεσμού της κυβέρνησης είναι πράγματι η αδικία. Όπως ένας βασιλιάς με την υπεροψία και την προσωπική του δικαιοσύνη, έτσι και οι κυβερνήσεις καθορίζουν κανόνες, καταδικάζουν και τιμωρούν για ασήμαντα αδικήματα, ενώ οι ίδιες διατηρούνται στην ζωή με το μεγαλύτερο αδίκημα: την απόλυτη καταστολή της ατομικής ελευθερίας. Ο Ouida δίκαια ισχυρίζεται λοιπόν, πως «ο σκοπός του κράτους είναι να χρησιμοποιεί αυτά τα στοιχεία από τον κόσμο, που θα εκπληρώσουν τις απαιτήσεις του και θα γεμίσουν τα ταμεία του. Η μεγαλύτερη επιτυχία του θάναι, όταν θάχει μεταβάλλει την ανθρωπότητα σ' ένα ρολόι. Μέσα στο περιβάλλον του κράτους μαραζώνουν και πεθαίνουν όλες εύθραυστες ελευθερίες, που ζητάνε να καλλιεργηθούν και να αναπτυχθούν. Το κράτος χρειάζεται μια μηχανή που να του δίνει φόρους κι η οποία να μην έχει καμμιά ανωμαλία. Ζητάει ένα κρατικό ταμείο χωρίς έλλειμα και μια ομοιόμορφη, υπάκουη, άχρωμη και χωρίς πνεύμα μάζα, που να κινείται διακριτικά σαν ένα κοπάδι προβάτων σ' έναν ευθύ, ανάμεσα σε δυο τοίχους δρόμο».

Ακόμα κι ένα κοπάδι προβάτων θα αντιστεκόταν στην κακία του κράτους, αν αυτό δεν χρησιμοποιούσε τόσο διεφθαρμένες, τυραννικές και καταπιεστικές μεθόδους για τους σκοπούς του. Έτσι ο Bacunin καταδίκασε το κράτος σαν συνώνυμο με την ελευθερία των λίγων, την καταστροφή σχέσεων, την αποκοπή, ακόμα και σαν την απόλυτη άρνηση της ζωής, μόνο και μόνο για χάρη της δικής του εξύψωσης. Το κράτος είναι ο βωμός, όπου θυσιάζεται η πολιτική ελευθερία, κι ο οποίος διατηρείται ό-

πως κι ο θρησκευτικός βωμός, με ανθρώπινα θύματα.

Δεν υπάρχει σχεδόν ούτε ένας από τους σύγχρονους στοχαστές, που να μην συμφωνεί, πως η κυβέρνηση, η οργανωμένη αυταρχικότητα ή το κράτος δικαιολογούν την ανάγκη της ύπαρξής τους, μόνο σαν στηρίγματα ή σαν προστασία της ιδιοκτησίας και του μονοπώλιου. Μόνο γι' αυτό τον σκοπό αποδείχθηκαν χρήσιμα.

Ακόμα και ο Bernard Shaw που περιμένει από το κράτος — κάτω από τον φαμπιανισμό — το υπερφυσικό, παραδέχεται, πως «αυτή την εποχή το κράτος είναι μια τεράστια μηχανή, που ληστεύει και καταπιέζει τους φτωχούς με ωμή βία». Επειδή αυτό που λέει είναι αλήθεια, δυσκολευόμαστε να καταλάβουμε, για ποιο λόγο ο έξυπνος αυτός συγγραφέας, ζητάει την διατήρηση του κράτους ακόμα κι όταν δεν θα υπάρχουν πια φτωχοί.

Δυστυχώς, ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων επιμένουν σ' αυτή την μοιραία άποψη, πως η κυβέρνηση βασίζεται πάνω σε φυσικούς νόμους, πως διαφυλάσσει την κοινωνική τάξη κι αρμονία, πως εμποδίζει την μεγάλη ανάπτυξη της εγκληματικότητας, και πως εμποδίζει τους οκνηρούς να ζουν σε βάρος των συμπολιτών τους. Γι' αυτό το λόγο θέλω να εξετάσω αυτό το σημείο.

Φυσικός νόμος είναι αυτός, ο οποίος εκφράζεται αρμονικά σε σχέση με τις ανάγκες της φύσης, ελεύθερα κι αυθόρμητα, χωρίς καμμία επίδραση του εξωτερικού περιβάλλοντος. Π.χ. οι ανάγκες για τροφή, για σεξουαλική ικανοποίηση, για φως, αέρα και κίνηση είναι φυσικοί νόμοι. Αλλά για να μπορέσουν να εξωτερικευτούν δεν έχουν ανάγκη ούτε τον κυβερνητικό μηχανισμό, ούτε το γκλοπ, το πιστόλι, τις χειροπέδες ή την φυλακή. Για να υπακούσεις σε τέτοιους νόμους — αν μπορούμε να μιλήσουμε εδώ για υπακοή — χρειάζονται αυθορμητισμός κι αβίαστες ενέργειες. Το ότι οι κυβερνήσεις δεν στηρίζονται πάνω σε τέτοιους αρμονικούς παράγοντες, αποδεικνύει η τρομακτική έκταση βίας, εξουσίας και εξαναγκασμών,

που εξασκούν όλες οι κυβερνήσεις, για να διατηρηθούν στην ζωή. Ο Black Jone λέει: «Νόμοι γραμμένοι από ανθρώπους είναι άδικοι, γιατί βρίσκονται σ' αντίθεση με τους φυσικούς νόμους». Είναι δύσκολο να πιστέψουμε πως η κυβέρνηση επιφέρει την τάξη και την κοινωνική αρμονία. Ειδικά μιά τάξη σαν αυτή που επιβλήθηκε στην Βαρσοβία, μετά απ' το αιματοκύλησμα χιλιάδων ανθρώπων. Η τάξη που ξεπηδάει απ' την υποταγή και διατηρείται με τον τρόμο, δεν είναι ποτέ σίγουρη εγγύηση. Είναι όμως η μόνη τάξη, που μπορούν να επιβάλλουν οι κυβερνήσεις. Η πραγματική κοινωνική αρμονία δημιουργείται μέσα από την φυσικότητα, που διακρίνει τα αλληλέγγυα συμφέροντα. Σε μια κοινωνία, όπου αυτοί που δουλεύουν διαρκώς δεν έχουν ποτέ τίποτα, ενώ αυτοί που δεν εργάζονται έχουν τα πάντα, δεν μπορεί να υπάρχει ισότητα στα συμφέροντα. Τότε η κοινωνική ισορροπία δεν είναι τίποτα άλλο από μύθος. Ο μοναδικός σκοπός που η οργανωμένη αυταρχικότητα μεταχειρίζεται αυτές τις σημαντικές καταστάσεις, είναι για να παραχωρήσει ακόμα περισσότερα προνομια σ' αυτούς που ήδη έχουν οικειοποιηθεί την γη και να σκλαβώσει ακόμα περισσότερο τις άκληρες μάζες. Έτσι, όλος αυτός ο φαύλος κύκλος: κυβέρνηση, νόμοι, αστυνομία, στρατός, βουλή, φυλακές ασχολείται ακατάπαυστα για να φέρει «σε ομοφωνία» τα πιο αντιφατικά στοιχεία αυτής της κοινωνίας.

Η πιο παράλογη δικαιολογία για την αυταρχικότητα και τους νόμους είναι, πως συμβάλλουν στην παρεμπόδιση τους εγκλήματος. Εκτός του ότι το κράτος είναι ο χειρότερος εγκληματίας απ' όλους, αθετώντας κάθε γραφτό κι άγραφο νόμο, κλέβοντας με τους φόρους, δολοφονώντας με πολέμους και αυστηρότατες ποινές, πρέπει να πούμε πως ο αγώνας κατά του εγκλήματος απότυχε. Απότυχε παταγωδώς να καταστρέψει ή τουλάχιστον να μειώσει τα δεσμά που το ίδιο το κράτος είχε φτιάξει.

Το έγκλημα δεν είναι τίποτα άλλο από μιά άστοχη ε-

νέργεια. Κι όσο κάθε ισχύων θεσμός — οικονομικός, πολιτικός, κοινωνικός ή ηθικός — θα στρέφει τις ανθρώπινες ενέργειες σε λάθος δρόμους, όσο οι άνθρωποι θα αναγκάζονται να κάνουν πράγματα που μισούν και να κάνουν μια ζωή που συχαίνονται άλλο τόσο και το έγκλημα θα παραμένει αναπόφευκτο. Κι όλοι οι νόμοι που έχουν εφαρμοστεί μπορούν το πολύ - πολύ να πολλαπλασιάσουν το έγκλημα αντί να το εξαλείψουν. Τι ξέρει η κοινωνία, έτσι όπως είναι σήμερα, από απελπισία, φτώχεια, φόβο και τον γεμάτο τρόμο αγώνα που πρέπει να αντέξει η ανθρώπινη ψυχή στον δρόμο της για το έγκλημα και την ταπείνωση. Όποιος δεν γνωρίζει αυτή την φοβερή διαδικασία, δεν μπορεί να καταλάβει και την αλήθεια του λόγου του Πέτερ Κροπότκιν: «Αυτοί που προσπαθούν να αποσταθεροποιήσουν την ισορροπία ανάμεσα στα προνόμια που διαθέτουν ο νόμος κι η τιμωρία και στον ταπεινωτικά αντίχτυπό τους πάνω στην ανθρώπινη φύση — αυτοί που ζητάν να καταδικάσουν το κύμα της σαπίλας που ξεχύνεται πάνω στην ανθρώπινη κοινωνία εξαιτίας του χαφιεδισμού, ο οποίος υποστηρίζεται ίσως από τους δικαστές και χρηματοδοτείται από τις κυβερνήσεις με ρευστό χρήμα, με την δικαιολογία του ξεσκεπάσματος του εγκλήματος — αυτοί που θα περάσουν τους τοίχους της φυλακής και θα δουν πως καταντά ένας άνθρωπος όταν του κλέβουν την ελευθερία του, όταν είναι εκτεθειμένος στην επιτήρηση βάναυσων δεσμοφυλάκων, σε άγριους και κακούς λόγους και σε χιλιάδες ταπεινώσεις που τον πονάνε και τον πληγώνουν — αυτοί θα συμφωνήσουν μαζί μας, πως ο συνολικός μηχανισμός της φυλακής και της τιμωρίας είναι ένας εφιάλτης που πρέπει να σταματήσει».

Η εκφοβιστική λειτουργία του νόμου πάνω στον άνθρωπο που αρνείται να εργαστεί, είναι τόσο παράλογη, που δεν αξίζει να της δώσουμε σημασία. Αν η κοινωνία απαλασσόταν από τις σπατάλες και τις δαπάνες για χάρη μιας τάξης, που αρνείται να εργαστεί, καθώς και από τα

έξοδα προστασίας της, τότε τα πιάτα αυτής της κοινωνίας θα ήταν γεμάτα μ' αφθονία, ακόμα και γι' αυτόν, που καμμιά φορά δεν θέλει να εργαστεί. Εξάλλου, θα 'πρεπε να ληφθεί υπ' όψη, πως η τεμπελιά δεν είναι αποτέλεσμα ιδιαίτερων προνομιων ουτε καποιας φυσικής ή ψυχικής ανωμαλίας. Ο σημερινός παρανοϊκός τρόπος παραγωγής συντηρεί και τις δυο αυτές καταστάσεις και το φοβερότερο είναι, πως οι άνθρωποι πρέπει να θέλουν να εργαστούν. Ο Αναρχισμός έχει σαν σκοπό, να απαλλάξει την εργασία από την θανατηφόρα και πληκτική της μορφή και να δώσει ένα τέλος στην μελαγχολική και εξαναγκαστική της φύση. Έχει σκοπό να μετατρέψει την εργασία σε μια λειτουργία χαράς, πολυχρωμίας και εξίσωσης, για να μπορέσει κι ο πιο φτωχός ακόμα να βρει στην εργασία ξεκούραση κι ελπίδα.
Για να επιτευχθεί ένας τέτοιος τρόπος ζωής, πρέπει να εξαφανιστεί η κυβέρνηση μαζί μ' όλους τους άδικους, αυθαίρετους και καταπιεστικούς νόμους. Στην καλύτερη περίπτωση, η κυβέρνηση μας ανάγκασε όλους να ζούμε μ' έναν και μοναδικό τρόπο ζωής, χωρίς να λάβει υπ' όψη τις ατομικές και κοινωνικές διαφορές και ανάγκες μας. Ο Αναρχισμός, καταπολεμώντας την κυβέρνηση και τους νόμους, προσπαθεί να περισώσει τον αυτοσεβασμό και την ανεξαρτησία του ατόμου από κάθε εξαναγκασμό και κάθε επίθεση του αυταρχισμού. Μόνο μέσα στα πλαίσια της ελευθερίας ο άνθρωπος θα μάθει να σκέφτεται, να ενεργεί και να δίνει ότι καλύτερο μπορεί απ' τον εαυτό του. Μόνο μέσα στην ελευθερία μπορεί να συλλάβει την πραγματική δύναμη της κοινωνικής ένωσης, που συνδέει τους ανθρώπους και που είναι η πραγματική βάση για μια ομαλή κοινωνική ζωή.

Όμως τι γίνεται με την ανθρώπινη φύση; Μπορεί να την μεταβάλλει κανείς; Κι αν όχι, θα μπορέσει να υπάρξει μέσα στα πλαίσια του Αναρχισμού;

Καημένη ανθρώπινη φύση πόσα και πόσα φρικτά εγ-

κλήματα γίναν στ' όνομά σου! Ο κάθε ανόητος, από τον βασιλιά μέχρι τον αστυνομικό, από τον στενοκέφαλο παπά μέχρι τον ανεύθυνο ψευτοεπιστήμονα θέλει να μιλήσει σαν αυθεντία για την ανθρώπινη φύση. Όσο πιο σημαντικός είναι αυτός ο τσαρλατάνος του πνεύματος, τόσο πιο έντονη είναι η έμφασή του πάνω στην κακία και στην αδυναμία της ανθρώπινης φύσης. Όμως ποιός μπορεί να μιλήσει σήμερα γι' αυτήν, όταν είναι ψυχικά προκατειλημένος και η φύση του είναι ολοκληρωτικά δεσμευμένη, πληγωμένη και ακρωτηριασμένη;

Ο John Buwoughs πίστευε, πως η εξέταση ζώων στην αιχμαλωσία, δεν έχει νόημα. Ο χαρακτήρας τους, η συμπεριφορά τους και οι ορμές τους αλλάζουν εντελώς, όταν τα πάρουν μακριά από το φυσικό τους περιβάλον. Τι μπορούμε να πούμε τότε για τις δυνατότητες της ανθρώπινης φύσης, όταν βρίσκεται έκλειστη σ' ένα στενό χώρο και καταπιέζεται καθημερινά;

Μόνο σε μια κατάσταση ελευθερίας, ελεύθερου χώρου και χρόνου και κυρίως σε μια κατάσταση ειρήνης και γαλήνης μπορεί να μας δοθεί εξήγηση για τον αληθινό χαρακτήρα της ανθρώπινης φύσης και για τις θαυμαστές της ικανότητες.

Αναρχισμός λοιπόν σημαίνει απελευθέρωση του ανθρώπινου πνεύματος από την κυριαρχία της θρησκείας — σημαίνει απελευθέρωση της ανθρώπινης δύναμης από την κυριαρχία της ιδιοκτησίας — σημαίνει απελευθέρωση από τα δεσμά και τον εξαναγκασμό της κυβέρνησης. Ο Αναρχισμός σημαίνει μια κοινωνική τάξη, που βασίζεται στην ελεύθερη ένωση ατόμων με σκοπό την δημιουργία μιας πραγματικής κοινωνικής ευημερίας. Μια τάξη που θα ανοίξει τον δρόμο σε κάθε άνθρωπο για τον κόσμο μας, για την απόλαυση των αναγκών της ζωής ανάλογα με τις ατομικές επιθυμίες, τάσης και ανάγκες.

Όλα αυτά δεν είναι ούτε παλαβές σκέψεις ούτε μπερδεμένα λόγια του πνεύματος. Όλα αυτά είναι το

συμπέρασμα, στο οποίο κατέληξαν πάρα πολλοί άνδρες και γυναίκες σ' όλο τον κόσμο. Είναι ένα συμπέρασμα που βγαίνει μέσα από την έντονη και επίμονη παρατήρηση για τους στόχους της σύγχρονης κοινωνίας: ατομική ελευθερία και οικονομική ισότητα· όλες οι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους δυνάμεις, για να γεννηθεί ό,τι πιο καλό κι αληθινό βρίσκεται μέσα στον άνθρωπο.

Σε σχέση με τις μεθόδους: Ο Αναρχισμός δεν είναι, όπως μπορεί να νομίζει κανείς, μια θεωρία του μέλλοντος, που θα πραγματοποιηθεί με την επιφώτηση του αγίου πνεύματος. Ο Αναρχισμός επιδρά σαν μια ζωντανή δύναμη πάνω στη ζωή μας και δημιουργεί συνέχεια νέες συνθήκες. Συνεπώς οι μέθοδοι του Αναρχισμού δεν υπόκεινται σε κάποιο άκαμπτο πρόγραμμα, το οποίο πρέπει να επιβληθεί οπωσδήποτε. Οι μέθοδοι πρέπει να δημιουργούνται μέσα από τις οικονομικές ανάγκες κάθε τόπου και χώρου κι ανάλογα με την διάννοια και τον ταπεραμέντο του κάθε ατόμου. Η χαρούμενη και ήρεμη φύση ενός Τολστόι ζητάει διαφορετικές μεθόδους κοινωνικού μετασχηματισμού από την ορμητική και πληθωρική προσωπικότητα ενός Πέτερ Κροπότκιν. Έτσι είναι φανερό, πως οι οικονομικές και οι πολιτικές ανάγκες της Ρωσίας θα απαιτήσουν πιο δραστικά μέτρα από αυτά της Αγγλίας ή της Αμερικής. Ο Αναρχισμός δεν σημαίνει στρατιωτικές ασκήσεις και μονοτονία. Αλλά, σαν το πνεύμα της επανάστασης, αντιστέκεται σε κάθε τι, που είναι εμπόδιο στην ανθρώπινη εξέλιξη. Όλοι οι αναρχικοί συμφωνούν εδώ, πως η αντίθεσή τους στον πολιτικό μηχανισμό είναι ένα μέσο για την επίθεση της κοινωνικής ανατροπής.

Ο Thoreau λέει: «Όλες οι εκλογές είναι ένα παιχνίδι σαν το σκάκι ή το τάβλι· σαν ένα παιχνίδι με κανόνες. Η δεσμετικότητά του δεν ξεπερνά ποτέ τα όρια της σκοπιμότητας. Ακριβώς εξαιτίας του δίκαιου των εκλογών, δεν κάνει κανείς τίποτα γι' αυτές. Ένας έξυπνος άνθρωπος δεν θα θελήσει να αφήσει αυτό το δικαίωμα, ούτε στο

έλεος της μοίρας ούτε να επιβληθεί αυτό από την δύναμη της πλειοψηφίας». Μία καλή εξέταση του μηχανισμού της πολιτικής και των επιδράσεών της, θα υποστηρίξει την λογική του Thoreau.

Τι μας δείχνει η ιστορία του κοινοβουλευτισμού; Τίποτα εκτός από λάθη και ήττες· ούτε μία μοναδική αλλαγή, που να μετριάζει την οικονομική και κοινωνική καταπίεση των ανθρώπων. Για να βελτιωθεί και να προστατευτεί η εργασία, καθιερώθηκαν νόμοι και νομικές διατάξεις. Αλλά τον τελευταίο χρόνο, στο Ιλινόϊς, που έχει και τους σκληρότερους νόμους κατά των βομβιστών, υπήρξαν και τα χειρότερα δυστυχήματα στα μεταλλεία. Σε πολιτείες με νόμους για εργαζόμενους ανηλίκους, η εκμετάλλευση των παιδιών είναι μεγαλύτερη. Και όμως — αυτό είναι που λέμε εμείς — ο Καπιταλισμός έφτασε στο ύψιστο σημείο της ξεδιαντροπιάς του, παρόλο που οι εργάτες απολαμβάνουν όλα τα πολιτικά τους δικαιώματα.
Ακόμα κι αν οι εργάτες ήταν σε θέση να εκλέξουν τους δικούς τους αντιπροσώπους —για το οποίο οι καλοί μας σοσιαλιστές διαρκώς φωνάζουν— ποιές δυνατότητες θα υπήρχαν για την αξιοπιστία και την τιμιότητά τους; Στο νου μας να φέρουμε μόνο τον τρόπο λειτουργίας της πολιτικής, για να καταλάβουμε, πως ο δρόμος της καλής θέλησης είναι γεμάτος παγίδες: ύπουλες δολοπλοκίες, μηχανορραφίες, κολακείες, ψέμματα, απάτες και μικροπρέπειες κάθε λογής. Εκτός από αυτά, πολιτική σημαίνει και απόλυτη διαφθορά του χαρακτήρα καθώς και πεποίθηση, πως δεν μπορούμε να περιμένουμε τίποτα από ένα τέτοιο ανθρώπινο ράκος. Πάντα οι άνθρωποι ήταν κουτοί αρκετά, για να εμπιστεύονται τους πολιτικούς, στους οποίους πίστευαν, υποστηρίζοντάς τους μέχρι και την τελευταία τους δραχμή, για να βρεθούν στο τέλος εξαπατημένοι και προδομένοι.

Θα μπορούσε να διατυπώσει κανείς την αντίρρηση, πως οι τίμιοι άνθρωποι δεν χαλάνε μέσα στον πολιτικό

στίβο. Ίσως όχι. Αλλά τέτοιοι άνθρωποι θα βρίσκονται εντελώς αβοήθητοι, όταν θα 'πρεπε να ασκήσουν και την παραμικρή επιρροή για το όφελος της εργατικής τάξης — κάτι που φάνηκε σε πάμπολλες περιπτώσεις. Το κράτος είναι ο οικονομικός αφέντης πάνω στους υπηρέτες του. Οι καλοί άνθρωποι — σε περίπτωση που υπάρχουν τέτοιοι — ή θα εμεναν πιστοί στο πολιτικό τους δόγμα και θα έχανα την δουλειά τους, ή θα γαντζώνονταν από τον κύριό τους και θα ' ταν εντελώς ανίκανοι να κάνουν και το παραμικρό καλό.

Η πολιτική δεισιδαιμονία κρατάει ακόμα δέσμιες τις καρδιές και τις σκέψεις των μαζων. Όμως αυτοί που αγαπάνε πραγματικά την ελευθερία δεν έχουν πια σχέση με τα δεσμά αυτά. Αντίθετα, πιστεύουν μαζί με τον Στίρνερ, πως ο άνθρωπος διαθέτει τόση ελευθερία όση είναι ικανός ο ίδιος να πάρει. Αναρχισμός σημαίνει λοιπόν Άμεση Δράση, ανοιχτή πρόκληση και αντίσταση ενάντια σ' όλους τους νόμους και τους περιορισμούς, είτε οικονομικούς, είτε κοινωνικούς, είτε ηθικούς. Όμως η πρόκληση και η αντίσταση είναι παράνομες. Εδώ βρίσκεται η σωτηρία της ανθρωπότητας. Κάθε τι παράνομο απαιτεί τιμιότητα, αυτοπεποίθηση και θάρρος. Με λίγα λόγια μας χρειάζονται ελεύθερα και αδέσμευτα πνεύματα, άνθρωποι σταθεροί κι ακλόνητοι άνθρωποι που να το λέει η καρδιά τους.

Ακόμα και το δικαίωμα της ψήφου χρωστάει την ύπαρξή του στην άμεση δράση. Χωρίς τις εξεγέρσεις και το πείσμα των πατέρων της αμερικάνικης επανάστασης, οι απόγονοί τους θα κράταγαν ακόμα πίσω από τον βασιλιά τον μανδύα του. Χωρίς την άμεση δράση του Τζων Μπράουν και των συντρόφων του η Αμερική θα έκανε ακόμα δουλεμπόριο μαύρων. Βέβαια τώρα γίνεται δουλεμπόριο και λευκών, αλλά αυτό θα σταματήσει με την άμεση δράση. Τα συνδικάτα, η οικονομική αυτή αρένα του

σύγχρονου μονομάχου, χρωστάνε κι αυτά την ύπαρξή τους στην άμεση δράση. Δεν πάει πολύς καιρός, που νόμος και κυβέρνηση προσπάθησαν να καταστείλουν το συνδικαλιστικό κίνημα και να καταδικάσουν με φυλάκιση σαν εγκληματίες και συνωμότες αυτούς που ζήτησαν το δικαίωμα για οργάνωση. Αν αυτοί προσπαθούσαν να υποστηρίξουν την υπόθεσή τους στο δικαστήριο με παρακάλια, ομιλίες και συμβιβασμούς, τότε τα συνδικάτα δεν θα είχαν μέχρι σήμερα καμμιά υπόσταση.

Στην Γαλλία, στην Ισπανία, στην Ιταλία, στην Ρωσία ακόμα και στην Αγγλία (κάτι που δείχνει και η ολοένα μεγαλύτερη εξέγερση των αγγλικών συνδικάτων) η άμεση επαναστατική δράση πέρασε μέσα στο χώρο της οικονομίας και έγινε μια τόση μεγάλη δύναμη, που ο κόσμος πρέπει να αναγνωρίσει την τεράστια σημασία της δύναμης της εργατικής τάξης. Η γενική απεργία, η μεγαλύτερη έκφραση της οικονομικής συνείδησης των εργατών, μέχρι πρόσφατα εμπαιζόταν στην Αμερική. Σήμερα, κάθε μεγάλη απεργία, για να κερδίσει τον αγώνα, πρέπει να συνειδητοποιήσει την σημασία της συνολικής διαμαρτυρίας σαν ένδειξη αλληλεγγύης προς αυτήν.

Η άμεση δράση αποδείχθηκε αποδοτική στον οικονομικό χώρο. Φαίνεται πως είναι το ίδιο ισχυρή και στο ατομικό επίπεδο. Πολλές εχθρικές δυνάμεις εισβάλλουν στη ζωή του ατόμου και μόνο μια πεισματική αντίσταση θα τον απελευθερώσει ολοκληρωτικά. Η άμεση δράση κατά της αυταρχικότητας στο μαγαζί, κατά της αυταρχικότητας του νόμου και του επιθετικού ηθικού μας κώδικα εκθέτει τόσο την λογική όσο και τις συνεπείς μεθόδους του Αναρχισμού.

Όλα αυτά δεν θα οδηγήσουν στην επανάσταση; Και βέβαια! Καμία πραγματική κοινωνική αλλαγή δεν έγινε χωρίς επανάσταση. Οι άνθρωποι, απλώς τώρα, είτε δεν έχουν εξοικειωθεί ακόμα με την ιστορία τους ή δεν έχουν μάθει, πώς η επανάσταση δεν είναι τίποτα άλλο από σκέ-

ψεις που γίνονται πράξεις.

Ο Αναρχισμός, αυτό το υπέροχο «δηλητήριο» της σκέψης διεισδύει σήμερα σε κάθε χώρο της ανθρώπινης προσπάθειας. Η επιστήμη, η τέχνη, η λογοτεχνία, το δράμα, οι προσπάθειες για επιστημονικές προόδους και κάθε ατομική και κοινωνική αντίσταση κατά της υπάρχουσας αταξίας των σχέσεων, όλα αυτά φωτίζονται από το γεμάτο με πνεύμα του Αναρχισμού. Ο Αναρχισμός είναι η φιλοσοφία της κυριαρχίας του ατόμου. Είναι η θεωρία της κοινωνικής αρμονίας. Είναι η υπέροχη και ζωντανή αλήθεια, που ανανεώνει τον κόσμο και που θα τον φέρει σε μια καινούρια ανατολή.

3. ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ: ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ

Λαμβάνοντας υπ' όψη το γεγονός, πως μέσα στον τελευταίο μισό αιώνα οι ιδέες περί συνδικαλισμού έχουν αλλάξει, έστω κι όχι πάντα εξαιτίας της κοινωνικής συνείδησης των εργατών· λαμβάνοντας υπ' όψη πως πέντε άντρες πρέπει να πληρώσουν σ' αυτή τη χώρα με τη ζωή τους, γιατί διακηρύτουν τις μεθόδους του συνδικαλισμού σαν τις πιο αποτελεσματικές στον αγώνα της εργατικής τάξης ενάντια στο κεφάλαιο· λαμβάνοντας ακόμα υπ' όψη, πως ο συνδικαλισμός εφαρμόζεται συνειδητά απ' τους εργάτες στην Γαλλία, στην Ιταλία και στην Ισπανία από το 1985, είναι αρκετά φαιδρό να βλέπουμε μερικούς ανθρώπους στην Αγγλία και στην Αμερική να ενθουσιάζονται από τον συνδικάλισμό σαν μια εντελώς καινούρια και πρωτάκουστη υπόθεση.

Είναι εκπληκτικό πόσο τρομερά απλοϊκοί και καθυστερημένοι είναι οι Αμερικάνοι πάνω σε υποθέσεις διεθνούς σημασίας. Περήφανος για τις πρακτικές του ικανότητες ο μέσος Αμερικάνος είναι ο τελευταίος που διδάσκεται από τις σύγχρονες σχέσεις και ταχτικές που εφαρμόζονται σ' όλους τους σημαντικούς αγώνες των ημερών του. Τις ιδέες και τις μεθόδους που εδώ και χρόνια εφαρμόζουν με μεγάλη επιτυχία οι ευρωπαίοι εργάτες, ο αμερικάνος τις ακολουθεί τελευταίος και καταϊδρωμένος. Μπορεί βέβαια να ισχυρισθεί κανείς, πως αυτό είναι απλά και μόνο μια εικόνα της εφηβικής Αμερικής. Και είναι πράγματι ωραίο, να διαθέτει κάποιος ένα νεανικό πνεύμα, που διατηρείται ακόμα δροσερό. Αλλά δυστυχώς το

αμερικάνικο πνεύμα φαίνεται σαν να μην αναπτύσσεται ποτέ, να μην ωριμάζει και να μην οξύνεται η κρίση του.

Ίσως γι' αυτό το λόγο ένας αμερικανός επαναστάτης μπορεί να είναι ταυτόχρονα και πολιτικός. Κι αυτή είναι η αιτία, για πιο λόγο οι ηγέτες της «Industrial workers of the world» («βιομηχανικοί εργάτες του κόσμου») παραμένουν στο σοσιαλιστικό κόμμα, πράγμα που έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές και τις πράξεις της ιωω. Και ακόμα, να για ποιό λόγο ένας αυστηρός μαξιστής μπορεί να προτείνει την συνεργασία των Αναρχικών με το κόμμα εκείνο, που άρχισε την σταδιοδρομία του με μια ασύνήθιστα έντονη και κακόβουλη καταδίωξη ενός πρωτοπόρου του Αναρχισμού, του Μιχαήλ Μπακούνιν. Με λίγα λόγα, μέσα στην ασαφή και ανασφαλή συνείδηση του αμερικάνου ριζοσπάστη φαίνονται πραγματοποιήσιμες και οι πιο αντιφατικές ιδέες και μέθοδοι. Το αποτέλεσμα είναι ένα λυπηρό χάος μέσα στο ριζοσπαστικό κίνημα, ένα είδος συνετής ανακατοσούρας, χωρίς γεύση και χαρακτήρα.

Αυτό τον καιρό ο συνδικαλισμός σημαίνει για ένα αρκετά μεγάλο αριθμό Αμερικανών, των λεγόμενων διανοούμενων εργατών, απλά και μόνο το πέρασμα της ώρας τους. Δεν γνωρίζουν τίποτα για τον συνδικαλισμό, εκτός του ότι τον υποστηρίζουν μερικές γνωστές αυθεντίες όπως ο Σορέλ, ο Μπέρξον και άλλοι: διότι ο Αμερικάνος χρειάζεται την επιβεβαίωση της αυθεντίας, διαφορετικά δεν θα δεχόταν μια ιδέα, όσο αληθινή ή πολύτιμη και να 'ταν.

Οι αστικές μας εφημερίδες είναι γεμάτες με διατριβές για τον συνδικαλισμό. Ένα από τα πιο συντηριτικά μας πανεπιστήμια προχώρησε μάλιστα τόσο πολύ, ώστε να εκδώσει μια εργασία ενός φοιτητή πάνω σ' αυτό το θέμα, μια εργασία που εγκρίθηκε κι από κάποιον καθηγητή. Κι όλα αυτά όχι γιατί ο συνδικαλισμός είναι μια δύναμη και εφαρμόζεται επιτυχημένα από τους ευρωπαίους εργάτες, αλλά διότι — όπως ήδη είπα — καθαγιάστηκε από

τις αυθεντίες.

Λες και ο συνδικαλισμός ανακαλύφθηκε μέσα από την φιλοσοφία του Μπέρξον ή τις θεωρητικές συζητήσεις του Σορέλ και του Μπέρθ. Λες και δεν υπήρξε και έζησε μέσα στους εργάτες και μάλιστα πολύ πριν γράψουν αυτοί οι άνθρωποι γι' αυτόν. Το χαρακτηριστικό, που διαχωρίζει τον συνδικαλισμό από τις περισσότερες φιλοσοφίες, είναι πως δείχνει την επαναστατική δύναμη της εργατικής τάξης. Η επαναστατική αυτή δύναμη της εργατικής τάξης. Η επαναστατική αυτή δύναμη δημιουργήθηκε μέσα από τον επίκαιρο αγώνα και τις εμπειρίες των εργατών και όχι στα πανεπιστήμια, στις ανώτατες σχολές, στις βιβλιοθήκες ή στο μυαλό μερικών επιστημόνων. Μέσα στην επαναστατική φιλοσοφία της εργατικής τάξης βρίσκεται η πραγματική και ζωντανή σημασία του συνδικαλισμού.

Ήδη από το 1848 ένας μεγάλος αριθμός εργατών αναγνώρισε την απόλυτη αχρηστία της πολιτικής δραστηριότητας, σαν ένα μέσον που θα τους εξυπηρετούσε στον οικονομικό τους αγώνα. Εκείνο τον καιρό η απαίτηση για άμεσα οικονομικά μέτρα προώρησε ακόμα περισσότερο, όπως π.χ. η εναντίωση στην άχρηστη σπατάλη ενεργητικότητας στον χώρο της πολιτικής. Αυτό δεν έγινε μόνο στη Γαλλία, αλλά παλιότερα και στην Αγγλία, όπου ο πραγματικά επαναστάτης σοσιαλιστής Ρόμπερτ Όουεν εξάπλωσε παρόμοιες ιδέες.

Μετά από χρόνια αγκιτάτσιας και προσπαθειών δόθηκε κατά την πρώτη συνάντηση της Διεθνούς το 1867, στην ιδέα η λύση, πως ο κύριος σκοπός όλων των επαναστατών είναι η οικονομική απελευθέρωση των εργατών, και πως όλα τ' άλλα πρέπει να υποταχτούν σ' αυτόν. Αυτό το αναμφίβολα επαναστατικό σημείο οδήγησε τελικά στο σχίσμα του τότε επαναστατικού κινήματος και τον χωρισμό τους σε δυο φράξιες: η μία κάτω από τον Μαρξ και τον Έγκελς, στοχεύει στην κατάκτηση της πολιτικής

εξουσίας. Η άλλη φράξια ο Μπακούνιν και οι εργάτες των ρουμανικών χωρών θέλει να πετύχει τους στόχους της μέσα από τον χώρο των εργαζομένων και των συνδικαλιστών. Η παραπέρα εξέλιξη των δύο αυτών πτερύγων συμπυκνώνεται σιγά-σιγά σε μια τεράστια συγκεντρωτική μηχανή, που έχει σαν μοναδικό σκοπό την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας μέσα στο υπάρχον καπιταλιστικό κράτος. Η άλλη πλευρά λειτουργεί με αυξανόμενη και ζωντανή επαναστατική δύναμη, που θεωρείται από τους αντιπάλους της σαν η πιο μεγάλη απειλή για την κρατική τάξη.

Όταν το 1900 πήρα μέρος σαν εκλεγμένη αντιπρόσωπος στο αναρχικό συνέδριο στο Παρίσι γνώρισα για πρώτη φορά τον συνδικαλισμό στην πρακτική του μορφή. Ο αναρχικός τύπος συζητούσε ήδη αυτό το θέμα εδώ και χρόνια. Έτσι εμείς οι αναρχικοί είχαμε ήδη μιαν άποψη του συνδικαλισμού. Αλλά όσοι από μας ζούσαν στην Αμερική, έπρεπε να αρκεστούν στην θρησκευτική του πλευρά.

Όμως το 1900 μπορούσα να παρατηρήσω την επίδρασή του πάνω στην εργατιά της Γαλλίας: η δύναμη, ο ενθουσιασμός και η ελπίδα ήταν αυτά με τα οποία ο συνδικαλισμός γέμιζε τους εργάτες. Είχα ακόμα, την μεγάλη τύχη να διδαχτώ από τον άνδρα που οδήγησε όσο κανένας άλλος τον συνδικαλισμό σε αναμφισβήτητα αποδοτικούς δρόμους: τον Φερδινάνδο Πελλουτιέ. Δυστυχώς δεν μπόρεσα να γνωρίσω προσωπικά αυτόν τον σημαντικό νεαρό άνδρα, γιατί ήδη εκείνο τον καιρό ήταν βαριά άρρωστος από καρκίνο. Αλλά όπου και να πήγαινα, μ' όποιον και νά μίλαγα, ήταν θαυμαστή η συμπάθεια και τα τιμητικά λόγια για τον Πελλουτιέ. Κι όλοι συμφωνούσαν πως αυτός ήταν που συγκέντρωσε τις ανικανοποίητες δυνάμεις του γαλλικού εργατικού κινήματος γεμίζοντάς τις με καινούργια ζωή και έναν νέο στόχο: τον στόχο του συνδικαλισμού.

Αμέσως σχεδόν μετά τον γυρισμό μου στην Αμερική άρχισα να διαδίδω τις συνδικαλιστικές ιδέες και ιδιαίτερα αυτές της άμεσης δράσης και της γενικής απεργίας. Αλλά είτε σε ντουβάρια μίλαγα, είτε σε ανθρώπους, το ίδιο έκανε. Καμμιά κατανόηση, ακόμα κι απ' τους πιο ριζοσπαστες κι απόλυτη αδιαφορία από τους εργάτες.

Το 1907 πήρα μέρος σαν εκλεγμένη αντιπρόσωπος στον Αναρχιό Συνέδριο του Άμστερνταμ. Όπως και στο Παρίσι συνάντησα τους ενεργητικότερους συνδικαλιστές της CGT: τον Πουζέ, τον Ντελεσάγ, τον Μονάτ και άλλους. Εκτός απ' αυτό είχα την ευκαιρία, να γνωρίσω τον συνδικαλισμό στην καθημερινή του πρακτική, στην πιο δημιουργική και ενθουσιώδη του μορφή.

Το λέω αυτό για να κάνω κατανοητό, πως οι γνώσεις μου για τον συνδικαλισμό δεν προέρχονται από τον Σορέλ, τον Μπέρξον ή τον Μπερθ, αλλά από την άμεση γνωριμία και παρατήρηση της τρομακτικής δουλειάς, που κάνουν οι εργάτες του Παρισιού μέσα από τις γραμμές της Ομοσπονδίας. Θα έπρεπε να γράψω ένα βιβλίο, αν θα 'πρεπε να εξηγήσω με κάθε λεπτομέρεια τα επιτεύγματα του συνδικαλισμού για τους εργάτες.

Στον αμερικάνικο τύπο διαβάζουμε μονάχα για τις μορφές της αντίστασης, για απεργίες και σαμποτάζ, για τις συγκρούσεις ανάμεσα στην εργατική τάξη και το κεφάλαιο. Χωρίς αμφιβολία είναι σημαντικά όλα αυτά· και όμως η πιο ουσιαστική αξία του συνδικαλισμού βρίσκεται ακόμα πιο βαθειά: στην δημιουργική και εκπαιδευτική του επίδραση πάνω στην ζωή και στην σκέψη των μαζών.

Η βασική διαφορά ανάμεσα στον συνδικαλισμό και στις παλιές μορφές των συνδικάτων είναι η εξής: τα παλιά συνδικάτα κινούνται χωρίς εξαίρεση μέσα στο σύστημα της μισθωτής εργασίας και του καπιταλισμού, εφόσον τον θεωρούν αναπόφευκτο. Ο συνδικαλισμός καταδικάζει κι απορρίπτει τις υπάρχουσες βιομηχανικές σχέσεις

σαν άδικες και αξιόποινες και λεει στον εργάτη, πως μόνιμες επιτυχίες δεν υπάρχουν μέσα σ' αυτό το σύστημα.

Ο συνδικαλισμός αγωνίζεται φυσικα, οπως και τα παλιά συνδικάτα, για άμεσους στόχους, αλλά δεν είναι τόσο ανόητος να πιστεύει, πως η εργατική τάξη μπορεί να ελπίζει σε ανθρώπινες συνθήκες μέσα στις απάνθρωπες οικονομικές σχέσεις αυτής της κοινωνίας. Έτσι ο συνδικαλισμός αρπάζει από τον αντίπαλό του μόνο αυτό που τον αναγκάζει να παραχωρήσει. Αλλά γενικά ο συνδικαλισμός στρέφει και συγκεντρώνει τις ενέργειές του πάνω στην απόλυτη καταστροφή του συστήματος της μισθωτής εργασίας. Και προχωράει ακόμα πιο πολύ: έχει στόχο, την απελευθέρωση της εργατικής τάξης από κάθε θεσμό που εμποδίζει την ελεύθερη εξέλιξη της παραγωγής για το καλό όμως της ανθρωπότητας. Με λίγα λόγια: ο τελευταίος σκοπός του συνδικαλισμού είναι να απαλλάξει την κοινωνία από συγκεντρωτική, αυταρχική και βίαιη κατάσταση του σήμερα, δημιουργώντας μία νέα, που θα βασίζεται στην ελεύθερη ένωση των εργατών σύμφωνα με τις αρχές της οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας.

Έχοντας αυτό τον σκοπό ο συνδικαλισμός λειτουργεί πάνω σε δυο κατευθύνσεις: πρώτον, υπονομεύοντας τους υπάρχοντες θεσμούς και δεύτερον εξελίσσοντας και εκπαιδεύοντας τους εργάτες, καλλιεργώντας ένα πνεύμα αλληλεγγύης για να τους προετοιμάσει για μια δημιουργική ελεύθερη ζωή, όταν κάποτε θα εξαφανισθεί ο καπιταλισμός.

Ο συνδικαλισμός είναι στην ουσία του η οικονομική έκφραση του Αναρχισμού. Αυτή η κατάσταση εξηγεί ήδη την παρουσία τόσο πολλών αναρχικών στο συνδικαλιστικό κίνημα. Όπως κι ο Αναρχισμός, έτσι κι ο συνδικαλισμός, μέσα στα άμεσα πεδία της οικονομικής μάχης, οπλίζει τους εργάτες με την πεποίθηση πως είναι συνειδητοί συντελεστές τόσο στις μεγάλες σύγχρονες μάχες και

στο χτίσιμο μιας νέας κοινωνίας στηριγμένο πάνω σε βιομηχανικές ενώσεις όσο κι ενάντια στο παραλυτικό πνεύμα του συγκεντρωτισμού με τον διεφθαρμένο γραφειοκρατικό μηχανισμό του, που είναι κοινός σε όλα τα πολιτικά κόμματα.

Ο συνδικαλισμός αναγνωρίζοντας πως τα διαμετρικά αντίθετα συμφέροντα του κεφάλαιου και της εργασίας, δεν μπορούν ποτέ να 'ρθουν σε ομοφωνία, θα πρέπει αναγκαστικά να απορρίψει τα παλιά συνδικάτα και να κηρύξει τον πόλεμο στο καπιταλιστικό σύστημα και σε κάθε θεσμό που υποστηρίζει και προστατεύει τον καπιταλισμό.

Σαν λογική συνέπεια, ο συνδικαλισμός απορρίπτει στον καθημερινό του πόλεμο με τον καπιταλισμό το μισθολογικό σύστημα γιατί δεν βασίζεται πάνω στην ισότητα εργασίας-κεφαλαίου. Γι' αυτό δεν μπορεί να συμφωνήσει μ' ένα συμβόλαιο, στο οποίο ο ένας, εξαιτίας της δύναμής του, θα είναι σε θέση να το αθετήσει, ενώ ο άλλος πρέπει να το δεχτεί χωρίς αντίρρηση.

Για τους ίδιους λόγους ο συνδικαλισμός απορρίπτει τις διαπραγματεύσεις σαν μέσο των εργατικών αγώνων. Μια τέτοια διαδικασία εξυπηρετεί μονάχα τον αντίπαλο, δίνοντάς του χρόνο, για να προετοιμάσει το χτύπημα του αγώνα κι έτσι να ματαιώσει τον πραγματικό στόχο, που είχαν θέσει οι εργάτες. Πέρα απ' αυτό ο συνδικαλισμός σημαίνει και αυθορμητισμό, γιατί διαθέτει την μαχητική δύναμη της εργατικής τάξης αιφνιδιάζοντας έτσι τον αντίπαλο και αναγκάζοντάς τον ή σε μια γρήγορη συμφωνία ή προκαλώντας του μεγάλες απώλειες.

Ο συνδικαλισμός στρέφεται ενάντια σε κάθε πλούσιο ταμείο. Το χρήμα επιδρά το ίδιο βλαβερά στην εργατική τάξη όσο και στον ίδιο τον Καπιταλισμό. Στην Αμερική το γνωρίζουμε αυτό πολύ καλά.

Το εργατικό κίνημα δεν θα 'ταν σ' αυτήν την χώρα τόσο συντηρητικό, ούτε θα 'χε τόσο διεφθαρμένους ηγέ-

τες, αν δεν έβρισκε τόση υποστήριξη από μεγάλες χρηματικές πηγές. Η βασική αιτία όμως της αντίθεσης του συνδικαλισμού στις μεγάλες χρηματοδοτήσεις είναι, πως αυτές δημιουργούν ταξικές διαφορές και αντιζηλίες μέσα στην εργατική τάξη, κάτι που δεν είναι πολύ άσχημο για το πνεύμα της αλληλεγγύης ανάμεσα στους εργάτες. Ο εργάτης του οποίου η οργάνωση διαθέτει πολλα χρήματα, θεωρεί πως είναι καλύτερος από τον φτωχότερο αδελφό του, καθώς και καλύτερος από εκείνους που βγάζουν μικρότερο μεροκάματο.

Η κύρια ηθική αξία του συνδικαλισμού είναι το τόνισμα της ανάγκης, να καταστρέψει η εργατική τάξη μέσα στους ίδιους τους κόλπους της τον διχασμό, τον παρασιτισμό και την διαφθορά. Ο συνδικαλισμός προσπαθεί να καλλιεργήσει την αφοσίωση, την αλληλεγγύη και τον ενθουσιασμό, που μέσα στον οικονομικό αγώνα είναι πολύ σημαντικές και ζωντανές υποθέσεις από το χρήμα.

Όπως ήδη είπα, ο συνδικαλισμός αναπτύχθηκε εξαιτίας της δυσαρέσκειας των εργατών για την πολιτική και τις δραστηριότητες της βουλής. Κατά την διάρκεια της ανάπτυξής του ο συνδικαλισμός αναγνώρισε στην εικόνα του κράτους — με το αντιπροσωπευτικό σύστημα σαν κράχτη του — ένα από τα μεγαλύτερα στηρίγματα του καπιταλισμού. Στην συνέχεια αναγνώρισε στον στρατό και στην εκκλησία τους ορθοστάτες του κράτους. Γι' αυτούς τους λόγους ο συνδικαλισμός γύρισε την πλάτη του στον κοινοβουλευτισμό, και στους πολιτικούς μηχανισμούς. Στράφηκε προς την οικονομική αρένα˙ στο μοναδικό μέρος, όπου ο μονομάχος που λέγεται εργατική τάξη μπορεί να αντιμετωπίσει τον αντίπαλό του με επιτυχία.

Οι εμπειρίες της ιστορίας ενισχύουν την ασυμβίβαστη αντίθεση των συνδικαλιστών προς τον κοινοβουλευτισμό. Πολλοί μπήκαν μέσα στον πολιτικό στίβο κι αποσύρθηκαν ξανά από το αξίωμά τους, μή θέλοντας να δια-

φθαρούν από την πολιτική, και στράφηκαν προς τον οικονομικό αγώνα. Τέτοιοι ήταν ο Προυντόν, ο Ολλανδός επαναστάτης Νιεουβενχουϊς, ο Γιόχαν Μοστ και πολλοί άλλοι. Ενώ αυτοί που έμειναν τελικά μέσα στο κοινοβουλευτικό τέλμα, πρόδωσαν την πίστη τους, χωρίς να καταφέρουν τίποτα για την εργατική τάξη. Αλλά εδώ δεν χρειάζεται να συζητήσουμε για την ιστορία της πολιτικής. Φτάνει μόνο να πούμε, πως οι συνδικαλιστές έγιναν αντικοινοβουλευτικοί εξαιτίας της πικρής εμπειρίας τους.

Ακόμα και η αντιμιλιταριστική τους στάση έχει καθοριστεί από τις εμπειρίες τους. Οι κυβερνώντες έβαζαν πάντα το στρατό να σκοτώνει τους απεργούς εργάτες και να διαφημίζει την αηδιαστική ιδέα του πατριωτισμού, για να φέρουν τους εργάτες αντιμέτωπους μεταξύ τους, βοηθώντας έτσι τους κυρίαρχους στην εκμετάλλευση. Τα χτυπήματα που έδωσε η συνδικαλιστική αγκιτάτσια ενάντια στην πατριωτική δεισιδαιμονία, γίνονται ολοφάνερα από τον φόβο της κυρίαρχης τάξης για την νομιμοφροσύνη του στρατού και τις αυστηρές καταδίκες αντιμιλιταριστών. Είναι κάτι πολύ φυσικό, μιας και η κυρίαρχη τάξη αναγνωρίζει πολύ καλύτερα από την εργατιά, πως όλο το σύστημα του καπιταλισμού θα αφανιστεί, αν οι στρατιώτες αρνηθούν να υπακούσουν στους ανωτέρους τους.

Για ποιό λόγο θα 'πρεπε οι εργάτες να θυσιάζουν τα παιδιά τους, εφόσον αυτά θα χρησιμοποιηθούν, για να πυροβολήσουν τους ίδιους τους γονείς τους; Ο συνδικαλισμός λοιπόν δεν είναι μόνο λογικός με την αντιμιλιταριστική του αγκιτάτσια. Πέρα απ' αυτό είναι στο έπακρο πρακτικός και αποτελεσματικός, εφόσον αρπάζει απ' τον αντίπαλό του το δυνατότερό του όπλο κατά της εργατικής τάξης.

Και τώρα για τις μέθοδες που χρησιμοποιεί ο συνδικαλισμός: Άμεση δράση, σαμποτάζ, γενική απεργία.

ΑΜΕΣΗ ΔΡΑΣΗ: Είναι η συνειδητή ατομική και συλλογική προσπάθεια για διαμαρτυρία ενάντια στις κοινωνικές συνθήκες — ή ακόμα και η καταστροφή τους — μέσα από τη συστηματική διαφύλαξη της οικονομικής δύναμης των εργατών.

Το ΣΑΜΠΟΤΑΖ χαρακτηρίστηκε σαν εγκληματικό ακόμα από επαναστατικούς λεγόμενους σοσιαλιστές. Αν φυσικά υποθέσει κανείς, πως η ιδιοκτησία, της οποίας η χρήση απαγορεύεται στον παραγωγό της, είναι δικαιολογημένη, τότε πράγματι το σαμποτάζ είναι ένα έγκλημα. Αλλά όσο ένας σοσιαλιστής βρίσκεται κάτω από την επίδραση της αστικής μας ηθικής — μιας ηθικής που βοηθάει τους λίγους να καρπώνονται την γη σε βάρος των πολλών — δεν μπορεί κατά συνέπεια να ισχυρίζεται, πως οι καπιταλιστικές σχέσεις ιδιοκτησίας είναι κακές. Το σαμποτάζ υποθάλπτει αυτή την μορφή ατομικής ιδιοκτησίας. Μπορούμε λοιπόν να το χρησιμοποιήσουμε σαν εγκληματικό; Όχι αντίθετα μάλιστα είναι στο έπακρο ηθικό, γιατί υποβοηθάει την κοινωνία να κατατροπώσει τον χειρότερο εχθρό της, την πιο βλαβερή επίδραση πάνω στην κοινωνική ζωή.

Το σαμποτάζ βασίζεται κύρια στην παρεμπόδιση — και μάλιστα με κάθε τρόπο — της συνηθισμένης παραγωγής και δείχνει έτσι την απόφαση των εργατών να δώσουν όχι περισσότερα απ' αυτά που παίρνουν. Π.χ. τον καιρό της απεργίας των γάλλων σιδηροδρομικών εργατών το 1910, έγιναν αποστολές εύθραυστων φορτίων με αργές αμαξοστοιχίες ή στάλθηκαν σ' αντίθετη κατεύθυνση. Ποιός άλλος θα χαρακτηρίσει κάτι τέτοιο σαν έγκλημα παρά ο συνηθισμένος εγωϊστής αστός; Όταν οι σιδηροδρομικοί εργάτες υποφέρουν από την πείνα και όταν η «αθώα» κοινή γνώμη δεν δείχνει αρκετό πνεύμα αλληλεγγύης, ώστε να επιμείνει να παίρνουν αυτοί οι άνθρωποι περισσότερα για να ζήσουν, τότε αυτή η κοινή γνώμη έχασε την συμπάθεια των εργατών και θα λογαριάζει με

τις συνέπειες.

Ένας άλλος τρόπος σαμποτάζ κατά την διάρκεια αυτής της απεργίας ήταν να φορτώνονται βαριά κασόνια πάνω σε εύθραυστα φορτία π.χ. πάνω σε γυαλικά, πορσελλάνη και πολύτιμα κρασιά. Σύμφωνα με τον νόμο μπορεί αυτό να 'ταν ένα έγκλημα, αλλά από την άποψη της απλής ανθρωπιάς ήταν μια ιδιαίτερα λογική πράξη. Αυτό ισχύει ακόμα και για το μπέρδεμα των κλωστών ενός αργαλιού σ' ένα υφαντήριο ή και για το μπέρδεμα που προξένησαν οι Ιταλοί σιδηροδρομικοί εργάτες στους πελάτες, με το να εκτελούν τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα και με την τελευταία λεπτομέρεια και τη γραφειοκρατία του νόμου. Με άλλα λόγια το σαμποτάζ είναι απλά και μόνο ένα όπλο υπεράσπισης μέσα στον βιομηχανικό πόλεμο. Ένα όπλο πολύ αποτελεσματικό, γιατί πλήττει τον καπιταλισμό στο πιο βαθύ του σημείο: το χρήμα.

Με τον όρο γενική απεργία, ο συνδικαλισμός εννοεί την παύση της εργασίας. Μια τέτοια απεργία δεν θα πρέπει με κανένα τρόπο να αναβάλλεται μέχρι να ετοιμαστούν όλοι οι εργάτες μιας ορισμένης περιοχής ή χώρας. Όπως έχει τονισθεί από τον Πελλουτιέ, τον Πουζέ και άλλους και ιδιαίτερα από τα πρόσφατα γεγονότα στην Αγγλία, η γενική απεργία μπορεί να αρχίσει από έναν κλάδο βιομηχανίας και να επιδείξει μια τεράστια δύναμη. Σαν να φώναζε ξαφνικά κάποιος: «Πιάστε τον κλέφτη!» Αμέσως θα ακούσουν οι άλλοι την φωνή του, μέχρι που να ξαναντηχήσει στον αέρα. Η γενική απεργία, αρχίζοντας από μια αποφασισμένη οργάνωση, από ένα βιομηχανικό κλάδο ή από μια μικρή συνειδητοποιημένη μειονότητα, είναι αυτή η κραυγή: «πιάστε τον κλέφτη!» που θ' ακουστεί κι από πολλές άλλες βιομηχανίες και θα εξαπλωθεί σύντομα σαν φωτιά.

Μία από τις αντιρρήσεις των πολιτικών για την γενική απεργία είναι, πως οι εργάτες θα υπέφεραν το ίδιο όπως κι άλλοι για τις ανάγκες της ζωής. Όμως πρώτοι οι

εργάτες έχουν γίνει μάστορες στο να υποφέρουν την πείνα. Δεύτερον η γενική απεργία οδηγεί πιο γρήγορα στην αντίδραση από μια συνηθισμένη απεργία. Αυτό το επιβεβαιώνουν οι απεργίες στην Αγγλία από τους εργάτες των μεταφορών και των ορυχείων: πόσο γρήγορα αναγκάστηκαν οι κύριοι του κράτους και του κεφάλαιου να κλείσουν ειρήνη. Εξάλλου ο συνδικαλισμός σέβεται το δικαίωμα των παραγωγών πάνω στα πράγματα, που φτιάχνουν οι ίδιοι. Δηλαδή, το δικαίωμα των εργατών να βοηθήσουν τους εαυτούς τους, αν η απεργία δεν φέρει γρήγορα αντίδραση.

Όταν ο Σορέλ ισχυρίζεται, πως η γενική απεργία είναι μια αναγκαία έμπνευση, που δίνει στην ζωή των ανθρώπων ένα νόημα, τότε εκφράζει μια σκέψη, που οι αναρχικοί τόνιζαν ακούραστα. Πάντως δεν συμφωνώ με τον Σορέλ, πως η γενική απεργία είναι ένας «κοινωνικός μύθος» που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ποτέ. Πιστεύω, πως η γενική απεργία θα πραγματοποιηθεί τότε, όταν η εργατικήτάξη αναγνωρίσει όλη της την αξία — την καταστροφική και δημιουργική της αξία — πράγμα που σιγάσιγά γίνεται κατανοητό σε πολλούς εργάτες του κόσμου.

Μπορεί αυτές οι ιδέες και οι μέθοδες του συνδικαλισμού να φαίνονται για μερικούς ανεπιτυχείς. Αλλά η επίδραση των μεθόδων αυτών στην σημερινή κοινωνία δεν ενισχύουν αυτή την άποψη. Ο συνδικαλισμός έχει ακόμα μία πιο συγκεκριμένη θετική άποψη. Πράγματι χρειάζεται γι' αυτό το σημείο πολύ περισσότερος χρόνος και κόπος. Μια ολόκληρη σειρά συνδικαλιστικών ενεργειών εξυπηρετούν στο να προετοιμαστούν οι εργάτες ακόμα και μέσα στις υπάρχουσες κοινωνικές και βιομηχανικές συνθήκες για μια ζωή σε μια καινούργια και καλύτερη κοινωνία. Για την επίτευξη αυτού του στόχου οι μάζες διαπαιδαγωγούνται με το πνεύμα της αλληλοβοήθειας και της αδερφικότητας. Το επιχειρηματικό τους πνεύμα

και η αυτοπεποίθησή τους εξελίσσονται. Το ταξικό πνεύμα διατηρείται και η βαθύτερη έκφρασή του βρίσκεται στην ομόνοια για χάρη του σκοπού και στα κοινά συμφέροντα του διεθνούς προλεταριάτου.

Οι πιο σημαντικές απ' αυτές τις ενέργειες είναι οι mutualitées. Είναι κοινότητες αλληλοβοήθειας, που ίδρυσαν οι γάλλοι συνδικαλιστές. Ο σκοπός τους είναι να βρίσκουν δουλειά για τα άνεργα μέλη τους και να ενισχύουν το πνεύμα της αλληλοβοήθειας, που ξεπηδάει μέσα από την ισότητα των συμφερόντων των εργατών όλου του κόσμου.

Στο βιβλίο του «το εργατικό κίνημα στην Γαλλία» ο Λ. Λεβινέ διαπιστώνει, πως κατά το 1902 βοηθήθηκαν απ' αυτές τις κοινότητες πάνω από 74.000 άνθρωποι, που ζητούσαν εργασία. Έτσι αυτοί, δεν αναγκάστηκαν να υποταγούν στην πίεση των γκάνγκστερ στα μεσιτικά γραφεία εργασίας.

Αυτό το τελευταίο σημείο αποτελεί για τους εργάτες μια πηγή βαθύτατης ταπείνωσης και της πιο ξεδιάντροπης εκμετάλλευσης. Αυτό ισχύει κυρίως για την Αμερική, όπου τα μεσιτικά γραφεία εργασίας αποδεικνύονται πολλές φορές καμουφλαρισμένα γραφεία ντετέκτιβ, που με ψεύτικες υποσχέσεις μιας σίγουρης και καλής δουλειάς διοχετεύουν τους εργάτες σε περιοχές, όπου γίνονται απεργίες.

Η γαλλική Ομοσπονδία αναγνώρισε εδώ και πολύ καιρό τον καταστρεπτικό ρόλο των μεσιτικών γραφείων εργασίας, που ρουφάνε το αίμα του εργάτη και γεννάνε απεργοσπάστες. Με την απειλή μιας γενικής απεργίας οι γάλλοι συνδικαλιστές ανάγκασαν την κυβέρνηση να καταργήσει τα απατηλά αυτά μεσιτικά γραφεία. Οι mutualitées, παίρνοντας την θέση τους, τα παραμέρισαν σχεδόν εντελώς, πράγμα που είναι πολύ θετικό για την οικονομική κατάσταση και την ηθικότητα της εργατικής τάξης.

Εκτός από τις mutualitées, οι γάλλοι συνδικαλιστές ανάπτυξαν και άλλες μορφές δράσης, που στοχεύουν να ενώσουν την εργατική τάξη σε μια στενότερη αλληλέγγυα ενότητα και αλληλοβοήθεια. Εδώ γίνονται προσπάθειες για συμπαράσταση σ' εκείνους τους εργάτες, που μετακινούνται από τόπο σε τόπο. Η πρακτική και ηθική αξία μιας τέτοιας βοήθειας είναι ανυπολόγιστη. Βοηθάει να δημιουργηθεί ένα πνεύμα συντροφικότητας και μεταδίδει ένα αίσθημα σιγουριάς κάνοντας αισθητή την ενότητα με όλη την μεγάλη οικογένεια της εργατικής τάξης. Αυτό τελικά είναι μια από τις ζωντανές επιτυχίες του συνδικαλιστικού πνεύματος στην Γαλλία και σ' άλλες ρωμανικές χώρες. Πόσο μεγάλη είναι η έλλειψη τέτοιων ειδικά προσπαθειών στην χώρα μας! Μπορεί κανείς να αμφισβητήσει την σημασία που έχει για τους εργάτες, που π.χ. έρχονται από το Σικάγο στη Νέα Υόρκη, η συνείδηση και η σιγουριά, πως θα βρουν με την βοήθεια των συντρόφων τους κατάλυμα και τροφή, μέχρι να βρουν κάποια δουλειά; Αυτός ο τρόπος δράσης είναι για τις εργατικές ενώσεις αυτής της χώρας εντελώς άγνωστος. Και το αποτέλεσμα είναι, να βρίσκεται διαρκώς ο περιπλανώμενος εργάτης, καθώς ψάχνει για δουλειά στο έλεος των αστυνομικών, θύμα των νομων κατά της αλητείας, για να δημιουργήσει τελικά ο άτυχος αυτός κάτω από την πίεση της φτώχειας την στρατιά των απεργοσπαστών.

Όταν ήμουν στα κεντρικά γραφεία της ομοσπονδίας έγινα συχνά μάρτυρας περιπτώσεων εργατών, που έρχονταν με τις εργατικές τους ταυτότητες από διάφορα μέρη της Γαλλίας ή και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Αυτοί φροντίσθηκαν με τροφή και κατάλυμα όπως και με κάθε δυνατή απόδειξη αδερφικού πνεύματος, έχοντας έτσι, χάρη στους συντρόφους τους, το αίσθημα πως βρίσκονταν σπίτι τους. Σ' αυτές τις ενέργεις των συνδικαλιστών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό, που η γαλλι-

κή κυβέρνηση αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει τους στρατιώτες σαν απεργοσπάστες, γιατί χάρη στην επέμβαση και στην τακτική του συνδικαλισμού λίγοι εργάτες είναι πρόθυμοι να εκτελέσουν μια τέτοιου είδους «υπηρεσία».

Όχι λιγότερο σημαντική από την δράση των συνδικαλιστών για αλληλοβοήθεια είναι η συνεργασία που δημιούργησαν οι ίδιοι ανάμεσα στην πόλη και στην επαρχία, ανάμεσα στον βιομηχανικό εργάτη και στον αγρότη. Ο τελευταίος μάλιστα, προμηθεύει στους εργάτες τροφή κατά την διάρκεια απεργίας ή προσέχει τα παιδιά των απεργών. Αυτή η μορφή εφαρμοσμένης αλληλεγγύης δοκιμάστηκε για πρώτη φορά στην χώρα μας κατά την διάρκεια της απεργίας Λώρενς και μάλιστα με μεγάλη επιτυχία.

Όλες αυτές οι συνδικαλιστικές δράσεις είναι διαποτισμένες με το πνεύμα της εκπαιδευτικής εργασίας. Γίνονται συστηματικά βραδυνά μαθήματα πάνω σ' όλα τα ζωτικά θέματα, τα οποία συζητιούνται από μία χωρίς προκαταλήψεις ελευθεριακή άποψη και δεν πρόκειται για νοθευμένες γνώσεις με τις οποίες γεμίζονται τα μυαλά μας στα δημόσια σχολεία. Η ευρύτητα αυτής της εκπαίδευσης είναι πράγματι ένα φαινόμενο. Περιλαμβάνει την υγιεινή των γεννητικών οργάνων, την φροντίδα της γυναίας κατά την εγκυμοσύνη και τον τοκετό, την φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών, υγεία και γενική υγιεινή. Πράγματι σε κάθε κλάδο της ανθρώπινης γνώσης - επιστήμη, ιστορία, τέχνη - δίνεται η ίδια σημασία, μαζί και με μια πρακτική εφαρμογή στις ιδρυμένες βιβλιοθήκες και κλινικές, σε κοντσέρτα, και φεστιβάλ των εργατών, στα οποία θεωρούν μεγάλη τιμή να συμμετάσχουν οι γνωστότεροι καλλιτέχνες και συγγραφείς από το Παρίσι.

Μία από τις σημαντικότερες προσπάθειες του συνδικαλισμού είναι να προετοιμάσει από τώρα τους εργάτες για τον ρόλο τους σε μια ελεύθερη κοινωνία. Έτσι οι συν-

δικαλιστικές οργανώσεις προμηθεύουν τα μέλη τους με βιβλία σχετικά με την λειτουργία των βιομηχανιών, που είναι έτσι διαμορφωμένα, ώστε ο εργάτης να γίνεται γνώστης της ειδικότητας που διάλεξε και μάστορας της τέχνης του. Στόχος είναι η οικειοποίηση μ' όλους τους κλάδους της τέχνης του, για να 'ναι ο λαός έτοιμος, να ρυθμίσει μόνος τις υποθέσεις του, όταν επιτέλους η εργατική τάξη θα έχει πάρει στα χέρια της την παραγωγή και αναλάβει την διανομή αγαθών.

Την αποτελεσματικότητα αυτής της εκπαιδευτικής δουλειάς του συνδικαλισμού απέδειξαν οι σιδηροδρομικοί και εργάτες της Ιταλίας, που ρύθμισαν τόσο τέλεια και τις παραμικρές λεπτομέρειες των μεταφορών, ώστε να μπορούσαν να προτείνουν στην ιταλική κυβέρνηση, να αναλάβουν οι ίδιοι τους σιδηροδρόμους της χώρας και να εγγυηθούν για την λειτουργία τους με μεγαλύτερη οικονομία και λιγότερα ατυχήματα, όπως συμβαίνει κάτω από την διεύθυνση της κυβέρνησης.

Η ικανότητά τους να κινήσουν και πάρα πέρα την παραγωγή, αποδείχθηκε πολύ καλά από τους συνδικαλιστές στην απεργία των υαλοποιών στην Ιταλία. Αντί να μένουν μακριά από την παραγωγή κατά την διάρκεια της απεργίας, οι απεργοί αποφάσισαν να συνεχίσουν την υαλοπαραγωγή μόνοι τους. Το θαυμάσιο πνεύμα αλληλεγγύης, αποτέλεσμα της συνδικαλιστικής προπαγάνδας, τους έκανε ικανούς να φτιάξουν μέσα σε απίστευτα μικρό χρονικό διάστημα μια βιομηχανία γυαλιού. Ένα παλιό κτίριο, που νοικιάστηκε γι' αυτό το σκοπό και του οποίου η επιδιόρθωση θα διαρκούσε κανονικά μήνες, μεταμορφώθηκε μέσα με λίγες βδομάδες — με τις κοινές προσπάθειες των απεργών και των συντρόφων τους, που τους βοηθούσαν μετά την δική τους δουλειά — σε μια βιομηχανία γυαλιού. Οι απεργοί ανάλαβαν μετά την λειτουργία της καινούργιας βιομηχανίας. Το συντροφικό τους πλάνο στο σύστημα εργασίας και διανομής κατά την διάρκεια

της απεργίας ήταν τόσο ικανοποιητικό, ώστε η πειραματική βιομηχανία λειτούργησε μακροχρόνια. Κι έτσι ένα μέρος της βιομηχανίας γυαλιού βρέθηκε στα χέρια της συνεταιριστικής οργάνωσης των εργατών.

Αυτή η μέθοδος δοκιμασμένης εκπαίδευσης δεν οπλίζει μονο τον εργάτη κατά την διάρκεια του καθημερινού του αγώνα, αλλά τον οπλίζει και για τον γενικό αγώνα και το μέλλον, όταν θα πάρει την θέση του μέσα στην κοινωνία σαν συνειδητό μέλος της και χρήσιμος παραγωγός, όταν κάποτε ο Καπιταλισμός θα αφανιστεί.

Σχεδόν όλοι οι συνδικαλιστές εργάτες συμφωνούν με τους αναρχικούς, πως μια ελεύθερη κοινωνία μπορεί να υπάρξει μόνο βάσει μιας ελεύθερης συνένωσης και πως η τελική της επιτυχία θα εξαρτηθεί από την διανοητική και ηθική εξέλιξη των εργατών, που θα αντικαταστήσουν το σύστημα μισθωτής εργασίας με νέες κοινωνικές σχέσεις, που θα βασίζονται πάνω στην αλληλεγγύη και οικονομική ευημερία για όλους. Αυτός είναι ο συνδικαλισμός στην θεωρία και στην πράξη του.

4. ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ: ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΙΔΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σε κάποιο παραμύθι μας διηγούνται, πως τα παιδιά που γεννιόντουσαν υγιή, προκάλεσαν το μίσος και την δυσμένεια των κακών πνευμάτων. Όταν οι περήφανες μητέρες τους έλειπαν από το σπίτι, αυτά τα κακά πνεύματα έμπαιναν κρυφά μέσα, έκλεβαν τα μικρά παιδιά κι άφηναν στη θέση τους κακοσουλουπωμένα, πανάσχημα τέρατα.

Ο σοσιαλισμός είχε κι αυτός την ίδια μοίρα. Νέος και δυνατός, προκαλώντας έντονα τον κόσμο, προκάλεσε και την δυσμένεια των κακών πνευμάτων. Την στιγμή που δεν το περίμενε καθόλου, ήρθαν κρυφά και εξαφανίστηκαν παίρνοντάς τον μαζί τους, αφήνοντας πίσω τους ένα παραμορφωμένο πλάσμα, που τώρα μας κοκορεύεται κάτω από το όνομα σοσιαλισμός.

Όταν γεννήθηκε ο σοσιαλισμός, κήρυξε σ' όλους τους υπάρχοντες θεσμούς τον πόλεμο. Ο στόχος του ήταν να κατατροπώσει κάθε αδικία και να την αντικαταστήσει με οικονομική και κοινωνική ευημερία.

Δύο βασικές αρχές έδωσαν στον σοσιαλισμό ζωή και δύναμη: το μισθωτό σύστημα και η ατομική ιδιοκτησία. Η σκληρότητα, η εγκληματικότητα, η αδικία των δύο αυτών αρχών ήταν αυτά που κριτίκαρε και κατηγόρησε ο σοσιαλισμός. Η ατομική ιδιοκτησία και το μισθωτό σύστημα είναι οι πιο σίγουροι προστάτες αυτής της κοινωνίας. Κι έτσι, όποιος τόλμαγε να αποκαλύψει την σκληρότητά τους, καταδικαζόταν σαν εχθρός της κοινωνίας,

σαν επικίνδυνος περιθωριακός και επαναστάτης. Ήρθε καιρός, που ο σοσιαλισμός περιείχε αυτές τις ιδιότητες και αισθανόταν, πως το μίσος των εχθρών του έδειχνε και την αποτελεσματικότητά του.

Αλλά δεν έγινε το ίδιο και με κείνο το σοσιαλισμό, που πιάστηκε στην παγίδα των κακών πνευμάτων, των τεράτων της πολιτικής. Αυτή η μορφή του σοσιαλισμού ή έχει σταματήσει εντελώς τις επιθέσεις του στους προμαχώνες του σημερινού συστήματος ή έχει αλλάξει και εξασθενήσει την φυσιογνωμία του σε μια μορφή, που δεν αναγνωρίζεται πια.

Ο στόχος του σημερινού σοσιαλισμού χάνει τον δρόμο του μέσα στο ανέντιμο μονοπάτι της πολιτικής, εφόσον θεωρεί την πολιτική σαν ένα μέσο για να κατακτήσει το κράτος. Αλλά το ίδιο το κράτος είναι το καλύτερο μέσο για να διατηρηθούν η ατομική ιδιοκτησία, το σύστημα της αδικίας και της ανισότητας. Το κράτος είναι η δύναμη, που προστατεύει το σύστημα από κάθε στασιαστική και αποφασιστική επαναστατική επίθεση.

Το κράτος είναι οργανωμένη εκμετάλλευση, οργανωμένη βία και έγκλημα. Και ο σοσιαλισμός έγινε πρόθυμο θύμα στην υπνωτιστική χειραγώγηση του τέρατος. Οι εκπρόσωποι του σοσιαλισμού αποδεικνύονται, με την σχεδόν θρησκευτική τους πίστη στο κράτος, ακόμα πιο ένθερμα υποστηρικές του κι απ' τους πιο συντηρητικούς κρατιστές.

Η διαφωνία των σοσιαλιστών με αυτούς τους τελευταίους, είναι, πως το κράτος δεν είναι αρκετά συγκεντρωτικό. Το κράτος, λένε, δεν θα 'πρεπε να ελέγχει μόνο τον πολιτικό χώρο της κοινωνίας, αλλά να γίνει ο ανώτατος διευθυντής και η μοναδική πηγή της βιομηχανικής ζωής του πληθυσμού, γιατί μόνο κατ' αυτό τον τρόπο θα αφανιστούν τα ιδιαίτερα προνόμια, τα τραστ και τα μονοπώλια. Αυτοί οι ηλίθιοι που εκπροσωπούν μια μεγάλη ιδέα, δεν σκέφτονται ποτέ, πως το κράτος είναι το χειρό-

τερο και το πιο απάνθρωπο μονοπώλιο. Κι αν κάποτε προστεθεί στην σημερινή πολιτική δύναμη του κράτους και η οικονομική μονοκρατορία, τότε η εργατική τάξη θα υποφέρει πιο πολύ κι από τον σημερινό καπιταλισμό.

Φυσικά θα μου εξηγήσουν, πως ο σοσιαλισμός δεν σκοπεύει σ' ένα τέτοιο κράτος, και πως θα μοχθήσει για ένα αληθινό δίκαιο, δημοκρατικό και πραγματικό κράτος. Δυστυχώς όμως συμβαίνει το ίδιο με το αληθινό και δίκαιο κράτος ότι συμβαίνει και με τον αληθινό και δίκαιο θεό, που δεν ανακαλύφθηκε ποτέ. Σύμφωνα με τους καλούς μας χριστιανούς ο πραγματικός θεός είναι καλός κι όλο αγάπη, δίκαιος κι αμερόληπτος. Αλλά τι αποδείχτηκε στην πραγματικότητα; Ένας θεός της τυραννίας, του πολέμου και του αίματος, του εγκλήματος και της αδικίας. Το ίδιο συμβαίνει και με την περίπτωση του κράτους, είτε με ρεπουμπλικάνικο, ή με δημοκρατικό σοσιαλιστικό χρώμα. Παντού και πάντα το κράτος σημαίνει και πρέπει να σημαίνει βία, δουλεία, υποταγή και εξάρτηση.

Πόσο σαδιστικά χαμογελάνε οι πολιτικοί παρασκηνιακοί, όταν βλέπουν την συρροή του κόσμου στην καινούρια παράσταση του πολιτικού σώου. Αυτοί οι φτωχοί μα και εξαπατημένοι άνθρωποι, για πάντα θα 'ναι πολύ καλά εφοδιασμένοι με το φάρμακο «πολιτική» — είτε με τον ρεπουμπλικάνικο ελέφαντα*[1], την δημοκρατική αγελάδα*[2] ή τον σοσιαλιστικό γάϊδαρο*[3].

Ο βούρκος της πολιτικής ζωής κινείται διαρκώς, ενώ το γιγάντιο τέρας της απληστίας και της διχόνοιας, της αχρειότητας και της αποσύνθεσης τριγυρνάει παντού και καταβροχθίζει ανελέητα τα θύματά του. Όλοι οι πολιτικοί όσο σοβαροί και να 'ναι (σε περίπτωση που είναι πιθα-

σ.τ.μ. *1 = σύμβολο του ρεμπουμπλικάνικου κόμματος στην Αμερική

*2 = σύμβολο του δημοκρατικού κόμματος στην Αμερική (τώρα είναι ο γάϊδαρος)

*3 = σύμβολο σοσιαλιστικού κόμματος στην Αμερική.

νό ένα τέτοιο σπάνιο είδος), είναι ασήμαντοι ρεφορμιστές και γι' αυτό είναι και οι διακοντιστές του υπάρχοντος συστήματος.
Κατά την εμφάνισή του ο σοσιαλισμός ήταν απόλυτα κι αναντίρρητα εχθρός αυτού του συστήματος. Ήταν αντιαυταρχικός, ανικαπιταλιστικός, ανιθρησκευτικός. Με λίγα λόγια, δεν μπορούσε κι ούτε ήθελε να κλείσει ειρήνη με κανέναν από τους υπάρχοντες θεσμούς. Αλλά οδηγημένος λάθος από το κακό πνεύμα της πολιτικής πιάστηκε στην παγίδα και τώρα έχει μόνο μια επιθυμία. Να προσαρμοστεί ο ίδιος στα στενά όρια του κλουβιού του, να γίνει ένα κομμάτι αυτής ακριβώς της δύναμης, που κατάστρεψε τον σοσιαλισμό κι άφησε στην θέση του ένα τέρας.

Από τον καιρό της πρώτης διεθνούς, από την διαφωνία ανάμεσα στους Μάρξ, Έγκελς και τον Μπακούνιν, ο σοσιαλισμός έχασε αργά αλλά σταθερά τα όπλα του: το επαναστατικό του πνεύμα και την έντονα επαναστατική του κατεύθυνση. Κι αυτό έγινε, όταν ο ίδιος αφέθηκε να παρασυρθεί από πολιτικούς στόχους και κυβερνητικά πόστα. Και σιγά-σιγά έχασε την δύναμη να αφυπνιστεί ο ίδιος από τον πολιτικό λήθαργο και προτίμησε μαζί με τίς πολιτικές του επιτυχίες την απάθεια και την παθητικότητα.

Οι μάζες καταδικάζονται σε μια κατάσταση πολιτικής στασιμότητας και εκλογική προπαγάνδα. Κάθε άμεση, ανεξάρτητη και θαρραλέα επίθεση ενάντια στον καπιταλισμό και το κράτος είτε αποθαρρύνεται, είτε γίνεται ταμπού. Οι αφελείς ψηφοφόροι στο θέατρο των αντιπροσώπων περιμένουν υπομονετικά μια πολιτική εμφάνιση των συντρόφων ηθοποιών και για μια παράστασή τους μήπως και παρουσιάσουν κάποιο καινούριο κομμάτι. Εντωμεταξύ ο σοσιαλιστής βουλευτής προτείνει διάφορες λύσεις για τον κάλαθο των αχρήστων, κάτι που τελικά επιφέρει την διαιώνιση των πραγμάτων, που κάποτε ο ί-

διος ο σοσιαλιστής είχε θελήσει να καταστρέψει. Οι σοσιαλιστές δήμαρχοι διασφαλίζουν με ζήλο τα επιχειρηματικά συμφέροντα των πόλεών τους, για να μπορέσουν αυτές να ζήσουν ειρηνικά. Ποτέ δεν θα υπάρξει απειλή για μια πόλη από τον σοσιαλιστή δήμαρχό της. Κι αν κάποιος κριτικάρει αυτούς τους θεατρινισμούς, τότε ξεσηκώνονται οι σοσιαλιστές οπαδοί και λένε, πως θα πρέπει να περιμένουμε μέχρι την ημέρα που οι σοσιαλιστές θα πάρουν την πλειοψηφία.

Η πολιτική παγίδα οδήγησε τον σοσιαλισμό από την περήφανη κι ασυμβίβαστη θέση μιας επαναστατικής μειοψηφίας — που αγωνίσθηκε για τις αρχές της και υπονόμευσε τους προμαχώνες των πλούσιων και της εξουσίας — στο στρατόπεδο της ραδιούργας και δυσκίνητης πλειοψηφίας, η οποία εξομαλύνει τις καταστάσεις. Ασχολείται με ασημαντότητες, με πράγματα που ούτε την επιφάνεια αγγίζουν· με διάφορα μέτρα που μετατράπηκαν από τους άτονους ρεφορμιστές σε πολιτικό δόλωμα: περίθαλψη των γερόντων, αιτήματα και θέληση του λαού, ανάκληση δικαστών και άλλα τέτοια «άξια προσοχής» φοβερά πράγματα.

Για να πραγματοποιηθούν αυτά τα «επαναστατικά μέτρα» η ελίτ των σοσιαλιστών γονατίζει μπροστά στην πλειοψηφία, μας παρουσιάζει το χαρτί του συμβιβασμού και δίνει προσοχή στην κάθε δεισιδαιμονία, στην κάθε προκατάληψη και κάθε ανόητη παράδοση. Ακόμα και οι σοσιαλιστές πολιτικοί γνωρίζουν, πως η πλειοψηφία των ψηφοφόρων είναι αμαθής, πως δεν γνωρίζει ούτε καν το αλφαβητάρι του σοσιαλισμού. Γι' αυτό το λόγο θα 'πρεπε να υποθέσει κανείς, πως ο στόχος αυτών των «επιστημονικών» σοσιαλιστών είναι να εξυψώσουν τις μάζες στα δικά τους διανοητικά επίπεδα. Δεν το κάνουν όμως καθόλου. Κάτι τέτοιο θα τραυμάτιζει πολύ τα αισθήματα της πλειοψηφίας. Κατά συνέπεια θα πρέπει οι ηγέτες να κατέβουν στο επίπεδο των ψηφοφόρων τους και να φροντί-

σουν έτσι για την απάλειψη της αμάθειας και των προκαταλήψεων. Αυτό έκανε κι ο σοσιαλισμός από τότε που πιάστηκε στην παγίδα της πολιτικής.

Μία από τις συνηθισμένες θέσεις του σημερινού σοσιαλισμού είναι η θέση του για την εξέλιξη. «Είμαστε άνθρωποι, που αγαπάμε την ελευθερία και θέλουμε εξέλιξη» λένε. Δεν θα προσπαθήσω τώρα να αποδείξω, πως εξέλιξη θα πρέπει να σημαίνει το πέρασμα από ένα χαμηλό επίπεδο συνειδητοποίησης σε ένα υψηλότερο και πως έτσι οι σοσιαλιστές απότυχαν οικτρά πάνω στην δικιά τους θέση για την εξέλιξη, εφόσον απαρνήθηκαν κάθε μια απ' τις παλιές του αρχές. Θέλω μόνο να εξετάσω αυτή τη θαυμαστή υπόθεση: την σοσιαλιστική εξέλιξη.

Χάρη στον Κάρολο Μαρξ και στον Έγκελς ξέρουμε σήμερα, πως ο σοσιαλισμός εξελίχθηκε από μία ουτοπία σε μια επιστήμη. Για σιγά κύριοι! Ο ουτοπικός σοσιαλισμός δεν είναι αυτός που θα πιανόταν στην παγίδα της πολιτικής. Είναι πολύ περισσότερο ένας σοσιαλισμός που ενέπνευσε και εμπνέει ακόμα ενθουσιασμό, θάρρος και ιδεαλισμό. Είναι ο σοσιαλισμός που δεν γνωρίζει ακόμα τίποτε από τον αηδιαστικό και δουλοπρεπή συμβιβασμό ενός Μπέργκερ, ενός Χίλκουϊτ, ενός Τζεντ ή ενός οποιουδήποτε τέτοιου «επιστήμονα» κύριου.

Κάθε θαρραλέα προσπάθεια για να προκληθεί μια μεγάλη ανατροπή στις υπάρχουσες καταστάσεις, κάθε μεγαλειώδες όραμα για καινούριες δυνατότητες της ανθρωπότητος χαρακτηρίστηκαν σαν ουτοπία. Αν ο «επιστημονικός» σοσιαλισμός προτιμάει την στασιμότητα και την ενεργητικότητα, την δειλία και την παράδοση από το θάρρος, την υποταγή από την πρόκληση, τότε καλύτερα να μην ζούσαν ο Μαρξ και ο Έγκελς, παρόλες τις υπηρεσίες που πρόσφεραν στον σοσιαλισμό.

Αλλά διαφωνώ, πως ο λεγόμενος «επιστημονικός» σοσιαλισμός απόδειξε την υπεροχή του απέναντι στον ουτοπικό. Αν εξετάσουμε τα λάθη μερικών προφητειών —

που ειπώθηκαν από τους μεγάλους προφήτες — θα δούμε σίγουρα πόσο υπεροπτικές και αλλαζονικές υπήρξαν οι επιστημικές διαφωνίες. Ο Μαρξ ήταν σίγουρος, πως η μεσαία τάξη θα εξαφανιζόταν από τον εμπορικό χώρο και θα άφηνε πίσω της δυο μαχόμενες δυνάμεις: την καπιταλιστική και την προλεταριακή. Αλλά η μεσαία τάξη είχε το θράσος να μην κάνει αυτή τη χάρη στον σύντροφο Μαρξ.

Η μεσαία τάξη αναπτύσσεται παντού και είναι πράγματι ο μεγαλύτερος σύμματος του καπιταλισμού. Και πράγματι, ποτέ η μεσαία τάξη δεν ήταν τόσο δυνατή όσο σήμερα, κάτι που μπορεί να αποδειχθεί από χιλιάδες γεγονότα. Και μάλιστα κυρίως από παραδείγματα σοσιαλιστών σε διάφορες θέσεις — δικηγόροι, υπουργοί και μικρέμποροι — οι οποίοι μαστίζουν το κίνημα. Μεταβάλλουν τον σοσιαλισμό σε μια αξιοπρεπή, μεσοαστική, ειρηνική και φιλήσυχη υπόθεση, γιατί κι οι ίδιοι αντιπροσωπεύουν αυτήν την τάση. Αναπόφευκτα πρέπει να χρησιμοποιήσουν την διαφήμιση για να εξισορροπήσουν όλες οι τάσεις και να ενισχυθεί το σύστημα της ληστείας και της εκμετάλλευσης.

Ο Μαρξ προείπε, πως οι εργάτες θα φτωχαίνουν περισσότερο σε σχέση με την αύξηση του πλούτου. Και αυτό δεν έγινε με τον τρόπο που πίστεψε ο Μαρξ. Οι μάζες των εργατών πράγματι φτωχαίνουν περισσότερο αλλά αυτό δεν εμποδίζει την ανάπτυξη μιας εργατικής αριστοκρατίας μέσα στις ίδιες τις γραμμές της εργατικής τάξης. Μία πόλη φαντασμένων, οι οποίοι — εξαιτίας των μεγαλύτερων μισθών και των καλών θέσεων στη δουλειά και κύρια εξαιτίας που ότι μπορούν να εξοικονομούν χρήματα και να κάνουν μια μικρή περιουσία — έχασαν την συμπάθεια των δικών τους και τώρα είναι οι μεγαλύτεροι πολέμιοι των επαναστατικών μορφών πάλης. Η αλήθεια είναι, πως το σημερινό σοσιαλιστικό κόμμα αποτελείται μόνο απ' αυτούς τους αριστοκράτες εργάτες. Γι' αυτό και

δεν θέλουν να έχουν σχέσεις μ' αυτούς που υποστηρίζουν επαναστατικές δηλ. αντικοινοβουλευτικές μεθόδους. Η δυνατότητα να γίνει κανείς δήμαρχος, βουλευτής ή ανώτερος υπάλληλος παραείναι δελεαστική, για να κάνουν αυτά οι ανερχόμενοι στην ιεραρχία, οτιδήποτε που θα έβαζε σε κίνδυνο μια τέτοια προοπτική. Αλλά τί γίνεται με την πολυμυημένη τακτική συνείδηση των εργατών, που θα πρέπει να λειτουργήσει σαν μέσο αναβρασμού; Πού και πώς εξηγείται; Αν ήταν μια έμφυτη ιδιότητα, τότε χωρίς αμφιβολία οι εργάτες θα την είχαν δείξει προ πολλού κι η πρώτη τους ενέργεια θα 'ταν να πετάξουν έξω από τις σοσιαλιστικές γραμμές όλους τους δικηγόρους, τους υπουργούς, όλους αυτούς που είναι τα μεγάλα παράσιτα της κοινωνίας μας.

Η τακτική συνείδηση δεν μπορεί ποτέ να φανεί μέσα στον πολιτικό στίβο, γιατί τα συμφέροντα του πολιτικού και του ψηφοφόρου δεν είναι τα ίδια. Ο ένας σκοπεύει στην υπουργική καρέκλα, ενώ ο άλλος είναι αναγκασμένος να πληρώσει τα έξοδα του πρώτου. Πώς μπορεί να αναπτυχθεί τότε ανάμεσά τους ένα συναίσθημα αλληλεγγύης;

Η ισότητα των συμφερόντων αναπτύσσει την ταξική συνείδηση, όπως φαίνεται στο συνδικαλιστικό και σε οποιοδήποτε άλλο επαναστατικό κίνημα: στην αποφασιστική προσπάθεια να καταρριφθεί το υπάρχον σύστημα και στον μεγάλο πόλεμο που γίνεται ενάντια σε κάθε σημερινό θεσμό για να δημιουργηθεί κάτι καινούριο.

Οι σοσιαλιστές πολιτικοί δεν νοιάζονται καθόλου για την ανάπτυξη μιας τέτοιας συνείδησης. Αντίθετα την πολεμούν με μεγάλη δύναμη. Στο Μεξικό επιδείχθηκε κατά ένα τρόπο η ταξική συνείδηση, όπως αυτή είχε να φανεί από την Γαλλική επανάσταση. Οι πραγματικοί κι αληθι-

νοί προλετάριοι, οι ληστευμένοι και σκλαβωμένοι Πεόνς (=ημερομίσθιοι, δούλοι στις ισπανόφωνες χώρες) αγωνίσθηκαν για γη και ελευθερία. Δεν γνωρίζουν βέβαια τίποτα για την θεωρία του επιστημονικού σοσιαλισμού και ακόμα λιγότερο ξέρουν για την υλιστική θεώρηση της ιστορίας, όπως αυτή παρουσιάζεται στο «Κεφάλαιο» του Μαρξ. Γνωρίζουν όμως με μαθηματική ακρίβεια, πως πουλήθηκαν σαν σκλάβοι. Ξέρουν ακόμα πως τα συμφέροντά τους βλάπτουν τα συμφέροντα των ληστών της γης κι επαναστάτησαν ενάντια σ' αυτή την τάξη και σ' αυτά τα συμφέροντα.

Και πως βλέπουν αυτοί που μονοπωλούν την ταξική συνείδηση από το στρατόπεδο του επιστημονικού σοσιαλισμού την υπέροχη εξέγερση; Με την κραυγή: «Κλέφτες, άρπαγες αναρχικοί, τυφλωμένοι! Είναι ανίκανοι να καταλάβουν ή να ερμηνεύσουν την οικονομική φτώχεια. Η παραλυτική επίδραση της πολιτικής παγίδας δεν επιτρέπει να εκδηλωθεί συμπάθεια για την οργή των καταπιεσμένων. Πρέπει να κινείται κανείς μέσα στον ίσιο δρόμο και στα νόμιμα όρια, ενώ οι Ινδιάνοι Γιάκι και οι μεξικάνοι Πεόνς έχουν καταρρίψει όλους τους νόμους κι έχουν τραυματίσει τον θεσμό της ιδιοκτησίας. Είχαν μάλιστα το θράσος να απαλλοτριώσουν την γη από τους απαλλοτριωτές της και να διώξουν τους τυράννους τους. Πως μπορούν λοιπόν να εκτιμήσουν μια τέτοια θέση μέσα στην πολιτική; Επειδή ο σοσιαλιστής προσφέρει τον εαυτό του στο κράτος σαν τον πιο καλό προστάτη της ιδιοκτησίας δεν μπορεί να εισχωρήσει σ' ένα κίνημα που επιτίθεται απροκάλυπτα κατά της ιδιοκτησίας. Από την άλλη πλευρά αυτό βρίσκεται σε πλήρη ταύτιση με τους πολιτικούς στόχους του κόμματος, να χρησιμοποιούνται αυτοί που μπορούν να αυξήσουν την εκλογική δύναμη του ταξικά συνειδητού σοσιαλισμού. Προσέξτε, πως αντιμετωπίζει την θρησκεία, πόσο αβρά χτυπάει την ποτοαπα-

γόρευση, με ποιό τρόπο ασχολείται με τα προβλήματα των ασιατών και των μαύρων. Με λίγα λόγια προσέξτε πως ακουμπάει με τα βελούδινα γάντια του αυτήν την τρομερή προκατάληψη, για να μην τραυματισθεί η «ευαίσθητη» ψυχή της.

Μετάφραση: Κατερίνα Παπαθανασίου

5. ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΨΗΦΟΣ

Καυχιόμαστε πως ζούμε στον αιώνα της ανάπτυξης, της επιστήμης, της προόδου. Δεν είναι τότε κάπως παράξενο που ακόμα επιμένουμε στη λατρεία των ειδώλων; (φεχίχ). Βέβαια, αυτά τα είδωλα είναι διαφορετικά σε μορφή και υλικό, όμως όσον αφορά την επιρροή που ασκούν στο ανθρώπινο μυαλό είναι το ίδιο καταστροφικά όσο και τα παλιά.

Το καινούριο είδωλο είναι η κατάκτηση της ψήφου από όλα τα μέλη μιας κοινότητας (universal suffrage). Όσοι τη στερούνται διεξάγουν αιματηρούς αγώνες για να την κατακτήσουν και αυτοί που ήδη απολαμβάνουν τη βασιλεία τους προσφέρουν βαριές θυσίες στο βωμό του παντοδύναμου κοινοβουλίου. Αλλοίμονο στους αιρετικούς που θα τολμήσουν να αμφισβητήσουν μια τέτοια θεότητα!

Η γυναίκα, περισσότερο κι απ' τον άντρα, υπήρξε λάτρης των φετίχ. Παρ' όλο που τα είδωλά της που κατά καιρούς αλλάζουν, πάντα βρίσκεται γονατισμένη, με υψωμένα τα χέρια, τυφλή στο γεγονός ότι οι θεοί της έχουν πήλινα πόδια. Έτσι, η γυναίκα υπήρξε ο μεγαλύτερος υποστηρικτής όλων των κοινοβουλίων από αμνημονεύτων χρόνων. Γι' αυτό έπρεπε να πληρώσει τη τιμή που μόνο οι θεοί μπορούν να απαιτήσουν: την ελευθερία της, το αίμα της καρδιάς της, την ίδια της τη ζωή.

Το μνημειώδες ρητό του Νίτσε «Όταν πας σε μια γυναίκα πάρε και το μαστίγιο μαζί σου» θεωρείται κτηνώδες, ωστόσο ο Νίτσε έκφρασε σε μια πρόταση τη στάση της γυναίκας απέναντι στους θεούς της.

Η θρησκεία, ειδικά η Χριστιανική, καταδίκασε τη γυναίκα, ευνούχισε τη φύση της και δέσμευσε τη ψυχή της. Παρ' όλα αυτά, ο Χριστιανισμός δεν έχει πιο αφοσιωμένο πιστό από τη γυναίκα. Πραγματικά, θα μπορούσαμε να πούμε με σιγουριά, πως η θρησκεία θα είχε προπολλού πάψει να παίζει ρόλο στη ζωή των ανθρώπων αν δεν υποστηριζόταν απ' τις γυναίκες. Οι πιο πιστοί εργάτες της εκκλησίας, οι πιο ακούραστοι ιεραπόστολοι σ' όλο τον κόσμο είναι γυναίκες˙ γυναίκες που μια ζωή θυσιάζονται στο βωμό των Θεών που κάθε φορά αλυσσοδένουν το πνεύμα της και σκλαβώνουν το σώμα της.

Απ' την άλλη, αυτό το αχόρταγο τέρας, ο πόλεμος, κλέβει ό,τι πιο αγαπημένο και πολύτιμο έχουν οι γυναίκες. Απαιτεί τους αδελφούς της, τους γιούς της, τους εραστές της και σε αντάλλαγμα της δίνει μια ζωή μοναξιάς και απελπισίας. Παρ' όλα αυτά, ο μεγαλύτερος υποστηρικτής και θιασωτής του πολέμου είναι η γυναίκα. Αυτή είναι που ενσταλάζει στα παιδιά της τον πόθο του δυνατού και του κατακτητή. Αυτή είναι που τους ψιθυρίζει τις δόξες του πολέμου και τα νανουρίζει με ήχους τρομπέτας και κλαγγές όπλων. Κι ακόμα, είναι η γυναίκα αυτή που στεφανώνει το νικητή σαν γυρνάει απ' το πεδίο της μάχης. Ναι, είναι η γυναίκα αυτή που πληρώνει το πιο ψηλό τίμημα σ' αυτό το αχόρταγο τέρας, τον πόλεμο!

Έπειτα είναι το σπίτι. Τι φοβερό είδωλο κι αυτό! Πώς υπονομεύει τη ζωτική ενέργεια της γυναίκας — αυτή η σύγχρονη φυλακή με τα χρυσά σίδερα! Η λαμπερή όψη του τυφλώνει τη γυναίκα που το πληρώνει σα σύζυγος, μητέρα, νοικοκυρά. Ωστόσο, η γυναίκα προσκολάται επίμονα στο σπίτι, τη δύναμη που την κρατά στα δεσμά.

Μπορούμε να πούμε, ίσως, πως η γυναίκα, επειδή βλέπει τα φρικτά διόδια που οφείλει να πληρώσει στην Εκκλησία, το Κράτος και το σπίτι, θέλει την ψήφο για να λευθερωθεί. Αυτό μπορεί να ισχύει για μερικές μόνο. Οι περισσότερες σουφραζέττες αποκηρύσσουν τελείως μια τέτοια

βλασφημία. Αντίθετα μάλιστα, εμένουν πως η γυναικεία ψήφος θα τις κάνει λεύτερες χριστιανές και νοικοκυρές, πιστούς πολίτες του κράτους. Κατ' αυτό τον τρόπο, η ψήφος είναι μόνο ένα μέσο ενδυνάμωσης της παντοδυναμίας των εκάστοτε θεών που η γυναίκα υπηρετεί από αμνημονεύτων χρόνων.

Καμμιά αμφιβολία λοιπόν πως θάναι και πάλι το ίδιο αφοσιωμένη, το ίδιο ζηλότυπη, το ίδιο εξοντωμένη μπροστά στο καινούριο είδωλο, τη γυναικεία ψήφο.

Όπως στους παλιούς καιρούς υπομένει κατηγορίες, φυλακίσεις, βασανιστήρια και όλες τις μορφές ταπείνωσης μ' ένα χαμόγελο στα χείλη. Όπως στους παλιούς καιρούς, η πιο φωτισμένη ελπίδα ενός θαύματος από τη βουλή του 20ου αι. είναι η ψήφος. Και τότε, χαρά, ελευθερία, ανεξαρτησία — όλα αυτά κι άλλα πολλά θα ξεπηδήσουν από τη ψήφο!

Τυφλά αφοσιωμένη σ' αυτό το στόχο η γυναίκα δεν βλέπει αυτό που μυαλωμένοι άνθρωποι διείδαν 50 χρόνια πριν: πως η ψήφος συντέλεσε μόνο στο να σκλαβώσει τους ανθρώπους, δεν έκανε τίποτα άλλο παρά να κλείσει τα μάτια τους, ώστε να μην δουν πόσο πανουργά τους ανάγκασαν να υποταχθούν.

Η απαίτηση των γυναικών για ίση ψήφο βασίζεται κυρίως στον αγώνα των γυναικών να έχουν ίσα δικαιώματα σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Κανένας δεν θα το αμφισβητούσε αυτό αν πραγματικά η ψήφος ήταν δικαίωμα. Αλλοίμονο στο ανθρώπινο μυαλό που στην άγνοιά του παίρνει για δικαίωμα κάτι που δεν είναι παρά μέσο επιβολής. Ή μήπως δεν είναι η πιο κτηνώδης επιβολή όταν μια κάστα ανθρώπων κάνει νόμους και μια άλλη πιέζεται με τη βία να υπακούσει;

Ωστόσο η γυναίκα χαλάει το κόσμο να γραπώσει τη «χρυσή ευκαιρία» που τόση δυστυχία διοχέτευσε στο κόσμο και λήστευσε τον άντρα απ' την αξιοπρέπειά του και την εμπιστοσύνη στον εαυτό του. Ένα μέσο επιβολής που

διέφθειρε πέρα ως πέρα τους ανθρώπους και τους έκανε τέλεια λεία στα χέρια ασυνειδήτων πολιτικών.

Ο καημένος, ο ηλίθιος λεύτερος Αμερικανός πολίτης! Λεύτερος να πεθάνει της πείνας, λεύτερος να αλητέψει στις μεγάλες λεωφόρους της ένδοξης χώρας του· απολαμβάνει το δικαίωμα της καθολικής ψήφου (universal suffrage) και χάρη σ' αυτή έχει δεθεί χειροπόδαρα με αλυσίδες. Η αμοιβή του είναι αυστηροί εργατικοί νόμοι που εμποδίζουν το δικαίωμα του μποϋκοτάζ, της πικετοφορίας, στη πραγματικότητα το κάθε τι εκτός από το δικαίωμα να του κλέψουν τους καρπούς της δουλειάς του. Κι όμως, τίποτα απ' όλα αυτά τα καταστροφικά αποτελέσματα του φετίχ του 20ου αι. δεν δίδαξαν κάτι τις γυναίκες. Αντίθετα, μας διαβεβαιώνουν πως οι γυναίκες θα εξαγνίσουν την πολιτική.

Περιττό να πω πως ΔΕΝ αντιτίθεμαι στη γυναικεία ψήφο στη τυπική βάση τού ότι δεν είναι εξισωμένη με τον άντρα σ' αυτό το θέμα. Δεν βλέπω κανένα φυσικό, ψυχολογικό ή διανοητικό λόγο γιατί να μην έχει και η γυναίκα το δικαίωμα να ψηφίσει εξίσου μ' έναν άντρα. Αλλά αυτό δεν μπορεί σε καμμιά περίπτωση να με τυφλώσει τόσο ώστε να με οδηγήσει στη παράλογη πεποίθηση ότι η γυναίκα θα επιτύχει εκεί που απότυχε ο άντρας. Αν δεν χειροτερέψει τα πράγματα πάντως δεν θα τα κάνει καλύτερα.

Επομένως το να υποθέσουμε ότι θα καταφέρει να εκκαθαρίσει κάτι που δεν επιδέχεται εκκαθάριση είναι σαν να τη χρεώνουμε με υπερφυσικές δυνάμεις. Από τότε που η μεγαλύτερη δυστυχία για τη γυναίκα υπήρξε ότι την είδαν είτε σαν άγγελο είτε σαν διάβολο, η πραγματική της λύτρωση βρίσκεται στο να τη τοποθετήσουν στη γη, να τη θεωρήσουν στη κυριολεξία άνθρωπο και γι' αυτό υποκείμενο σ' όλες τις ανθρώπινες ανοησίες και λάθη. Μπορούμε τάχα να πούμε πως το δηλητήριο που είναι σύμφυτο με τη πολιτική θα μειωθεί αν οι γυναίκες μπουν στη πολιτική αρρένα; Οι πιο φλογερές σουφραζέττες με δυσκολία θα υ-

ποστήριζαν μια τέτοια βλακεία.

Στη πραγματικότητα, όσοι έχουν ασχοληθεί σοβαρά με το θέμα της καθολικής ψήφου έχουν ήδη καταλάβει πως όλα τα υπάρχοντα συστήματα πολιτικής εξουσίας είναι παράλογα και τελείως ανίκανα να εξυπηρετήσουν τις πιεστικές ανάγκες της ζωής. Σ' αυτή τη γνώμη κατέληξε και η Dr. Helen L. Sumner, μια απ' τις φλογερές υποστηρίκτριες της γυναικείας ψήφου. Στην αξιόλογη μελέτη της για το ισότιμο Δικαίωμα Ψήφου (Equal Suffrage) γράφει: «Στο Κολοράντο η ίση ψήφος μας βοηθάει να δούμε με τον πιο χτυπητό τρόπο την ουσιαστική σαπίλα και τον εξευτελιστικό χαρακτήρα του υπάρχοντος συστήματος». Φυσικά η Dr. Sumner αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο τρόπο ψηφίσματος αλλά το ίδιο ισχύει εξίσου για ολόκληρη τη μηχανή του αντιπροσωπευτικού συστήματος. Είναι δύσκολο να καταλάβουμε πώς σε μια τέτοια βάση θα μπορούσε η γυναίκα — σαν πολιτικός παράγοντας — να επωφεληθεί η ίδια ή η υπόλοιπη ανθρωπότητα.

Πιστές της ψήφου των γυναικών κοιτάξτε τα κράτη και τις Πολιτείες όπου υπάρχει η γυναικεία ψήφος. Κοιτάξτε τί έχει κατορθώσει η γυναίκα στην Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία, Φινλανδία, στις Σκανδιναβικές χώρες και στις δικές μας 4 Πολιτείες: Idaho, Colorado, Wyoming και Utah. Η απόσταση χαρίζει γοητεία ή για να αντιγράψω μια Πολωνική παροιμία «είναι όμορφα εκεί που δεν είμαστε».

Έτσι, κάποιος θα υπέθεται πως αυτές οι χώρες διαφέρουν από τις υπόλοιπες, πως έχουν μεγαλύτερη ελευθερία και κοινωνική και οικονομική ισοτιμία, κάποια καλύτερη εκτίμηση της ανθρώπινης ζωής, βαθύτερη κατανόηση του μεγάλου κοινωνικού αγώνα καθώς και των προβλημάτων που αυτός θέτει στην ανθρωπότητα.

Στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία οι γυναίκες μπορούν να ψηφίσουν και να συμμετέχουν στη θέσπιση των νόμων. Μήπως είναι οι συνθήκες δουλειάς εκεί καλύτερες απ' την Αγγλία όπου οι σουφραζέττες αγωνίζονται τό-

σο ηρωικά; Μήπως εκεί είναι καλύτεροι οι όροι της μητρότητας ή υπάρχουν πιο ευτυχισμένα και ελεύθερα παιδιά απ' ότι στην Αγγλία;

Δεν θεωρείται πια εκεί η γυναίκα σεξουαλικό αντικείμενο; Μήπως απαλλάχτηκε από τα διπλά μέτρα και σταθμά των πουριτανών οσο αναφορά την ηθική των αντρών και γυναικών; Κανένας βέβαια δεν θα απαντούσε καταφατικά σ' αυτές τις ερωτήσεις παρά οι δημοκόποι. Έτσι αν έχουν τα πράγματα είναι γελεοίο να δείχνουμε στην Αυστραλία ή στη Ν. Ζηλανδία σαν στη Μέκκα της ίσης ψήφου.

Αντίθετα μάλιστα, γιαυτούς που ξέρουν τις πραγματικές πολιτικές συνθήκες στην Αυστραλία είναι γεγονός πως η πολιτική φίμωσε την εργατική τάξη εισάγοντας τους πιο αυστηρούς εργατικούς νόμους.

Δεν εννοώ βέβαια πως για όλα αυτά φταίει η γυναικεία ψήφος. Θέλω να πω πως δεν υπάρχει κανένας ιδιαίτερος λόγος να δείχνουμε την Αυστραλία σαν τον κατακτητή - θαύμα των γυναικείων ζητημάτων τη στιγμή που η επιρροή της στάθηκε ανίκανη να λευτερώσει την εργατική τάξη από τη δουλεία του πολιτικού δεσποτισμού.

Η Φινλανδία έδωσε στις γυναίκες όχι μόνο το δικαίωμα ψήφου αλλά και το δικαίωμα να εκλέγονται βουλευτές. Ενέπνευσε αυτό περισσότερο κουράγιο ή σταθερότερο ζήλο απ' ό,τι στις γυναίκες της Ρωσσίας; Η Φινλανδία όπως και η Ρωσσία υποφέρει κάτω απ' το φοβερό μαστίγιο του ματωβαμμένου Τσάρου. Που είναι όμως η Perovskaia, η Spiridonova, η Finger, η Breshkovskaia της Φινλανδίας; Που είναι οι αμέτρητες νεαρές Φινλανδές που χαρούμενες οδηγούνται στη Σιβηρία για τους ίδιους λόγους; Δυστυχώς η Φινλανδία έχει ακόμη ανάγκη από θαρραλέες αγωνίστριες. Γιατί το ψηφοδέλτιο δεν τις δημιούργησε;

Ο μόνος Φινλανδός εκδικητής του λαού του ήταν ένας άντρας, κι αυτός χρησιμοποίησε ένα πιο αποτελεσματικό

όπλο από το ψηφοδέλτιο.

Όσο για τις δικές μας Πολιτείες όπου οι γυναίκες μπορούν και ψηφίζουν και που μας τις δείχνουν συνέχεια σαν παράδειγμα θαυμαστό, τι έχουν καταφέρφει εκεί οι γυναίκες με τη ψήφο που δεν το απολαμβάνουν ήδη σε μεγάλο βαθμό οι γυναίκες στις άλλες Πολιτείες; ή που δεν θα μπορούσαν να απολαμβάνουν με δραστήριες προσπάθειες χωρίς τη βοήθεια της ψήφου;

Είναι αλήθεια πως στις παραπάνω Πολιτείες οι γυναίκες έχουν ίσα δικαιώματα στο θέμα της περιουσίας. Αλλά τι χρησιμεύει αυτό στη μάζα των γυναικών που δεν έχουν περιουσία, στις χιλιάδες εργάτριες που ίσα - ίσα τους φτάνουν αυτά που βγάζουν; Η ίση ψήφος δεν είναι σε θέση να αλλάξει την κατάστασή τους, παραδέχεται ακόμα και η dr. Sumner, που είναι σε θέση να γνωρίζει καλά τα πράγματα.

Η dr. Sumner, σαν πιστή σουφραζέττα και σαν αποσταλμένη της Collegiate Equal Suffrage League της Πολιτείας της Ν. Υόρκης στο Colorado για να μαζέψει υλικό προς όφελος του κινήματος, θάταν η τελευταία που θάλεγε κάτι το υποτιμητικό. Ωστόσο, μας πληροφορεί ότι «η ίση ψήφος ελάχιστα επηρέασε τις οικονομικές συνθήκες των γυναικών, ότι οι γυναίκες δεν παίρνουν ίση αμοιβή για ίση δουλειά και ότι παρόλο που στο Colorado οι γυναίκες ψηφίζουν στις σχολικές εκλογές από το 1876 οι γυναίκες - δάσκαλοι πληρώνονται λιγότερο απ' ότι στη Carifornia. «Απ' την άλλη πλευρά», η Dr. Sumner δεν μπορεί να εξηγήσει το γεγονός πως μολονότι οι γυναίκες ψηφίζουν στις σχολικές εκλογές εδώ και 30 χρόνια και στις γενικές εκλογές από το 1894 η απογραφή μόνο στο Denver πριν λίγους μήνες αποκάλυψε την ύπαρξη 15.000 παιδιών καθυστερημένων στο σχολείο.

Κι αυτό, έχοντας υπόψη πως οι περισσοτέρες γυναίκες είναι στον τομέα της εκπαίδευσης, και το αδιαφιλονίκητο γεγονός πως οι γυναίκες στο Colorado πέρασαν τους

«πιο συντηρητικούς νόμους για τα παιδιά και την προστασία των ζώων». Κι ακόμα, πως οι γυναίκες του Colorado έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τους κρατικούς θεσμούς που αφορούν την προστασία των καθυστερημένων παιδιών, των ορφανών και την αντιμετώπιση της παιδικής εγκληματικότητας. Τι φοβερή καταγγελία για τις γυναίκες που ενδιαφέρθηκαν για το θέμα αν μια πόλη έχει 15.000 προβληματικά παιδιά! Που είναι η λάμψη της γυναικείας ψήφου αν έχει τελείως αποτύχει στην πιο σπουδαία κοινωνική αποστολή, το παιδί; Και που είναι η ανώτερη αίσθηση της δικαιοσύνης που θα 'φερνε η γυναίκα στο πολιτικό πεδίο;

Που ήταν αυτή όταν το 1903 οι ιδιοκτήτες ορυχείων άρχισαν ανταρτοπόλεμο στη Δυτική Ένωση Ανθρακορύχων (Western Miners' Union), όταν ο στρατηγός Bell εγκαθίδρυσεκαθεστώς τρόμου τραβώντας ανθρώπους τη νύχτα απ' τα κρεββάτια τους, απαγάγωντάς τους κοντά στα σύνορα, πετώντας τους σε κλούβες, διαδηλώνοντας «στο διάολο το Σύνταγμα, εμείς είμαστε το Σύνταγμα»; Πού ήταν τότε οι γυναίκες - πολιτικοί και γιατί δεν άσκησαν την εξουσία της ψήφου τους; Και όμως, το έκαναν: Βοήθησαν να καταστείλλουν τον φιλελεύθερο κυβερνήτη Waite. Αυτός έπρεπε να παραμερίσει για να αναλάβει το όργανο των βασιλιάδων των ορυχείων, ο κυβερνήτης Peabody, ο εχθρός της εργατειάς.

«Σίγουρα η ανδρική ψήφος δεν θα μπορούσε να χειροτερέψει την κατάσταση». Ναι, αλλά τότε που είναι τα πλεονεκτήματα για τη γυναίκα και τη κοινωνία που θα δικαιολογούσαν τη γυναικεία ψήφο; Ο συχνός ισχυρισμός πως η γυναίκα θα εξαγνίσει την πολιτική είναι ένας ακόμα μύθος. Δεν προέρχεται από ανθρώπους που ξέρουν την πολιτική κατάσταση του Idaho, Colorado, Wyoming και Utah.

Οι γυναίκες εκεί — καθαρολόγες στο βάθος — θεωρούν φυσικό να 'ναι φανατισμένες και αμείλικτες στην προ-

σπάθειά τους να κάνουν τους άλλους τόσο καλούς όσο νομίζουν αυτές πως πρέπει να είναι. Έτσι, στο Idaho έχουν στερήσει τα πολιτικά δικαιώματα από τις αδερφές τους που κάνουν πεζοδρόμιο και δήλωσαν πως οι γυναίκες «ακολάστου χαρακτήρος» δεν είναι ικανές να ψηφίζουν. «Ακόλαστη» φυσικά δεν θεωρείται η πορνεία στα πλαίσια του γάμου. Δεν χρειάζεται να πούμε πως απαγόρευσαν τη χαρτοπαιξία και την παράνομη πορνεία. Απ' αυτή την άποψη ο νόμος πρέπει να έχει ανάγκη το θηλυκό γένος: πάντα θέτει απαγορευτικά σήματα. Αποτέλεσμα: Ποτέ δεν έκαναν η πορνεία και η χαρτοπαιξία πιο ανθηρές δουλειές από τότε που ο νόμος τάχθηκε εναντίον τους.

Στο Colorado ο πουριτανισμός των γυναικών εκφράστηκε πιο δραστικά. Η dr. Sumner μας πληροφορεί πως «από τότε που οι γυναίκες άρχισαν να ψηφίζουν εξαιρέθηκαν της πολιτικής οι άντρες που έχουν κακή φήμη και όσοι συχνάζουν σε σαλούν». Θα μπορούσε να κάνει ο Brother Comstock περισσότερα; Θα μπορούσαν όλοι οι πουριτανοί πατεράδες να κάνουν περισσότερα; Αναρωτιέμαι πόσες γυναίκες καταλάβαιναν τη σοβαρότητα αυτού του κατορθώματος. Αναρωτιέμαι αν καταλαβαίνουν πως είναι αυτός ο πουριτανισμός που μεταμφιεσμένος σε πολιτική εξουσία τις έκανε πολιτικούς κατασκόπους, ένα εργαλείο που διερευνά την ιδιωτική ζωή των ανθρώπων, όχι τόσο για το καλό του σκοπού αλλά γιατί καθώς είπε μια γυναίκα απ' το Colorado «τους αρέσει να μπαίνουν σε σπίτια που δεν έχουν ξαναμπεί και να ανακαλύπτουν ό,τι μπορούν είτε έχει σχέση με τη πολιτική είτε όχι». Ναι, μέχρι τα μύχια της ανθρώπινης ψυχής. Γιατί τίποτα δεν ικανοποιεί τη σφοδρή τους επιθυμία όσο το σκάνδαλο. Και πότε άλλοτε είχαν τέτοιες ευκαιρίες σαν αυτές ενός πολιτικού;

Αν όχι για τίποτα άλλο, η στενή και ηθικολογική καθαρολογική αντίληψη των γυναικών για τη ζωή την καθιστά

μεγάλο κίνδυνο για την ελευθερία οπουδήποτε έχει πολιτική εξουσία.

Ο άνδρας έχει προπολλού ξεπεράσει τις προκαταλήψεις που εξακολουθούν να καταπίνουν οι γυναίκες.

Στο οικονομικό ανταγωνιστικό πεδίο ο άνδρας αναγκάστηκε να εξασκήσει κρίση και ικανότητα. Έτσι δεν έχει τον καιρό, ούτε τη διάθεση να εκτιμήσει τον καθένα βάσει κάποιου πουριτανικού μέτρου. Και στην πολιτική του πρακτική δεν έπαιξε την τυφλόμυγα. Γνωρίζει πως η ποσότητα και όχι η ποιότητα είναι το υλικό που κινεί τον πολιτικό μύλο και αν δεν είναι κάποιος εύελπις αναμορφωτής ή αρχαιολογικό απολίθωμα ξέρει πως η πολιτική δεν μπορεί να είναι τίποτα άλλο από βάλτος.

Οι γυναίκες που παρακολουθούν την πολιτική εξέλιξη ξέρουν τη φύση τγου θηρίου αλλά θαρούν μέσ' την αυτάρκεια και τον εγωισμό τους πως το μόνο που έχουν να κάνουν είναι να το καλοπιάσουν για να γίνει άκακο αρνάκι. Λες και δεν πούλησαν γυναίκες την ψήφο τους, λες και δεν μπορούν να εξαγοραστούν γυναίκες πολιτικοί. Αν μπορούν να πουλήσουν το κορμί τους για κάποιο υλικό αντάλλαγμα γιατί όχι και την ψήφο τους; Αυτά έχουν συμβεί στο Colorado και στις άλλες Πολιτείες και δεν το αρνούνται ούτε οι υποστηρίκτριες της γυναικείας ψήφου.

Όπως είπα και προηγουμένως, αντιτίθεμαι στην ιδέα της γυναίκας καλύτερου από τον άντρα, όχι μόνο λόγω της στενής θεώρησης των πραγμάτων που κάνει. Υπάρχουν πιο σοβαροί λόγοι. Για παράδειγμα: Η ισόβια οικονομική της εξάρτηση έχει συσκοτίσει την αντίληψή της σε ό,τι αφορά την έννοια της ισότητας. Απαιτεί ίσα δικαιώματα αλλά μαθαίνουμε πως «λίγες γυναίκες ενδιαφέρονται να εξερευνήσουν ανεπιθύμητες περιοχές» (dr Sumner). Πόσα λίγα σημαίνει γι' αυτές η ισότητα σε αντίθεση με τις Ρωσσίδες αδερφές τους που αντικρύζουν την ίδια την κόλαση για χάρη των ιδανικών τους!

Η Αμερικανίδα ζητάει τα ίδια δικαιώματα με τον άνδρα

αλλά αγανακτεί που η παρουσία της δεν πτοεί τον άντρα: καπνίζει μπροστά της, δεν βγάζει το καπέλο του και δεν σηκώνεται από το κάθισμά του σαν υπηρέτης. Αυτά μπορεί να 'ναι ασήμαντα πράγματα αλλά είναι παρόλα αυτά το κλειδί για να καταλάβουμε τη φύση των Αμερικανίδων σουφραζέττων.

Νάστε σίγουροι πως οι αδερφές τους στην Αγγλία έχουν απαλλαγεί απ' αυτή την ηλίθια νοοτροπία. Ανάδειξαν τον εαυτό τους αντάξιο των μεγαλυτέρων απαιτήσεων σε θέματα χαρακτήρα και αντοχής. Σε αντίθεση με τις δικές μας άψυχες και δειλές κυρίες χρησιμοποίησαν δραστήριες και επιθετικές μεθόδους. Όμως παρ' όλα αυτά φαίνεται πως και οι ίδιες οι σουφραζέττες δεν έχουν εκτιμήσει την ισότητα στη σωστή τους βάση. Πώς αλλιώς να εξηγήσει κανείς την τεράστια, πραγματικά γιγάντια προσπάθεια που κάνουν αυτές οι σπουδαίες αγωνίστριες για ένα άθλιο νομοσχέδιο που θα ωφελήσει μια χούφτα προνομιούχων γυναικών (αυτών που έχουν ιδιοκτησία) χωρίς όμως να λαμβάνει καμμιά πρόνοια για τη τεράστια μάζα των εργαζομένων γυναικών; Είναι αλήθεια πως σαν πολιτικοί πρέπει να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες και όταν δεν μπορούν να πάρουν μέτρα να παίρνουν ημίμετρα· αλλά σαν έξυπνες και φιλελεύθερες γυναίκες πρέπει να καταλάβουν μια για πάντα πως αν η ψήφος είναι ένα όπλο τη χρειάζονται οι άκληροι περισσότερο από την οικονομικά ανώτερη τάξη που έτσι κι αλλιώς απολαμβάνουν πολύ μεγαλύτερη δύναμη χάρη στην οικονομική ανωτερότητά τους. Η Emmeline Pankhurst, αρχηγός των Αγγλίδων σουφραζέττων, σε κάποιο κύκλο διαλέξεων που έκανε στην Αμερική, παραδέχτηκε πως δεν μπορεί να υπάρξει ισότητα μεταξύ πολιτικά ανωτέρων και πολιτικά κατωτέρων τάξεων. Αν είναι έτσι, πως θα μπορέσουν οι εργαζόμενες της Αγγλίας, ήδη οικονομικά κατώτερες από τις κυρίες που ωφελούνται από τον νόμο του

Shackleton[1], να δουλέψουν με τις πολιτικά ανώτερες τους αν περάσει αυτός ο νόμος; Τι πιο πιθανό να είναι πάλι η τάξη της Annie Keeney αυτή που γεμάτη ζήλο και αυτοθυσία θα υποχρεωθεί να σηκώσει στην πλάτη της και τους θηλυκούς αφέντες, εκτός από τους οικονομικούς δεσπότες που ανέχεται ήδη. Θα πρέπει να το υποστούν και αυτό αν γίνει δεκτή η καθολική ψήφος στην Αγγλία. Οτιδήποτε κι αν κάνουν οι εργάτες θα πρέπει να πληρώσουν γι' αυτό. Ωστόσο, αυτοί που πίστευαν στην δύναμη της ψήφου δείχνουν πως έχουν πειριορισμένη αίσθηση της δικαιοσύνης αφού δεν φροντίζουν γι' αυτούς που, καθώς λένε, θα τους εξυπηρετήσει κατά κύριο λόγο.

Το Αμερικανικό κίνημα για τη ψήφο ήταν μέχρι πρόσφατα μια οικογενειακή υπόθεση, τελείως αποκομμένη από τις οικονομικές ανάγκες των ανθρώπων. Για παράδειγμα: η Susan B. Anthony — μια εξαιρετική γυναίκα το δίχως άλλο — δεν ήταν απλώς αδιάφορη αλλά και ανταγωνιστική προς τους εργάτες˙ δεν δίστασε να δηλώσει τον ανταγωνισμό της όταν το 1869 συμβούλευσε τις γυναίκες να πάρουν τις θέσεις των απεργών τυπογράφων της Ν.Υ.[2]. Δεν ξέρω αν άλλαξε ιδέες μέχρι να πεθάνει.

Υπάρχουν βέβαια και μερικές σουφραζέττες που ασχολούνται με τις εργαζόμενες όπως το Women's Trade Union League αλλά είναι μια μικρή μειοψηφία και η δραστηριότητά τους είναι αποκλειστικά οικονομική. Οι υπόλοιπες αποβλέπουν στην εργασία λες και είναι φροντίδα της θείας Πρόνοιας.

Λίγες χώρες παρήγαγαν τόση αλαζονεία και ακαταδεξία όση η Αμερική. Ιδιαίτερα αυτό αληθεύει για την μέση Αμερικανίδα. Όχι μόνο θεωρεί τον εαυτό της ίσο με τον άντρα αλλά και ανώτερό του ειδικά όσον αφορά την α-

*1. Ο κος Shackleton ήταν κάποιος εργατοπατέρας. Είναι λοιπόν αυταπόδεικτο πώς θά εισήγαγε ένα νόμο που θα απέκλειε τους ίδιους τον τους εκλογείς.

*2 «Equal Suffrage», Dr H.A. Sumner.

γνοτητα, την καλοσύνη και την ηθική. Μικρή η έκπληξη λοιπόν που η Αμερικανίδα σουφραζέττα ζητά τώρα την ψήφο, τη πιο θαυμαστή δύναμη. Στην επαρμένη της φαντασία δεν βλέπει πόσο πραγματικά σκλαβωμένη είναι όχι τόσο στον άντρα όσο στις δικές της ανόητες αντιλήψεις και παραδόσεις. Η ψήφος δεν μπορεί να αλλάξει αυτή τη λυπηρή κατάσταση˙ μόνο να την τονίσει μπορεί και αυτό κάνει άλλωστε.

Μια απ' τις σπουδαιότερες Αμερικανίδες αρχηγούς ισχυρίζεται πως η γυναίκα έχει δικαίωμα όχι μόνο σε ίση αμοιβή αλλά πρέπει και νόμιμα να εξουσιοδοτείται όσον αφορά το μισθό του άντρα της. Άλλο ένα παράδειγμα που δείχνει στις γυναίκες πως η ψήφος τους δεν θα αποτρέψει την κοινωνική αδικία που μάταια προσπαθούν αν πολεμήσουν φωτισμένα μυαλά σ' όλο τον κόσμο.

Τίποτα δεν είναι τόσο επικίνδυνο όσο η ανατομή ενός ειδώλου. Κι αν πέρασαν οι καιροί που τέτοια αίρεση τιμωριόταν με παλούκωμα δεν έχει περάσει ακόμα ο καιρός της στενόμυαλης περιφρόνησης όλων όσων τολμούν να διαφέρουν. Γιαυτό ίσως θα με περιφρονήσουν σαν εχθρό των γυναικών. Αλλά αυτό δεν θα με αποτρέψει από του να κοιτάξω το θέμα καταπρόσωπο. Επαναλαμβάνω ό,τι είπα και στην αρχή: δεν πιστεύω πως η γυναίκα θα κάνει την πολιτική χειρότερη, ούτε όμως και καλύτερη. ΑΝ τότε δεν μπορεί να προχωρήσει πέρα από τα λάθη του άντρα γιατί να τα επαναλάβει και η ίδια;

Η ιστορία προφανώς είναι ένα απάνθισμα ψεμμάτων. Όπως και νάχει, περιέχει και μερικές αλήθειες που είναι ο μόνος οδηγός που έχουμε για το μέλλον. Η ιστορία των πολιτικών δραστηριοτήτων των ανδρών έδειξε το εξής: ότι η πολιτική δεν του πρόσφερε απολύτως τίποτα που δεν ήταν σε θέση να το κατακτήσει μ' ένα τρόπο πιο ευθύ, λιγότερο δαπανηρό και περισσότερο μόνιμο. Στη πραγματικότητα, κάθε σπιθαμή εδάφους που κέρδισε ήταν μέσα από διαρκείς και ατελεύτητους αγώνες για την ανε-

ξαρτησία και την διεκδίκηση της ταυτότητάς του και όχι μέσα από την ψήφο. Δεν υπάρχει κανένας επαρκής λόγος που να δικαιολογεί σε τι βοηθήθηκε ή θα βοηθήσει η γυναίκα από τη ψήφο στην προσπάθειά της να χειραφετηθεί.

Στην απολυταρχική Ρωσία η γυναίκα εξισώθηκε με τον άντρα όχι χάρη στην ψήφο αλλά χάρη στην θέλησή της να «είναι» και να «πράττει». Κατάκτησε όχι μόνο το δικαίωμα στη μάθηση και τη δουλειά αλλά και την εκτίμηση του άντρα, το σεβασμό και την συντροφικότητά του. Και κάτι περισσότερο: κέρδισε το σεβασμό και το θαυμασμό όλου του κόσμου. Κι αυτό όχι χάρη στην ψήφο αλλά στη δική της ικανότητα, θέληση και αντοχή στον αγώνα της για απελευθέρωση. Που είναι οι γυναίκες σ' οποιαδήποτε χώρα με δικαίωμα ψήφου που μπορούν εξίσου να ισχυριστούν κάτι τέτοιο; Όταν αναλογιζόμαστε τις κατακτήσεις των γυναικών της Αμερικής βλέπουμε πως κάτι πιο βαθύ και πιο δυνατό απ' την ψήφο τις βοήθησε στην πορεία για τη χειραφέτηση.

Μόλις 62 χρόνια πέρασαν από τότε που μια χούφτα γυναίκες στο Seneca Fall Convention προώθησε μερικές θέσεις για δικαίωμα σε ίση εκπαίδευση με τους άνδρες και ελεύθερη είσοδο σ' όλα τα επαγγέλματα. Σήμερα, μόνο οι τελείως αδαείς θα τολμούσαν να αναφερθούν στη γυναίκα σαν κατοικίδιο δούλο. Ποιος τολμά να υπαινιχθεί ότι αυτό ή εκείνο το επάγγελμα δεν πρέπει να 'ναι ανοιχτό γι' αυτήν; Είναι πάνω από 60 χρόνια που η γυναίκα έχει πλάσει μια καινούρια ζωή για τον εαυτό της. Έχει γίνει μια υπολογίσιμη δύναμη σε κάθε τομέα της ανθρώπινης διανόησης και δράσης. Κι όλα αυτά χωρίς το δικαίωμα να ψηφίζει, να νομοθετεί, χωρίς το «προνόμιο» του δικαστή, του φύλακα, του δήμιου.

Ναι, ίσως θεωρηθώ εχθρός των γυναικών αλλά να την βοηθήσω να δει το φως δεν θα παραπονεθώ.

Η δυστυχία της γυναίκας δεν είναι πως δεν μπορεί να κά-

νει τη δουλειά ενός άνδρα αλλά ότι σπαταλάει τη ζωτική της δύναμη προσπαθώντας να τον ξεπεράσει˙ παράδοση τόσων αιώνων την έχει καταστήσει φυσιολογικά ανίκανη να συγχρονιστεί μαζί του. Ω, ξέρω πως μερικές τα κατάφεραν, αλλά με τι τίμημα, τι φοβερό τίμημα! Το σημαντικό δεν είναι το είδος της δουλειάς που κάνει η γυναίκα αλλά η ποιότητα της δουλειάς που παράγει. Στη ψήφο δεν μπορεί να δώσει άλλη, καινούρια ποιότητα ούτε να πάρει απ' αυτή τίποτα που θα προάγει τη δική της ποιότητα. Η ανάπτυξη της, η ελευθερία της, η ανεξαρησία της πρέπει να 'ρθουν από τον εαυτό της και μέσω του εαυτού της. Πρώτα - πρώτα, με το να διεκδικήσει μια προσωπικότητα για τον εαυτό της και όχι το ρόλο του σεξουαλικού κοινόχρηστου αντικειμένου. Έπειτα, με το να αρνηθεί το δικαίωμα οποιουδήποτε στο σώμα της, με το να αρνηθεί να κάνει παιδιά εκτός αν η ίδια το θελήσει, με το να αρνηθεί, νάναι δούλη του Θεού, του Κράτους, της κοινωνίας , του συζύγου, της οικογένειας κ.λπ., με το να κάνει τη ζωή της πιο απλή μα πιο πλούσια και βαθιά.

Δηλαδή, με το να προσπαθεί να βρει το νόημα και την ουσία της ζωής σ' όλες της τις εκφάνσεις, να λευτερωθεί από το φόβο της κοινής γνώμης και της κοινωνικής απόρριψης. Μόνο αυτό και όχι η ψήφος θα λευτερώσει τη γυναίκα, θα την αναδείξει δύναμη άγνωστη μέχρι τώρα στον κόσμο, μια δύναμη άξια για πραγματική αγάπη, ειρήνη, αρμονία. Μια δύναμη ζωοδότρα, δημιουργό ελευθέρων αντρών και γυναικών.

Μετάφραση: Λία Βακεντή

Η Έμμα Γκόλντμαν κατά την εποχή της απέλασής της από την Αμερική

ΕΜΜΑ ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ

η πιο επικινδυνη γυναικα του κοσμου

Όταν το στρατιωτικό σκάφος, με το όνομα Μπάφορντ, άφησε το λιμάνι της Νέας Υόρκης, με κατεύθυνση τη Ρωσσία, έξη μέρες πριν απ' τα Χριστούγεννα του 1919, μ' ένα φορτίο 149 διαλεγμένων πολιτικών απελαθέντων, κουβαλούσε και μια μοναδική Αμερικανίδα φεμινίστρια. Η Έμμα Γκόλντμαν, η περιβόητη Βασίλισσα των Αναρχικών, ήταν ο πιο διάσημος πολιτικός κρατούμενος του πλοίου.

Τριάντα χρόνια αναρχικής δραστηριότητας στις ΗΠΑ είχαν κάνει γνωστό το όνομά της. Ο κόσμος συσχέτιζε, λαθεμένα, τ' όνομά της με τους εμπνευστές της δολοφονίας του Προέδρου Μακ Κίνλευ.

Η «κόκκινη» Έμμα φόβιζε σαν προαγωγός της βίας, της αναρχίας, του ελέγχου των γεννήσεων και του ελεύθερου έρωτα.

Μέχρι να την απελάσουν είχε αποκηρύξει την τρομοκρατία, και την ατομική και την οργανωμένη, και η θέση της πάνω στο σεξ ήταν πολιτική και φεμινιστική, παρά μόνο μποέμικη.

Αλλά, αρχίζοντας από τον πρόεδρο Ουίλσων, τη γυναίκα του και κάτω, ο περισσότερος κόσμος ανακουφίστηκε που την ξεφορτώνονταν.

Μόνο οι ριζοσπάστες και μερικοί φιλελεύθεροι θρηνούσαν για το χαμό της απ' το Αμερικάνικο έδαφος. Με την αναχώρησή της με το πλοίο Μπάφορντ μια εποχή τελείωνε, και μόνο μια γυναίκα κι ένας άντρας συμφωνούσαν με το δικηγόρο στην Ουάσιγκτων, ότι με τον «ερχομό της ποτοαπαγόρευσης και την αναχώρηση της Έμμας Γκόλντμαν, αυτή η χώρα θα γίνει τελείως μονότονη και βαρετή...»

Στη ζωή της, ο αναρχισμός και ο φεμινισμός της Έμμας Γκόλντμαν ήταν αδιάσπαστα συνδεδεμένοι.

Καταπιεσμένη από το φύλο της, την τάξη της και τις πολιτικές ιδέες, φυλακίστηκε και υπέφερε και για τα τρία. Φυλακίστηκε τρεις φορές — μια επειδή ισχυρίστηκαν ότι παρακινούσε τον κόσμο να εξεγερθεί, μια επειδή έγινε πληροφορίες για τον έλεγχο των γεννήσεων και, μια επειδή συνωμοτούσε για να εμποδίσει τη στρατολογία — και είχε συλληφθεί τόσες φορές ώστε όποτε μιλούσε δημόσια κουβαλούσε κι ένα βιβλίο για να το διαβάζει στη φυλακή. Χρησιμοποιούσε την αναρχική θεωρία για να εξηγήσει την καταπίεση των γυναικών, αλλά ήξερε επίσης πως αυτή η καταπίεση πήγαινε πιο μακρυά απ' τους θεσμούς.

Αν τύχαινε να έρθει σε σύγκρουση ο αναρχισμός με τον φεμινισμό της, αντιδρούσε σαν φεμινίστρια. Σαν πολλές γυναίκες της αριστεράς σήμερα όταν την υποτιμούσαν οι ριζοσπάστες άντρες επειδή ήταν γυναίκα, επαναστατούσε.

Όταν δημοσίευε μερικές ομιλίες της σ' ένα βιβλίο το 1911 , με τίτλο «ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ» η συλλογή περιείχε πιο πολλά κείμενα πάνω στο «γυναικείο θέμα» παρά σ' οποιοδήποτε άλλο.

Η φεμινιστική ανάλυση και το πρόγραμμα της Έμμας Γκόλντμα7 που αναπτύχθηκαν πριν απ' τον πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, μοιάζει πολύ μ' αυτό των φεμινιστριών της δεκαετίας του '60, παρά μ' αυτά των συγχρόνων της γυναικών.

Ενώ εκείνες τόνιζαν τα νομικά και οικονομιά εμπόδια στην απελευθέρωση των γυναικών, η Έμμα Γκόλντμαν, σαν τις νέες φεμινίστριες καταδίκαζε την υποσυνείδητη ιδεολογία και τους «εσωτερικούς τυράννους» που κρατάνε δέσμιες τις γυναίκες.

«Απ' την βρεφική ηλιία σχεδόν» έγραφε, «το μέσο κορίτσι μαθαίνει πως ο γάμος είναι υπέρτατος σκόπός της. Της λένε τόσα ψέμματα για τη σεξουλική φύση της που, ολόκληρη η ζωή της παγώνει και σακατεύεται» — αυτά τα πράγματα τα θεωρούσε πιο βασικά κι επικίνδυνα από τη στέρηση αυτού ή εκείνου του νομικού δικαιώματος για την ενήλικη γυναίκα.

Η ίδια πίστευε ότι προσωπικά δεν υπέφερε απ' την έλλειψη του δικαιώματος για ψήφο, αλλά υπέφερε όταν καθημερινά οι άντρες γύρω της τη θεωρούσαν πρώτα απ' όλα σεξουαλικό αντικείμενο.

Σχεδόν κάθε άντρας που έζησε μαζί της — κι όλοι σχεδόν ήταν ριζοσπάτες — δοκίμασε να σταματήσει με κάποιο τρόπο τις δραστηριότητές της σαν αταίριαστες για το φύλο της. Μ' άλλα λόγια της συμπεριφέρονταν σα να ήταν «σκέτη γυναίκα». Μερικά τμήματα του προγράμματος της Γκόλντμαν δίνουν την εντύπωση ότι γράφτηκαν προχτές. Το ότι συμβαίνει αυτό, αποτελεί μια άλλη απόδειξη του πόσο δύσκολο είναι ν' αλλάξει το σύστημα, και του πόσο διορατική ήταν η Έμμα Γκόλντμαν. Τα πράγματα δεν φαίνεται να έχουν αλλάξει πολύ:

«Η ανάπτυξη της γυναίκας, η ελευθερία της, η ανεξαρτησία της, πρέπει να είναι αποτέλεσμα των δικών της ενεργειών. Πρώτα χρειάζεται να επιβάλλει τον εαυτό της σαν προσωπικότητα, κι όχι σαν σεξουαλικό αντικείμενο. Μετά πρέπει ν' αρνηθεί το δικαίωμα οποιουδήποτε άλλου πάνω στο σώμα της, ν' αρνηθεί να κάνει παιδιά, εκτός αν τα θέλει, ν' αρνηθεί να υπηρετήσει το θεό, το κράτος, την κοινωνία, τον σύζυγο, την οικογένεια κλπ. να κάνει τη ζωή της πιο απλή, βαθειά και πλούσια. Δηλαδή να προσπαθήσει να μάθει το νόημα και την ουσία της ζωής μ' όλες της τις περιπλοκές, να ελευθερώσει τον εαυτό της απ' το φόβο της κοινής γνώμης και της κοινής καταδίκης. Μόνο αυτά θα την ελευθερώσουν κι όχι η ψήφος».

Οι αλλαγές που έγιναν στα τελευταία πενήντα χρόνια — η ψήφος και οι νομικές και κοινωνικές τροποποιήσεις, ακόμα και η αποκαλούμενη «σεξουαλική επανάσταση» — στην πραγματικότητα, όπως είχε προβλέψει η Έμμα Γκόλντμαν, δεν ελευθέρωσαν καθόλου τη γυναίκα.

Η επανάσταση που ζητούσε δεν έχει έρθει ακόμα.

Η Έμμα Γκόλντμαν γεννήθηκε σε ένα γκέττο της Τσαρικής Ρωσσίας το 1869. Απ' την αρχή ο πατέρας της, που την οργή και τους ξυλοδαρμούς του θυμόταν σαν τον εφιάλτη της παιδικής της ζωής «παραπονιόταν συνέχεια πως το πρώτο του παιδί, αυτή, ήταν κορίτσι.

Η μητέρα της έβλεπε την σεξουαλική της εκπαίδευση με παραδοσιακή αυστηρότητα. Όχι μόνο απειλούσε να μαστιγώσει την Έμμα αν «άγγιζε» τον εαυτό της, αλλά όταν ανακάλυψε πως η περίοδος της Έμμα ήρθε στα έντεκά της, τη χτύπησε δυνατά

στο πρόσωπο εξηγώντας: «αυτό χρειάζεται σε μια κοπελλα όταν γίνεται γυναίκα, σαν προστασία κατά της ατίμωσης».

Μετά από θυελλώδη χρόνια στο Δημοτικό Σχολείο, όπου διακρίθηκε ακαδημαϊκά, αλλά δεν συμμορφώθηκε σε θέματα διαγωγής (και γι' αυτό δεν την δέχτηκαν στο Γυμνάσιο), η Έμμα στα δεκατρία της, μετακόμισε με τη φτωχή της οικογένεια στην Πετρούπολη. Πήγε άλλους έξη μήνες σχολείο και μετά άρχισε να δουλεύει σ' ένα εργοστάσιο.

Ήταν το 1882, ο Τσάρος είχε δολοφονηθεί και η επανάσταση κυριαρχούσε στον αέρα στην Πετρούπολη. Εκεί, η ήδη επαναστατημένη Έμμα έμαθε για τις Ρωσσίδες επαναστάτριες που, ζώντας ανεξάρτητες ζούσαν για χάρη του εαυτού τους και της επανάστασης, κι όχι για τους άντρες τους θέλοντας να θυσιαστούν για το πιστεύω τους.

Ήταν τελείως διαφορετικές απ' τις γυναίκες που είχε γνωρίσει μέχρι τότε η Έμμα. Έγιναν τα μοντέλα της — τα είδωλά της— και ακολούθησε το φεμινισμό τους.

Όταν έγινε δεκαπέντε, ο πατέρας της προσπάθησε να την παντρέψει. Όπως ήταν το έθιμο έκανε τα προξενιά και κανόνισε την τιμή.

Θα πέρναγε απ' την εξουσία του πατέρα της στην εξουσία του συζύγου της. Όταν η Έμμα διαμαρτυρήθηκε και δήλωσε πως δεν ήθελε να παντρευτεί — αλλά να ταξιδέψει, να μάθει, να μελετήσει — ο πατέρας της εξαγριώθηκε: «τα κορίτσια δεν χρειάζεται να μάθουν πολλά» ούρλιαξε, «μόνο πώς να φτιάχνουν ζυμαρικά και να δίνουν στον άντρα πολλά παιδιά...».

Τρομοκρατημένη από τα σχέδια του πατέρα της, η Έμμα έφυγε τον επόμενο χρόνο για την Αμερική και εγκαταστάθηκε στο Ρότσεστερ της Νέας Υόρκης, με μια αδελφή. Άρχισε να δουλεύει σ' ένα εργοστάσιο όπου γνώρισε ένα Ρώσσο μετανάστη, τον Τζάκομπ Κέρσνερ.

Επειδή αισθανόταν μόνη, παγιδευμένη και νικημένη, η Έμμα γρήγορα παντρεύτηκε τον Κέρσνερ, για να ανακαλύψει πως οι χειρότεροι φόβοι της για τον γάμο ήταν αληθινοί. Οι εραστές άρχισαν γρήγορα να μισούνται, κι ο γάμος κατέρρευσε. Την εποχή περίπου που γνώρισε τον Κέρσνερ, η Έμμα άρχισε να ενδιαφέρεται για τον αναρχισμό.

Σχεδόν απ' την στιγμή που πάτησε το πόδι της στην Αμερική,

συνειδητοποίησε πως οι φτωχοί, ιδιαίτερα οι μετανάστες, που ανάμεσά τους ζούσε, βρίσκονταν κάτω από την ίδια εκμετάλλευση που υπήρχε και στην Τσαρική Ρωσσία. Μερικές φορές πήγε σε σοσιαλιστικές συγκεντρώσεις στο Ρότσεστερ. Αλλά ήταν η φρίκη που δοκίμασε στη δίκη και καταδίκη οχτώ αναρχικών τους οποίους κατηγορούσαν ότι έριξαν μια βόμβα σε μια ομάδα αστυνομικών στην πλατεία Χεημάρκετ του Σικάγου, που συμπλήρωσε τη ριζοσπαστικοποίησή της. Η δίκη για συνωμοσία στο Σικάγο το 1886 και το κρέμασμα τεσσάρων αναρχικών το 1887 ήταν ένα γεγονός που θα μπορούσε να μετατρέψει σε ριζοσπάστες μια ολόκληρη γενιά. Ήταν ξεκάθαρο ότι οι αναρχικοί δικάζονταν όχι για κανένα έγκλημα, αλλά για τη δραστηριότητα και την πολιτική τους τοποθέτηση. Η Έμμα παρακολούθησε τη δίκη από κοντά, διαβάζοντας ό,τι έπεφτε στα χέρια της σχετικό με τον αναρχισμό. Τη μέρα που κρέμασαν τους τέσσερις άντρες έγινε μια αλλαγή μέσα της. Αργότερα θεωρούσε αυτή τη στιγμή σαν την έναρξη της ζωής της. Η εξεγερμένη έγινε επαναστάτρια για όλη της τη ζωή. Χώρισε τον Κέρσνερ, μετακόμισε στη Νέα Υόρκη και στα είκοσι άρχισε μια μεγάλη πλούσια καριέρα σαν αναρχική.

Την εποχή που προσχώρησε η Έμμα στο αναρχικό κίνημα, ο Γιόχαν Μοστ ήταν ένας από τους αναγνωρισμένους αρχηγούς του και αναντίρρητα ο βασικός ομιλητής του.

Έκανε την Έμμα προστατευομένη του, ετοιμάζοντάς την για να τον διαδεχτεί στην εξέδρα των διαλέξεων.

Η Έμμα εκτιμούσε τον Μοστ κι έμαθε πολλά απ' αυτόν, μέχρι που η εξουσιαστικότητα και ο ακάλυπτος αντρικός σωβινισμός του της έγινε αβάσταχτος.

Τελικά αποχώρησε δημιουργώντας μια διάσπαση σ' ολόκληρο το αναρχικό κίνημα της Αμερικής. Ο αναρχισμός έδωσε στον φεμινισμό της Έμμας μια θεωρητική βάση. Τον γάμο που ήδη μισούσε απ' τη δικιά της εμπειρία, άρχισε να τον βλέπει σαν ένα από τους πιο καταπιεστικούς θεσμούς του καπιταλισμού και του κράτους. Καθιστούσε τη γυναίκα κατοικίδιο σκλάβο και σεξουαλικό αντικείμενο, για χρήση σαν φτηνό εργατικό και αναπαραγωγικό μέσο.

Ο γάμος καταδίκαζε τη γυναίκα σε ισόβια εξάρτηση με αντάλλαγμα την οικονομική ασφάλεια.

Η αγάπη και η σεξουαλική της έκφραση μπορεί να είναι «το πιο πολύτιμο στοιχείο της ζωής», αλλά δεν είχαν καμμιά σχέση με το γάμο. Στην πραγματικότητα η Έμμα θεωρούσε την φυσική κι ελεύθερη αγάπη σαν το αντίθετο του επιφανειακού και περιοριστικού γάμου.

«Αν αγαπήσω ποτέ έναν άντρα ξανά» — εμπιστεύτηκε στον Αλεξάντερ Μπέρκμαν και μετά από λίγο και στον καλλιτέχνη φίλο του Φέντια, που θα γινόνταν αργοτερα μόνιμος σύντροφός της—»... θα του δοθώ, χωρίς να μου το ζητήσει ο Ραββίνος ή ο Νόμος, και μόλις σβύσει αυτή η αγάπη, θα φύγω, χωρίς να ζητήσω άδεια».

Αυτή η φράση ήταν αρκετά προχωρημένη για το 1889!

Η Έμμα έγινε σύντροφος του Μπέρκμαν και μετά από λίγο και του καλλιτέχνη φίλου του Φέντια. Και οι τρεις έμειναν μαζί μέχρι που αποφάσισαν, πως να τραβήξουν την προσοχή του κόσμου στη διάλυση της απεργίας στα Εργοστάσια Χάλυβα το 1892 που είχε πνιγεί στο αίμα και όπου είχαν πεθάνει 10 κι είχαν πληγωθεί εκατοντάδες απεργοί, έπρεπε να δολοφονήσουν τον υπεύθυνο της σφαγής, τον εκατομμυριούχο βιομήχανο Χένρυ Κλέη Φρικ.

Και οι τρεις είχαν αρκετά χρήματα για ένα εισιτήριο προς την Πενσυλβάνια. Η Έμμα απελπισμένη δοκίμασε (χωρίς επιτυχία) να κάνει πεζοδρόμιο στην 14η Οδό, για να μαζέψει λεφτά για το όπλο, κι ο Μπέρκμαν πήγε στο Πίτσμπουργκ για να τραβήξει τη σκανδάλη.

Παρ' όλο που ο Φρικ γιατρεύτηκε γρήγορα απ' τις πληγές του, και το έγκλημα του Μπέρκμαν δε θα 'πρεπε να του κοστίσει πάνω από επτά χρόνια φυλάκισης, καταδικάστηκε σε είκοσι δύο χρόνια.

Στην προσπάθειά της να εξηγήσει την ενέργεια του Μπέρκμαν στον κόσμο, η Έμμα άρχισε να δίνει συχνά διαλέξεις, και σταδιακά έγινε αρκετά έμπειρη κι ολοένα περισσότερο δραστήρια σαν επαναστάτρια.

Ταξίδεψε παντού, μιλώντας, παίρνοντας μέρος σε διαδηλώσεις, οργανώνοντας, ξεσηκώνοντας κόσμο.

Παρ' όλο που έπαιρνε τις ιδέες της πολύ σοβαρά, οι περισσότεροι αμερικάνοι προσπαθούσαν με επιμέλεια να την αγνοήσουν. Γι' αυτούς η επανάσταση και ο έρωτας έξω από τον γάμο ήταν

κάτι πρωτάκουστο και η «κόκκινη Έμμα» μιλούσε συνέχει και για τα δυο. Ό,τι και να έκανε σκανδάλιζε την κοινή γνώμη. Όπως ο αναρχισμός της φαινόταν σαν σκέτη δικαιολογία για να πετά βόμβες και να σκοτώνει πλούσιους, ο φεμινισμός της φαινόταν σαν μια δικαιολογία για την άσκηση του ελεύθερου έρωτα. Φυσικά λάθευαν και στις δυο περιπτώσεις. Σα ριζοσπάστρια, δεν χρειαζόταν δικαιολογίες για τις ενέργειές της.

Τα πειράματά της με την κατασκευή εκρηκτικών, όπως και οι πειραματισμοί της στον έρωτα, αντικαθρέφτιζαν, αλλά δεν καθόριζαν τις ιδέες της. Όπως άλλαζαν οι θεωρίες της, άλλαζαν και οι ενέργειές της. Παρ' όλο που οι περισσότερες απ' τις σχέσεις της με άντρες είχαν βάθος και διάρκεια συχνά τη θεωρούσαν σεξουαλικά αχαλίνωτη. Περίεργο αυτό μια που σε αντίθεση με άλλους συγχρόνους της, δεν δημιούργησε καμμιά αίρεση με βάση το σεξ, και προσπαθούσε πάντα να δηλώνει τις απόψεις της για το σεξ με καθαρότητα και ειλικρίνεια.

Την εξαγρίωνε η υποκρισία του πουριτανισμού και το διπλό σεξουαλικό πρότυπο που ανάγκαζε τις γυναίκες ή να είναι πόρνες ή «αναγκαστικά παρθένες».

Η ανάλυσή της για την καταπίεση των γυναικών είχε σα κεντρικό θέμα το σεξ επειδή της φαινόταν ότι ήταν βασικό όπλο της κοινωνίας εναντίον των γυναικών.

Πιστεύοντας ότι το σεξ είναι «τόσο ζωτικό όσο ο αέρας και η τροφή» θεωρούσε απάνθρωπο το ότι οι γυναίκες έπρεπε να κάνουν χωρίς αυτό μέχρι να πουλήσουν το σώμα τους. Η ίδια φυσικά δεν έκανε ούτε το ένα ούτε το άλλο και το τίμημα ήταν να την φοβούνται, να την μισούν και να την παρεξηγούν. Κατά περίεργο τρόπο οι άντρες νομίζοντας ότι πρόσφερε το σώμα της στον καθένα, την ενοχλούσαν συνέχεια, και οι γυναίκες, νομίζοντας πως μπορούσε να τις «μολύνει» έφευγαν μακρυά της.

Ακόμα και ορισμένοι ριζοσπάστες δεν ανέχονταν εύκολα την ειλικρίνεια της Έμμας πάνω στα σεξουαλικά θέματα. Ο υπερήλικας σούπερ-σταρ των αναρχικών Πέτρος Κροπότκιν την κατηγόρησε ανοιχτά ότι παραέδινε έμφαση στο σεξ.

Είπε ότι η καταπίεση των γυναικών ήταν διανοητική και όχι σεξουαλική. «Όταν γίνει η γυναίκα ίση με τον άντρα διανοητικά και μοιραστεί τις ιδέες τους για τον κόσμο θα γίνει το ίδιο ε-

λεύθερη μ' αυτόν», της είπε.

Η Έμμα τελικά του απάντησε οργισμένη: «όταν φτάσω στη δική σου ηλικία το θέμα του σεξ μπορεί να μην έχει πια σημασία για μένα, αλλά το πρόβλημα υπάρχει τ ώ ρ α για χιλιάδες εκατομμύρια νέους».

Έκανε το λάθος να αποδώσει την προκατάληψη του Κροπότκιν στην ηλικία του και όχι στο φύλο του, αλλά τουλάχιστον τον αποστόμωσε μ' αυτόν τον τρόπο. «Για φαντάσου» είπε σκεφτικά ο Κροπότκιν «δεν το είχε σκεφτεί αυτό».

Με τον Κροπότκιν, η Έμμα μπήκε στον κόπο να συζητήσει στη Διεθνή Αναρχική Συνέλευση στο Παρίσι το 1900, όπου αποχώρησε. Οι Γάλλοι αναρχικοί, με τον ισχυρισμό ότι δεν ήθελαν να δώσουν άσκημη εντύπωση, δεν την άφησαν να διαβάσει μερικά αμερικανικά άρθρα πάνω στο θέμα του σεξ — και αμέσως αποχώρησε.

Όπου και να κοίταζε η Έμμα, έβλεπε το κακό που γινόταν σε βάρος των γυναικών από τις φανερές και κρυφές διακρίσεις που γινόνταν σε βάρος τους.

Είδε γυναίκες να θυσιάζουν τα ταλέντα και τις φιλοδοξίες τους για χάρη των αντρών· τις είδε να σκλαβώνονται από τους κανόνες της ομορφιάς· να είναι τόσο προστατευόμενες ώστε να χάνουν την ταυτότητά τους σαν άτομα· να ζούν χωρίς σεξουαλική ολοκλήρωση.

Εκείνο που την εξαγρίωσε πάνω απ' όλα ήταν το ότι οι γυναίκες που εκμεταλλεύονταν σεξουαλικά οι άντρες, έπρεπε να υποστούν και την τιμωρία για τα έκτροπα που επέτρεπε στους άντρες ο πουριτανισμός. Μόνο οι γυναίκες δοκίμαζαν την τιμωρία, όταν ήταν έγκυες, απατούσαν τον άντρα τους, ή έκαναν πεζοδρόμιο.

Οι άντρες που επωφελούνταν την έβγαζαν πάντα καθαρή.

Η κατάσταση των ιερόδουλων, των περισσότερο εκμεταλλευόμενων, ξεγύμνωνε την υποκρισία ολόκληρου του συστήματος για την Έμμα.

«Πουθενά δεν συμπεριφέρονται στη γυναίκα ανάλογα με την αξία της δουλειάς, αλλά σαν ένα φύλο.

Επομένως είναι αναπόφευκτο το ότι πληρώνει με το φύλο της για το δικαίωμά της να υπάρχει, να διατηρεί μια θέση σ' οποια-

δήποτε γραμμή. Έτσι είναι θέμα βαθμού το, αν δίνεται σ' έναν άντρα μέσα ή έξω απ' το γάμο, ή σε πολλούς.
Είτε το παραδέχονται οι νομοθέτες είτε όχι, η οικονομική και κοινωνική κατωτερότητα των γυναικών, είναι υπεύθυνη για την πορνεία».

Κανένας ηθικολόγος ή νομοθέτης δεν ήθελε να τ' ακούσει αυτά, και το τεύχος της εφημερίδας της Έμμας ΜΗΤΕΡΑ ΓΗ όπου δημοσιεύτηκε το άρθρο για την πορνεία κατασχέθηκε απ' την κυβέρνηση.
Μαζί με τους πουριτανούς και ηθικολόγους, που εξόργιζε ο φεμινισμός της Έμμας, ήταν και η στρατιά των σουφραζέττων.
Ενώ όλες τους οι ελπίδες ήταν το δικαίωμα ψήφου, η Έμμα σαν αναρχική δεν έβλεπε την αξία που θα μπορούσε να έχει η κάλπη, για κανέναν.
Και λιγότερο απ' όλους για τις γυναίκες, που η καταπίεσή τους ήταν βαθειά ριζωμένη στα θεμέλια του συστήματος.
Το κίνημα των σουφραζέττων ήταν βασικά μεσοαστικο κίνημα, άσχετο με την επανάσταση.
Ζητώντας την ψήφο στο όνομα της αρετής της οικογένειας, οι περισσότερες σουφραζέττες ήθελαν να εξαλείψουν το διπλό σεξουαλικό πρότυπο φέρνοντας τους άντρες κάτω από τους ίδιους αυστηρούς πουριτανικούς περιορισμούς που βρίσκονται οι γυναίκες.
Αντίθετα, η Έμμα ήθελε να εξαλείψει αυτούς τους περιορισμούς και για τους άντρες και για τις γυναίκες. Επειδή αρνήθηκε να υποστηρίξει τον αγώνα των συμφερόντων την αποκηρύττουν, αποκαλώντας την «γυναίκα των αντρών» και «εχθρό της απελευθέρωσης των γυναικών».
Όταν άρχισε η Έμμα να μιλά δημόσια για την ομοφυλοφιλία και τον έλεγχο των γεννήσεων, οι αρχές δεν μπορούσαν να την ανεχτούν περισσότερο. Η ίδια, μαζί με την Μάργκαρετ Σάνγκερ και άλλους μιλούσαν για τον έλεγχο των γεννήσεων από χρόνια.
Αλλά άλλο οι ομιλίες κι άλλο να δείχνεις πως γίνεται.
Το δεύτερο ήταν έγκλημα. Στις 8 του Μάρτη του 1915 απευθυνόμενη σ' ένα μικρό ακροατήριο, κάπου 600 άτομα, στο Σαν Ράιζ Κλαμπ της Νέας Υόρκης, η Έμμα μίλησε δημόσια για

πρώτη φορά στην Αμερική πως χρησιμοποιείται ένα προφυλακτικό. Σχεδόν αμέσως μετά την συνέλαβαν και μετά από μια θυελλώδη δίκη, της δόθηκε το δικαίωμα της εκλογής 100 δολλαρίων πρόστιμο ή 15 μέρες φυλακή.

Έχοντας ήδη φυλακιστεί το 1894 για ένα χρόνο μετά από μια ομιλία της, δεν νοιάστηκε πολύ για τις 15 μέρες. Όταν διάλεξε τη φυλακή ολόκληρο το ακροατήριο τη ζητωκραύγασε.

Η Μάργκαρετ Άντερσον, της Μικτής Επιθεώρησης παρατήρησε, «η Έμμα Γκόλντμαν πήγε φυλακή επειδή υποστήριζε ότι οι γυναίκες δεν χρειάζεται να κρατάνε πάντα το στόμα τους κλειστό και τα πόδια τους ανοιχτά».

Μόλις τελείωσε η ποινή της, η Έμμα συνέχισε τις ίδιες ομιλίες της σ' όλη την Αμερική.

Την συνέλαβαν πολλές φορές και κάθε φορά μετέτρεπε το δικαστήριο σε αγορά όπου διαλαλούσε τα δικαιώματα των γυναικών να ελέγχουν το σώμα τους, μέχρι που και οι ίδιοι οι δικαστές άρχισαν να βλέπουν το θέμα του ελέγχου των γεννήσεων με διαφορετικό βλέμμα.

Τελικά καθώς ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος απειλούσε να καταποντίσει τις ΗΠΑ, η Έμμα στράφηκε από την προαγωγή του φεμινισμού στην αποκήρυξη του πολέμου και της στρατιωτικής θητείας.

Γι' αυτήν την «συνωμοσία» έμεινε δυο χρόνια στη φυλακή. Αμέσως μετά στα πενήντα της, η Κυβέρνηση — στη χειρότερη περίοδο πολιτικής καταπίεσης στην ιστορία των ΗΠΑ — της στέρησε την υπηκοότητά της και την απέλασε σαν αλλοδαπή «εγκληματία αναρχική».

Για 30 χρόνια η Έμμα αγωνίστηκε για την απελευθέρωση των εργατών, των γυναικών στην Αμερική, όταν έφυγε οι γυναίκες είχαν κε δίσει λίγα μόνο δικαιώματα.

Ήταν ένα από τα λίγα πρόσωπα, στο φεμινιστικό κίνημα που εέμενε ότι υ π ή ρ χ ε μια διαφορά ανάμεσα στα γυναικεία δικαιώματα και στην απελευθέρωση των γυναικών.

Γνώριζε πως «οι παραδόσεις αιώνων δεν μπορούσαν ποτέ να σβήσουν με μια τροποποίηση. Ο γάμος ήταν ακόμα ο «υπέρτατος σκοπός» των γυναικών.

Η ανεξαρτησία, η ισότητα, η χειραφέτηση ήταν [illegible] σία όταν η «στενότητα και η ανελευθερία το[illegible]

λάσσεται με τη στενότητα και ανελευθερία του εργοστασίου, του καταστήματος ή του γραφείου». Εκείνο που χρειαζόταν ήταν μια επανάσταση που θα την άρχιζαν οι ίδιες οι γυναίκες. *«Το δικαίωμα της ψήφου ή τα ίσα πολιτικά δικαιώματα, μπορεί να είναι καλά αιτήματα, αλλά η ηθική χειραφέτηση δεν αρχίζει ούτε στις κάλπες, ούτε στα δικαστήρια. Αρχίζει στην ψυχή της γυναίκας. Η ιστορία μας λέει πως κάθε καταπιεσμένη τάξη κερδίζει την πραγματική ελευθερία της με τις δικές της προσπάθειες. Είναι απαραίτητο να το μάθουν οι γυναίκες αυτό το μάθημα, να συνειδητοποιήσουν πως η ελευθερία τους θα φτάσει όπου φτάνει και η δύναμη να πετύχουν την ελευθερία τους. Επομένως, είναι πολύ σημαντικό ν' αρχίσουν με τη δικιά τους εσωτερική αναγέννηση, να αποκοπούν από το βάρος των προκαταλήψεων των παραδόσεων και των εθίμων».*

Οι προβλέψεις της Έμμας βγήκαν σωστές. Το 1920, μετά την εξορία της ψηφίστηκε η τροποποίηση, που ζητούσαν οι σουφραζέττες. Με την ψήφο η Αμερικανίδα γυναίκα κέρδισε λίγη ισότητα και λιγότερη ελευθερία. Δεν υπήρχε καν εγγύηση για ίσα δικαιώματα˙ οι νόμοι των διακρίσεων έμειναν στα βιβλία˙ το διπλό σεξουαλικό πρότυπο επέζησε˙ οι διακρίσεις στη δουλειά και τους μισθούς συνέχισαν, η οικιακή και σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών συνεχίστηκε όπως πάντα και το φεμινιστικό κίνημα στην Αμερική, γρήγορα διαλύθηκε. Οι ατομικές «λύσεις» αντικατέστησαν τις πολιτικές.

Μέχρι να πάρει είδηση κανείς για το τι είχε συμβεί, η Έμμα Γκόλντμαν, που τα είχε προβλέψει όλα, είχε από καιρό απελαθεί. Αν την θυμόντουσαν καθόλου, ήταν σα μποέμισα, εχθρό των σουφραζέτων, τρελή τρομοκράτισσα, μάγισσα.

Παρ' όλο που πέρασε την υπόλοιπη ζωή της στην εξορία παλεύοντας τον αγώνα των αναρχικών — πρώτα στη Ρωσσία, αντιστεκόμενη στο υπερκράτος των μπολσεβίκων, αργότερα στην Ισπανία, δουλεύοντας με τους αναρχικούς, στον εμφύλιο — θαύτηκε στο Σικάγο, πλαι στους μάρτυρες της Χαίη-μάρκετ που είχαν εμπνεύσει τη ζωή της.

Όταν πέθανε στον Καναδά, το 1940, μόνο ελάχιστοι Αμερικάνοι αναγνώρισαν αυτό που ήταν «κάπου οχτώ χιλιάδες χρόνια μπροστά απ' την εποχή της» όπως έγραψε ο δημοσιογράφος Ουίλιαμ Μάριον Ρήντι.

Μεταφραση Μαγδα Χαλικια

Η ΠΙΟ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Μποέμισσα, εχθρός των μεσοαστών σουφραζέττων, τρελή τρομοκράτισα, μάγισσα, «εγκληματίας αναρχική», προαγωγός της εξέγερσης, της αναρχίας, του ελέγχου των γεννήσεων και του ελεύθερου έρωτα, συνωμότρια ενάντια στη στρατιωτική θητεία... Δεν την δέχτηκαν στο Γυμνάσιο για «κακή διαγωγή», στα 13 της έγινε εργάτρια και στα 15 το 'σκασε από τη Ρωσία για τη Νέα Υόρκη γιατί ο πατέρας της ήθελε να την παντρέψει, στα 20 πέρασε στον αναρχισμό, μπαινόβγαινε στις φυλακές για τους δημόσιους λόγους της και δεν δίστασε να κάνει ακόμα και «πεζοδρόμιο» να μαζέψει χρήματα για επαναστατικούς σκοπούς! Δεν την ανέχονταν ακόμα κι οι αναρχικοί σύντροφοι της γιατί μιλούσε για το σεξ και για την γυναικεία καταπίεση. Ήρθε σε σύγκρουση με τον γερο-Κροπότκιν και δεν την άφησαν να μιλήσει στην «Αναρχική Συνέλευση» στο Παρίσι στα 1900. Κάθε δημοσίευση κειμένου της κατασχόταν πριν ακόμα καλά καλά τυπωθεί. Αντιστάθηκε στο υπερκράτος των μπολσεβίκων, έλαβε μέρος στον Ισπανικό Εμφύλιο και όταν πέθανε στον Καναδά στα 1940 μόνο ελάχιστοι αμερικάνοι αναγνώρισαν αυτό που ήταν «κάπου οχτώ χιλιάδες χρόνια μπροστά απ' την εποχή της»...